

Sobota, 26. avgusta 1961
Štev. 34, leto XIX

Karikatura: MILAN MAVER

SINDIKAT IN TRGOVINA

Tovariš urednik!

V našo sindikalno pisarno (Tovarna Metalna, Maribor) je letos prišlo že lepo število trgovskih potnikov. Ponujali so razno blago: od srajc, tekstila, obutve, pomožnih motorjev za kolesa, koles, do premoaga in krompirja. Najpečje reklama za »ugodne pogoje nakupa« so naredili zastopniki tovarne čeljeve »Planika« iz Kranja in trgovskega podjetja »Merkur« iz Maribora za kolesa.

Da bi našim članom kolektiva le omogočili ugodnejši nakup, smo začeli najprej z akcijo za čeljeve.

Najprej je minilo pet dni, da smo dobili spisek interesentov za nakup čeljev. Prijavilo se je 19 naročnikov in seznam teh smo poslali v kranjsko »Planiko«. Čez deset dni smo dobili pošiljko, in sicer le 15 parov čeljev. Stiri naročniki so ostali praznih rok, za kar smo se morali opravičevati mi. Druga nevednost je bila, ker smo dobili čelje drugih barv, kot smo naročili, bili so preozki, preveliki ali premajhni, kajti ogledali smo si lahko le modele. Poorhu osega pa smo po poslanem računu ugotovili, da nam je tovarna zaračunala še embalažo in tudi poštnino, čeprav nam je trgovski potnik obljubil, da bomo dobili še določeno provizijo.

Drugi primer so kolesa. Trgovsko podjetje Merkur nam

je poslalo dopis: Ugodna nabava koles na kredit, brez porokov, po ugodno znižanih cenah. Članom smo dali na ogled seznam oziroma cenik koles. Po desetih dneh se je prijavitilo 73 interesentov. Ko smo ugotovili, kdo se ni toliko zadalžen, da bo lahko plačeval kolo, pobrali prvi obrok in poslali vse trgovskemu podjetju, so nastale nove težave. Nekaterih koles sploh niso imeli itd.

Vse to kaže na kaj neresno poslovanje nekaterih podjetij. Ta hočejo kaj enostavno prodati svoje zaloge, tako da nudijo blago sindikalnim podružnicam po malenkostno znižani ceni (ponekod — čelji ali kolesa — samo za 100 dinarjev). Če upoštevamo pri tem izgubo časa, so ti izdelki nedvomno precej dražji kot v trgovini.

Prav gotovo pa to ni delo sindikalne podružnice v podjetju in vprašujem se, kaj pravijo na to tudi sindikalne podružnice omenjenih kolektivov? Prav gotovo sindikalna organizacija v podjetjih ni ustanovljena zaradi trgovskega posredovanja, temveč imamo vse druge probleme — proizvodnjo, izobraževanje, rekreacijo, oddih itd. Zakaj ne bi podjetja, ki se poslužujejo takih ukrepov za prodajo svojega blaga, raje znižala cene svojim izdelkom v trgovini in si tako zagotovila brez raznih prekupčevalcev kupce v trgovinah? Menim, da bo treba takemu prekupčevanju napraviti za vselej konec.

ANDREJ LESNIK

TEŽKO PRRIČAKOVANI RAZGOVOR

V tovarni živalnih strojev »Mirna« na Dolenjskem je sredi avgusta zavrelo. Ljudje so tako odločno zahtevali sestanek, da se temu nihče ni mogel upreti

In sklicali so ga. Na sestanku je bil tudi tovariš Marjan Rožič iz Republiškega odbora sindikata kovinarjev. Iz njegovega pripovedovanja povzemamo nekaj misli in ugotovitev:

Tistega dne, ko so v tovarni »Mirna« zvedeli, da bodo morali plačevati dopolnilni proračunski prispevek, čeprav miren zbor volivcev ni sprejel občinskega predloga o uvedbi prispevka, so v lesnem oddelku tovarne izpolnili le 10 % svoje dnevne proizvodne naloge.

Bilo je takole: Občinski ljudski odbor Trebnje je ugotovil, da nima dovolj sredstev za potrebe zdravstva in šolstva. Zato se je zavzel za dopolnilni prispevek. O njegovem predlogu so razpravljali na zborih volivcev. Drugod so ga sprejeli, najbrž so jim dobro pojasnili, za kaj gre, v Mirni pa so volivcem rekli samo nekako takole: »Če boste predlog izglasovali, dobro, če ga ne boste, ne bo prispevka; vaša stvar.« Niso jim predložili podatkov o potrebah in načrtov, za kaj bi porabili njihova sredstva. Zato predloga niso izglasovali. Pa bi ga, če bi bil dobro utemeljen.

Desetega avgusta so nenadoma zvedeli, da bodo dopolnilni prispevek vseeno morali plačevati.

Toda, milo rečeno, čuden odnos, ki ga je pri uvedbi tega prispevka pokazal ljudski odbor do mirenških volivcev, je bil le, kot pravimo, zadnja kaplja, ki je kanila v zvrhano čašo neza-

dovoljstva. Na sestanku se je izkazalo, da so razmere v tem podjetju zelo slabe.

Predvsem zato, ker o vsem odloča le nekaj ljudi, ki o svojih sklepih niti ne obveščajo delavcev.

Morebiti bi tak način upravljanja obveljal še nekaj časa in delavci še ne bi doumeli, kako slab je in škodljiv, če bi tistih nekaj upravljalcev dobro gospodarilo. Pa bi njihovo gospodarjenje lahko imenovali vse prej kot dobro.

Podjetje se je znašlo v velikih težavah. Letošnji polletni proizvodni načrt so izpolnili z 68,9 %, v sklad osebni dohodkov pa so kljub temu globoko posegli in izplačali so jih več kot lani.

V skladišču jim leži za več kot 200 milijonov dinarjev zalog. Vsa obratna sredstva.

To je gospodarski »učinek« samovoljnega poslovanja nekaj ljudi iz uprave in organov upravljanja. So pa še drugi »učinki«.

Množijo se spori med delavci in upravo. Med obrati ni pravega sodelovanja. V lesnem obratu sodijo, da jih pri investicijah zapostavljajo. Že nekaj časa bi v furnirnici rabili novo peč, pa je ne dobe, in škoda je že večja, kot bi dali za peč. Norme samovoljno spreminjajo in ljudje nimajo volje do dela, saj nikoli ne vedo, koliko bodo dobili za svoje delo, ker so norme »giblive«. Delavski svet ne predstavlja kolektiva, v njem je malo delavcev in, zanimivo, med člani delavskega sveta so tudi ljudje, ki niso nič kaj prepričani, da je delavsko upravljanje dobra stvar. Izvršni odbor sindikalne podružnice pa spi.

Na sestanku so ugotovili, da

bodo vse te napake in slabosti odpravili le, če bodo zboljšali upravljanje in zagotovili proizvajalcem, da se uveljavljajo kot upravljavci. Sklenili so, da bodo ustanovili ekonomske enote in izvolili obratne delavske svete ter sindikalna vodstva pri ekonomskih enotah, potem pa skupno razpravljali o gospodarjenju in skupno iskali rešitve. Le tako bo moč urediti tudi odnose v kolektivu.

Predsedniku delavskega sveta so vzeli mandat. Odstavili so tudi izvršni odbor sindikalne podružnice, ki je capljaj za dogodki in so ga delavci, ki so ga izvolili, družbeno prerasli.

V organe samoupravljanja in v sindikalna vodstva bodo izvolili nove ljudi, sposobne in zagrete za naš način upravljanja. Nedavni sestanek je dokazal, da takšnih ljudi v tem kolektivu ni malo.

J. V.

TUDI V SGP »SAVA« JESENICE EKONOMSKE ENOTE

Najprej za zmanjšanje stroškov

Na občinskem sindikalnem svetu na Jesenicah menijo, da decentralizacija delavskega upravljanja oziroma uvajanje ekonomskih enot v občini prepočasi napreduje. Slabost so predvsem manjša, obrtna pa tudi gostinska podjetja. Najdlje pa so za sedaj, kot pravijo, v Železnarni in Splošnem gradbenem podjetju »Sava« na Jesenicah.

Jeseniški gradbinci so s pripravi na uvedbo ekonomskih enot in neposrednega upravljanja razmeroma daleč. Pri njih ekonomske enote pravzaprav že obstajajo — delajo, čeprav se niso sprejeli poslovnikov o njihovem delu. Toda čeprav jim s pravili še niso določili ekonomskih osnov in pristojnosti za delo, se kolektivni posamezniki ekonomskih enot že živo zanimajo za gospodarjenje, predvsem pa še za zmanjšanje stroškov v svojih enotah. Tako se je na primer zgodilo, da je v prizadevanju za zmanjšanje stroškov prišlo do spora med Avtoparkom in eno izmed ekonomskih enot. Avtopark je namreč v želji, da ne bi imeli čimmanj praznih voženj, prepeljal za ekonomsko enoto material. Ta pa je plačilo vožnje odklonila, češ da materiala niso naročili in Avtopark je moral vožnjo plačati sam. Ekonomske enote na primer sedaj vedno točno preračunajo, koliko kilometrov bodo priznale za posamezne vožnje, medtem ko prej na to sploh niso bile pozorne.

V »Savi« imajo za sedaj pet ekonomskih in več obračunskih enot. Sedaj pripravljajo poslovnik za delo zborov ekonomskih enot, ki naj bi ga sprejel delavski svet na eni prihodnjih sej. Ta poslovnik bo med prvimi v

jeseniški občini. Iz osnutka poslovnika je razvidno, da nameravajo v vsaki ekonomski enoti izvoliti »zbor ekonomske enote«. Po predlogu naj bi zbor ekonomske enote štel: do 8 članov, če je v ekonomski enoti zaposlenih manj kot 20 ljudi; do 10 članov, če je v ekonomski enoti zaposlenih 20 do 50 ljudi; in do 14 članov, če ima ekonomska enota nad 50 zaposlenih.

Potemtakem so zbori ekonomskih enot v bistvu obratni delavski sveti. Vprašanje pa je, če so v tako majhnih enotah, kot je na primer 20 zaposlenih, ti sploh potrebni in bi bilo veliko umestnejše, uveljaviti neposredno upravljanje vseh zaposlenih v ekonomski enoti.

V osnutku poslovnika je predvideno, da lahko sejam zbor ekonomske enote pristojujejo tudi nečlani zbora ekonomske enote, vendar ne morejo odločati oziroma glasovati o sklepih. Verjetno bo tudi v »Savi« praksa pokazala, da nečlani obratnih delavskih svetov ne hodijo na seje, če tu nimajo nobene besede. Namesto, da o vsem sklepa samo zbor ekonomske enote, bi bilo prav gotovo boljše, če bi določene zadeve prenesli na celoten kolektiv enote, torej na neposredno upravljanje.

Verjetno bo kolektiv k osnutku dodal še predloge, ki bodo poslovnik še v marsičem dopolnili, tako da se bodo ekonomske enote tudi v gradbenem podjetju »Sava« razvile v neposredno obliko delavskega samoupravljanja.

L. K.

SREČANJE NA GRIČKU

Mrak boža črnomalske hribe in nove in stare hiše v dolini, bloke, šole in tovarne v središču partizanske Bele krajine, pa hrib nad Črnomljem, ki mu pravijo Griček, in spomenik na njegovem vrhu, ki se vzpenja v višave.

Nedaleč od spomenika je lipov gaj.

Tam smo mi. Veter se poigrava v krošnjah dreves in poje svojo šušljavo pesem, in njena melodija je prav takšna kot večerajšnja — ko so se tod podili otroci in šepetali zaljubljeni.

Vendar je današnji dan drugačen, kot je bil večerajšnji.

Danes so se na Gričku srečali partizani.

»Celo večnost te nisem videl. Na Osočnem, ja...«
»Tine...! Si me pozabil, fa-lot...«

»S prodročja, kajne?«

»Kje pa, iz bataljona za zvezo.«

»Mojdus Mimi, so tile že tvoji?«

Ljudje se objemajo, si stiskajo roke, se trepljajo po ramenih in z neprikritim ponosom predstavljajo drug drugemu svoje otroke.

»Kje pa je Sokol?«

»Pa Franček?«

»Se veš, kako smo takrat...«

Smehe in lesket v očeh.

Vse, kar je v običajnih dejavnih dneh že tako daleč, je danes blizu in zdi se, kot da so k človeku prav tiho prisledli

vsi ljudje, s katerimi je v hostah in na osvobojenem ozemlju, med hajkami in v trenutku počitka, delil dobro in zlo, kruh, cigareto, naboje in sanje. Tu so vsi...

Je Viktor Vončina, pismonoša, ki je devetletni postal kurir in — ko se je prebijal s partizansko pošto mimo zased — sanjal: »Ko bom velik in bo svoboda, bom... pismonoša.«

Poštarji iz Ljubljane, ki so leta 1941. zbirali orožje in ga po ljubljanskih ulicah, med sovražnikovimi patruljami, prevlačili v tajna skladišča in od tam partizanskim enotam.

Tu je Roman Potokar, ki je v mariborskih zaporih gledal smrti v obraz in Vladislav Bezljaj, ki je tolkel fašiste v Apenin, pa Anica Kočvarjeva, Martin Škender, Mirko Jerkič, Franc Ipavec...

Vsi kurirji, telefonisti, radiotelegrafisti, dešifranti, partizanske mamice, ki so nosile pošto z osvobojenega na neosvobojeno ozemlje in hkrati s pošto nosile v cekarju svojo glavo.

In tu je tudi radiotelegrafist, ki je ob napadu skušal rešiti radijsko postajo in ob njej padel.

Vsi partizani.

V dolini trepečejo luči. Črnomalski hribi spe v temni spokojnosti.

Na Gričku pa se ljudje vselej življenja.

»Ko domovina vstane iz trpljenja in gorja...«

Pesem in vriski in besede:

»Naj vam predstavim mojo drugo mamo, partizansko mamico.«

Fant kot hrust in drobna ženička.

»Jaj, kako si zrasel...«

...zato zdaj dvignimo to

časo vina...«

Besede se prepletajo z melodijo pesmi.

»Si še pismonoša?«

»Kaj pa hočem, mlajši naj

napredujejo, jaz sem svoje pre-

nosil...«

»Kar gre, samo še stanova-

nje, veš...«

»Ti pa? Upravnik! Se spom-

niš, ko sem ti pravil, da boš da-

leč prišel.«

»In sem naslednjega dne šel

štirinajsto na Stajersko...«

Dekle se stiska k fantu, nek-

do zateglo vriska, godci urežejo

polko, mladina se preriva k ple-

sišču, starejši pa modrujejo:

MINULO SOBOTO IN NEDELJO (19. IN 20. AVGUSTA) JE BIL V ČRNOMLJU PRVO PARTIZANSKO SREČANJE POSTARJEV SLOVENIJE. SKUPNO Z BELOKRANJSKIM LJUDSTVOM SO NEKDANJI BORCI, AKTIVISTI, INTERNIRANCI IN VOJNI UJETNIKI TER DRUGI ČLANI KOLEKTIVOV PTT PROSLAVILI DVAJSETO OBLETNICO NASE REVOLUCIJE.

V SOBOTO JE BIL NA GRIČKU PARTIZANSKO RAJANJE. V NEDELJO DOPOLNE PA V ČRNOMLJU VELIKO SLAVNOSTNO ZBOROVANJE. PO TEM ZBOROVANJU (UDELEŽILO SE GA JE KAKIH 3000 ČLANOV KOLEKTIVOV PTT — MED NJIMI VEČ KOT 600 BIVŠIH BORCEV — IN VEČ KOT TISOČ ČRNOMLJCEV TER OKOLICANOV) SO SVEČANO ODPRLI NOVO POSTNO POSLOPIJE V ČRNOMLJU, V KATEREM SO SI UDELEŽENCI ZBOROVANJA LAHKO OGLEDALI RAZSTAVO O NASTANKU IN RAZVOJU NASE PTT SLUŽBE. HKRATI JE BIL V ČRNOMLJU IN V DRUGIH KRAJIH PARTIZANSKE BELE KRAJINE VEČ KULTURNIH IN ŠPORTNIH PRIREDITEV.

»Boljše je... Delavski sveti so zdaj bolj naši. Samo, denar! Stokrat ga obrneš, pa kaj poma-

ga, premalo ga je.«

»Plače pa so že, no...«

»Poštarji, ljudje, ki so živeli in trpeli, se veselili in ljubili, sovražili in se bojevali tako kot drugi naši ljudje, ki v svojem delu ne poznajo dneva in ne noči, delajo v dežju in v snegu, so vsak dan na cestah, na stopnicah, prenašajo in prevažajo

milijone, vrednostna pisma, telegrame, urejajo telefone, popravljajo in napeljujejo linije, vsi ti ljudje praznujejo danes svoj praznik.

Nad spomenikom se razpoči šop raket in lučke, modre, rdeče, zelene in rumene, parajo nebo.

Obelisk pa zre v višavo in v siju raket je podoben orjaku, ki se je po opravljenem delu vzravnal in dejal:

»Glej, tudi to je bilo storjeno.«

JANEZ VOLJC

O LJUDEH, KI DELAJO DEKORATIVNE TKANINE

VSE V TOVARNI POSTAJA POMEMBNO
ODKAR SE DELAVCI ČUTIJO GOSPODARJE

(Nadaljevanje s 1. strani)
Enih zmanjka, ko drugih preostaja, ker jih vtok ni prepletel.

Do sedaj so neizkoriščene niti kratko malo odrezali in jih porabili za polnilni osnutek pri težjih vrstah blaga, ki ga na zunanji nivideti. Tkalke (verjetno ena sama, toda katera?) so prišle na misel, da bi bilo manj škode, če bi porabili osnovno toliko »podaljšali«, da bi vse niti hkrati porabili. Ideja je že uresničena.

Prav tako so sami delavci predlagali razne spremembe v organizaciji proizvodnje in v transportu. V nekaterih izmenah kak stroj stoji neizkoriščen, drugi pa tečejo 24 ur na dan in včasih še ob nedeljah. Zdaj jih bodo pregrupirali po gostoti tkanja in temu primerno preuredili proizvodnjo. Ravno tako je njihova zasluga, da se je notranji transport pocenil za 40 %. Prevoz morajo ekonomske eno-

te same plačevati. Pri ugibanju, kako bi ga pocenili, je nekemu šnilo v glavo, da bi kazalo pripravilnice premestiti bližje tkalnic.

Kdo ve, če bi bile te skrite rezerve »višje sorte« že odkrite brez ekonomskih enot?

ČE GRE ŠEF KOMERCIJALNE NA DOPUST

Ne mislite, da je delitev osebnih dohodkov v Tovarni dekorativnih tkanin že popolna. Še marsikaj šepa. Posebno v obračunskih ali manj pomembnih proizvodnih ekonomskih enotah.

Ekonomska enota remont dela po »partizanskem planu«, kakor pravijo delavci, in je tako tudi nagajena. Deloma po učinku, deloma po uspehih celotnega podjetja. Primerna delovna merila še iščejo zanje.

Najbrž tudi z nagajevanjem komercialnih uslužbencev ni vse v redu.

Podjetje ima trenutno za

okoli 70 milijonov blaga na zalogi. Prodaja je zastala zaradi intervencijskega uvoza. Doma imajo malo konkurentov. Meter uvoženega blaga (z manjšimi ali večjimi okvarami, ki pa jih trgovci ne obežajo na veliki zvon) stane na primer 900 din, njihovo pa je v prodaji po 1600 din. Malo zato, ker je solidnejše, malo pa zaradi razmeroma velikih družbenih dajatev. Trgovci (in večkrat tudi kupci) pa gledajo na ceno. Posebno ker pri uvoženem blagu več zaslužijo. Marža je višja. (Pustimo ob strani, da obratna sredstva porabijo za uvoženo blago, domačim tovarnam pa ostanejo dolžni in da zato le-te hočeš nočes kreditirajo uvoz — konkurenčnega blaga.)

Zdaj, ko je jasno, zakaj tolikšne zaloge v Tovarni dekorativnih tkanin, bo tudi lahko razumeti, zakaj je delavski svet (centralni) priznal komercialnemu oddelku 700.000 din posebne

premijske, če zaloge razproda. Toda s tem ni bilo nič. Šef komerciale je odšel na letni od-dih.

Med razgovorom o tem mi je vprico njega rekel fakturist: »Na vašem mestu bi napisal, da je naš stalni del osebnih dohodkov prevelik. Zato se ne ženemo zadosti, da bi gibljevega povečali.«

Kakor da bi uganil moje misli.

Toda to ni samo najina »po-gruntacija«.

Res, vse, kar se godi v tovarni in s čimer imajo opravka, je postalo ali pa postaja pomembno. Od porabe elektrike do razporeditve strojev, od števila zaposlenih v posamezni ekonomski enoti in njihove strokovnosti do dopusta šefa komerciale. Napisan je samo drobec začelnih prizadevanj delavcev za boljše gospodarjenje.

MARIOLA KOBAL

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942. Lista izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo. Glavni in odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter Dornik, Sonja Gasperšič, Milan Maver, Janez Voljc. Tehnični urednik Janez Sustar

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2, poštni predal 313-VI, telefon uredništva: 33-722 in 30-672 — Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-365 — Posamezna številka stane 20 din — Naročnina je: četrtletna 250, polletna 500, letna 1000 din — List tiska CZP — »Ljudska pravica« — Poština plačana v gotovini

TUDI TURIZEM JE GOSPODARSTVO

(Nadaljevanje s. 1. strani)

pa običajno gostinstvo. Podatki iz turistično najbolj razvite pi-ranske občine kažejo, da skupni dohodki od različnih taks s svojimi 3 milijoni dinarjev predstavljajo komaj omembe-vreden prispevek. Zdi se nam, da naše turiste bolj kot znesek razburja način in metode, kako se ti dohodki pobirajo in ste-kajo v skupno turistično bla-gajno.

Popolnoma razumljivo je, da največ dohodkov prinaša visoko razviti inozemski turizem, saj je razmerje dohodkov v korist inozemskega in domačega turizma 80:20%, čeprav so domači turisti številnejši. To se pravi, da je slednja občina go-spodarsko zainteresirana pred-vsem na visoko razvitem pen-zionskem turizmu, kajti od nje-ga ima največ materialnih ko-risti. Toda nekateri znaki ka-žejo, da ima v bodočnosti stal-nejši penzionski turizem čeda-lje manjše perspektive naraščanja, kajti razvoj avtomobi-lizma, boljših prometnih zvez poraja turiste — »nomade«, ki se selijo iz enega turističnega kraja v drugega in tako v šti-rinastih dneh prepotujejo na stotine kilometrov. Ta razvoj seveda zahteva tudi določeno preusmeritev v investicijah, saj nenadoma poleg lepe plaže za-hteva še moderno cesto, par-kični prostor, camping, nova gostišča, trgovine itd.

ALI TURIZEM ŽE NUDI SOLIDNE USLUGE?

Ce pogledamo na naš turizem v luči teh ugotovitev in perspektiv, potem moramo ugo-toviti, da kot celota še ne nudi solidnih uslug, ampak da so so-lidne usluge bolj izjema kot pa pravilo. Najbrž je to dej-stvo kamen spotike, ki najhuje razburja turista. Ljudje se eno-stavno vprašajo, zakaj pobirajo nekaj, za kar niso upravičeni. Pobirajo denar za parkiranje, ne nudijo pa urejenega parkir-nega prostora. Pobirajo tako za taborjenje, ki je često ob-čutno previsoka. V reprezentativnih prostorih so samo cene reprezentativne ne pa tudi usluge. Poleg teh se porajajo še mnoge organizacijske in dru-ge nevedčnosti. Dvakrat pobra-na taksa za parkiranje, skromen izbor jestvin in pijač, v skromno opremljenih lokalih z nesolidno postrežbo so cene previsoke, itd. To so vsekakor nevedčnosti — upajmo, da pre-hodnega značaja — ki delajo hudo kri. Toda če skušamo vse te slabosti premostiti, potrebujemo sredstva, ki naj se pra-viloma stekajo samo od turi-stov. Kajti v nasprotnem pri-meru neupravičeno pobiramo sredstva od državljanov, ki niso prejemali ali ne zahtevajo tu-rističnih uslug.

Različne nepravilnosti, ne-solidnost, nehuman odnos do ljudi, želje po odiranju, zgle-dovanju po najnesolidnejših vzorih, zaslužijo vsaj javno kri-tiko in obsodbo. Toda zamegliti ne smejo izhodišč, ki edina

omogočajo soliden razvoj so-dobnega turizma.

Ta izhodišča našega turizma niso nobena novotarija, niso izjema, ampak so istovetna s prakso v državah, ki imajo daljšo turistično tradicijo in izkušnje. Zato tudi običajno v tujih državah večje cene za bolj solidne usluge.

ZA RAZNOLIKE USLUGE — RAZNOLIKE CENE

Ce se še za hip pomudimo pri značilnosti turizma v dru-gih državah, potem ne moremo mimo osnovne ugotovitve, da turizem nudi usluge na zelo različnih nivojih in prav tako po različnih cenah. V Parizu ali Benetkah je mogoče dobiti skromnejše kosilo za 500 fran-kov ali lir, kakor tudi za 5000 frankov ali lir. Odvisno pač od tega, kakšen lokal si turist iz-bere in kakšne usluge pričakuje. Lega hotela ali lokala, njegova notranja opremljenost, zahtevnost postrežbe so odločil-ne pri formiranju cene.

Pri nas pa ravno takšne razmejenosti pogrešamo. Ne na-meravamo se pritoževati nad cenami v najbolj reprezentativnih hotelih in lokalih, pač pa bi radi opozorili, da se slabi lokalni z najbolj nesolidno po-strežbo s cenami zgledujejo po njih. Glavni problem torej ni pri najvišjih cenah, ki so pre-računane na zmogljivosti ino-zemskih turistov, ampak je v velikem večji meri v tem, da že v slabih lokalih s slabo hrano, z zamazanimi prti in nesolidno postrežbo zvišujejo cene, ki presegajo vse mere upraviče-nosti in solidnosti. Zdi se nam, da bi bila velika dolžnost go-stinskih zbornic, turističnih društev in seveda občinskega ljudskega odbora, ki naj skrbi za pravo mero, da bi vplivali na slabše opremljena gostišča, da naj ne odirajo gostov. Naj-prej naj pripravijo pogoje, po-tem pa temu primerno prilagodi-jo cene. Če bi v našem turizmu ravnali po teh načelih, potem bi večina kritik odpadla. Vsak turist bi namreč vedel: če želi ceneno postrežbo, bo pač postrežen v slabšem lokal-u, moral bo dalj časa čakati: če pa bo hotel biti postrežen bolj solidno in hitreje, bo moral za to pač odšteti nekaj več de-narja.

ŽELJE PO IZJEMAH

Seveda pa imamo poleg teh turistov še izletnike, ki bi radi živeli v izjemnih prilikah. To so v glavnem nedeljski popot-niki. Pripeljejo se z avtomobi-lom, ki ga, če je le mogoče, zapeljejo pod drevo, po trav-niku razprostrejo šotor, okrog njega razmestijo zložljive mi-zice in stole, z bencinskim ku-halnikom ali z drvmi si pri-pravijo kosilo, z žogo ali dru-gimi igrami potepajo doberšen del trave, razmečejo konzerve škatle in ostanke jedi okrog sebe in če jim ob tem kdo reče, da bi plačali odškodnino v obli-ki takse, je ogenj v strel. Od takih izletnikov turizem res

nima nobenih koristi. Zahtevajo samo usluge, ne da bi bili pri-pravljeni zanje odšteti vsaj majhno odškodnino.

Druge podobna želja pa je v tem, da bi domači počitniški ali kot ga tudi imenujejo — delavski turizem užival neke izjemne pogoje. Čeprav želimo vsem našim delavcem, da bi čim boljše in čim ceneje preži-veli svoj letni dopust, ne moremo mimo realne ugotovitve, da tudi njihovo bivanje v raz-vitejših turističnih območjih ne more biti izjemno. Se pravi, kot smo vsi državljani podvr-ženi zakonitostim gospodarstva in tržišča, tako moramo biti tu-di vsi podvrženi zakonitostim turizma. Če hočemo udobno in prijetno prebiti svoj letni do-pust, rabimo za to elektriko, vodo, lepe ceste, primerna ko-pališča, oskrbo s hladnimi pi-jacami, kruhom, zelenjavo, pričakujemo več razvedrila itd. Vse to pa mora nekdo pripra-viti, organizirati in seveda pla-čati. Popolnoma nestvarno je pričakovati in zahtevati, da je na priliko dolžnost občanov pi-ranske občine, da iz svojih sredstev prispevajo za boljše počutje in udobnost dopustni-kov. Ti občani živijo svoje živ-ljenje, pogostokrat ravno na račun razvitega turizma plaču-jejo usluge in življenjske po-treščine dražje kot prebivalci drugih krajev, in to je — zelo prijateljsko povedano — naj-več, kar lahko od njih pričaku-jemo.

Vse ostale ugodnosti, kot so

cenenost, udobnost, možnosti za bogatejšo športno razvedrilo, kulturne zabave in podobno pa naj počitniški domovi organi-zirajo v počitniških skupnostih. Skupne kuhinje z velikimi zmogljivostmi, skupna igrišča in zabavišča, organizacija pre-skrbe, vse to so želje in nalo-ga, ki nas čakajo v bodoče. Vseeno pa jih ne moremo ob-ravnovati ločeno, mimo vseh problemov, ki tarejo naš turizem.

Prav gotovo je, da je naš turizem napravil še prve ko-rake, da so zelo negotovi, da nimamo izkušenj, kadrov, da bi marsikdo rad ribaril in kalnem. Vse slabosti, ki so porojene iz zaletavosti, iz subjektivnih vzrokov, iz premajhnega občut-ka za realnost in solidnost, za-služijo najostrejšo obsodbo. To-da ob tem moramo vedeti, da se je naš turizem prebil komaj preko gostilniških pojmovanj, da je marsikje še pod tem ni-vojem, da pa se lahko dvigne na višjo stopnjo samo pod po-goji ostrejših konkurence, če bo skrb za njegov razvoj prera-sla gostinski kader, če bomo turizem pojmovali tudi kot go-spodarsko panogo, ki ima svoje materialne zakonitosti, ki žal niso vedno v polnem soglasju z našimi željami in zmogljivi-vostmi. Toda kot vsak razvoj, tako sloni tudi turizem na ma-terialni osnovi, ki pa jo pra-viloma lahko črpa — ali nam je to všeč ali ni — samo iz tu-rističnih uslug.

VINKO TRINKAUS

IZ BRATSKIH REPUBLIK: IZDELAVA PRAVILNIKOV V PODJETJIH SVETOZAREVSKEGA OKRAJA

SPODBUDA K STALNOSTI

Težko je reči, da v svetozarevskem okraju niso razumeli važnosti izdelave internih pravilnikov. In vendar — do sedaj je bilo malo napravljenega. Nekaj več so storili v Tovarni stekla v Paračinu. To dejstvo je spodbudilo okrajni sindikalni svet, da je sklical di-rektorje, predstavnike organov delavskega samo-upravljanja in predstavnike sindikalnih organizacij desetih večjih tovarn na razpravo o izdelavi pravil-nika v Tovarni stekla. Ideja sindikalnega sveta se je pokazala zelo koristna, ne samo zato, ker so se iz-menjala mišljenja, ampak ker so se pridobile koristne izkušnje.

DECENTRALIZACIJA SKLADOV

V Tovarni stekla je v ve-ljavi deset različnih pravilnikov. Do konca leta jih nameravajo grupirati v tri: o delitvi čistega dohodka, o organizaciji poslova-nja podjetja in o delitvi sred-stev v ekonomskih enotah. V kolektivno trenutno razpravljajo o pravilniku o delitvi čistega dohodka. Z njim se bo kasneje določil procent delitve na cen-tralne sklade in sklade ekonom-skih enot. Po tem pravilniku bodo dobile ekonomske enote

svoja sredstva tudi za investicijske sklade, ki jih bodo samo-stojno uporabljale za manjša dela, štipendiranje in skupna vlaganja.

S tem pravilnikom se pred-vidava uvedba zanimive novo-sti: vsak delavec, ki je v pod-jetju 3 do 5 let, bo dobival 800 di-narjev mesečnega dodatka. Tisti delavci, ki so v podjetju 5 do 10 let bodo dobivali 1600 dinar-jev, od 10 do 15 let 3200 dinar-jev, od 15 do 20 let 4800 di-narjev in nad 25 let 6400 di-narjev mesečno. S tem želijo

zmanjšati fluktuacijo in na dru-gi strani povečati dohodeke sta-rejših delavcev, ki po učinku zaostajajo za mladimi, a je njihovo delo kvalitetnejše. Tudi ekonomska enota administracije je povezana z učinkom. Kot merilo se jemlje, na primer v prodajni službi, ostvarjena pro-izvodnja in prodajni uspeh. Na ta način želijo organi upravlja-nja bolj trdno povezati admin-istracijo s proizvodnimi eko-nomskimi enotami in vskladiti njihovo skupno funkcioniranje.

Pravilnik o delitvi sredstev v ekonomskih enotah se pri-pravlja in bo moral vsebovati osnovna merila, po katerih bodo delili sredstva v ekonom-skih enotah.

VLOGA OBRATNIH DELAVSKIH SVETOV

Predstavniki podjetij, ki so prisostvovali v tej koristni iz-menjavi izkušenj, so pripovedo-vali o svojih težavah in proble-mih. V tovarni blaga v Paračinu zadržuje izdelavo pravilni-ka o delitvi čistega dohodka, določitev odstotka vlažnosti vol-ne — elementa, ki ima velik

je tovarne v Jugoslaviji s prošnjo, da ji izdelajo neke dele iz trdega gumijsa za nji-hove stroje. »Viskoza« je tako prosila RIS v Zagrebu, »Savo« v Kranju, Borovo, »Tigra« v Pirotu, a zaman. Vsi so zavrnili ponudbo — ne izplača se jim, ne morejo delati tega...

Direktor Tanić je v istem času doma na kuhalniku osvojil »tehnološki proces« za izdelavo trde gume. Delavnica »Avtotransporta« iz Zvornika je ponudila svoje usluge »Vi-skozi«. Tanić je prinesel gu-mijaste primerke v delavnico in jih pokazal petnajstim ne-kvalificiranim delavcem, ki so bili še do včeraj kmetiči in jih vprašal: »Tovariši, ali bi la-hko?« Ljudje, ki še nedavno niso vedeli, kaj je guma, so držali te gumijaste dele v ro-kah in s samozaupanjem re-kli: »Lahko«.

»Viskoza« pa je potrebovala takih gumijastih delov za dve sto milijonov dinarjev. Toda petnajst ne-kvalificiranih ni bilo v stanju opraviti tako ve-liko delo. Zato so sprejeli po-nudbo v vrednosti 24 milijo-nov dinarjev.

Toda pozneje, ko bodo te roke ustvarile primeren sklad, si bodo kupili stroje, ki jih bodo zamenjali. Kupili bodo laboratorij, ki ga sedaj še ni-majo. Zgradili bodo stavbo. Verjetno bodo odprli še dru-go menzo, ker so v to vselili dosedanje primitivno orodje. Odložili so se, da bodo za dru-go leto planirali 800 milijonov bruto proizvodnje, a ne 40 mi-lijonov kot letos.

pomen za proizvodnjo. V sveto-zarevski Pivovarni so decen-talizirali sklad skupne porabe ta-ko, da ostane 50 odstotkov eko-nomskim enotam, a 50 odstot-kov v centralnem skladu skup-ne porabe. V tovarni kablov »Moša Pijade« ne vedo, kaj bi napravili s službami, ki »živijo« od povprečja tovarne. V vseh podjetjih se je opazilo, da na pravilnikih delajo v glavnem komisije, brez predhodnih raz-prav v kolektivih.

Na sestanku so mnogi raz-pravljali o tem, ali so potrebni obratni delavski sveti, če so v podjetjih ekonomske enote in zbori proizvajalcev. Dalje, kako naj delajo obratni delavski sveti večjih ekonomskih enot, v ka-terih je organizirana proizvod-nja na tri izmene.

Tem vprašanjem ni kaj ugo-varjati. Toda dejstvo je, da se v gospodarskih organizacijah tega okraja razpravlja o potre-bi obratnih delavskih svetov že tri leta, pa so še vedno pri za-četku. Če bi več napravili, bi se prav gotovo nabralo do se-daj toliko izkušenj, da bi ve-deli, kaj naj delajo v novih raz-merah.

G. GOLUBOVIĆ

PRAVILNIK O RAZDELITVI OSEBNIH DOHODKOV V ZDRAVSTVENEM DOMU KARLOVAC

Prvikrat: vsakemu po delu

Zdravstveni delavci in uslužbenci Zdravstvenega doma v Karlovcu bodo v teh dneh prejeli zaslužek po učinku v pre-tekletem mesecu. To je prvič, da se uporablja nov pravilnik o razdelitvi osebnih dohodkov. Vsi nestrpno pričakujejo to iz-plačilo, čeprav ve vsak zase, koliko bo približno prejel. Vsak ve, koliko je delal in kakšna je bila kvaliteta njegovega dela. Pra-vilnik je zelo natančen, vsi člani kolektiva so ga proučili, raz-pravljali o njem in dajali pripombe. Dobro vedo, da je vrednost vsake točke osem dinarjev in vedo, koliko točk velja vsako opravljeno delo. Organizacijska enota lahko zelo enostavno spremlja ves mesec delo vsakega člana in lahko približno iz-računa, kakšni bodo njeni dohodki.

V tem zdravstvenem domu novi pra-vilnik ni popolna novost, ker so prvi poskus že napravili z gibljivimi 5 od-stotki, ki bi jih lahko razdelili tudi linearno, vsakemu enako. Sli so po poti »manjšega odpora« in uporabili prvo varianto: vsakemu toliko, kolikor zasluži. Zelo prav jim je prišlo, da so ki jim sedaj pomagajo pri obračuna-vanju zaslužka po učinku. O njihovem pravilniku se govori v mnogih domovih izven Karlovca. K njim prihajajo iz dru-

gih krajev Hrvatske, za njihov pra-vilnik o razdelitvi osebnih dohodkov so se zanimali celo neki zdravstveni delavci iz Slovenije. Prav tako pripo-vedujejo, da je to najboljši pravilnik, izdelan v zdravstveni službi v Hrvat-skih. Prav gotovo pa je den izmed pri-vih, ki je v veljavi. Najvažnejše pri tem novem načinu nagrajevanja v Zdravstvenem domu v Karlovcu je to, da niso stremeli za tem, da se procen-tualno povečajo mesečni dohodki čla-nov kolektiva, ampak da resnično dobi

vsak toliko, kolikor je zaslužil. Tudi takšni so, ki bodo pri obračunu pre-jeli manj, kot v prejšnjih mesecih. Tudi akontacije, ki so jih člani prejeli, niso bile v višini prejšnjih dohodkov, ampak manjše za tisoč do dva tisoč in celo do pet ali šest tisoč. Tako je pre-dvideno v pravilniku. V teh dneh bo iz-gotovljen mesečni obračun in vsak bo dobil svoje: nekdo več, občutno več, a drugi manj. V Zdravstvenem domu pravijo, da se zavedajo tega, da bodo dohodki v kakšnem mesecu občutno nižji. To je odvisno od njih samih. Člen 4. pravi:

»Višina osebnih dohodkov delavca je odvisna od rezultata dela na delov-nem mestu, od rezultata dela organi-zacijske enote, v kateri dela, in od finančnega rezultata ustanove.«

Ta člen spodbuja vse člane organi-zacijske enote, da delajo kvalitetno in si prizadevajo pri delu, ker je v pra-vilniku predvideno tudi to, da se pri določanju dela dohodka za osebne do-hodke ugotavlja, koliko je dohodek ustanove rezultat prizadevanja orga-nizacijske enote, koliko pa je rezultat splošnih pogojev poslovanja.

Število stalnih točk ni za vse zdrav-nike enako. Tako se zdravnikom, za katere velja načelo svobodne izbire zdravnika, obračunava stalni dohodek po prijavljenem številu obiskov. Vsak

prijavljeni obiskovalec mu prinese eno točko. Pri vsakih tisoč prijavljenih obiskovalcih nad določenih tri tisoč, se zmanjšajo točke za 50%. Predpostav-lja se namreč, da delo v ambulantni ne more biti enako kvalitetno, če zdrav-nik pregleda v eni uri deset do dvaj-set bolnikov namesto osem.

Tako bo n. pr. imel zdravnik, za katerega se opredeli 2901 prebivalec, enako število točk, medtem ko bo n. pr. za 3010 bolnikov dobil 3005 točk.

Pravilnik predvideva tudi negati-vne točke. Tako n. pr. če zdravnik sploš-ne prakse pošlje k specialistu, ali če specialist pošlje k drugemu specialistu več kot 7,5% pregledanih pacientov, se mu dohodek zmanjša za deset točk za vsak procent nad 7,5%. Če zdrav-nik vzame v stalež več kot 6,5% nje-govih aktivnih zavarovancev, se mu zmanjša dohodek za 25 točk. Seveda to ne velja v primeru epidemije.

Negativne točke dobi zdravnik tudi v primeru, če pošlje v bolnico več kot 3% pregledanih bolnikov in če pošlje na klinično zdravljenje več kot 1% njemu prijavljenih prebivalcev.

Te negativne točke ne veljajo za zdravnika v disperziju za žene in v protituberkuloznem disperziju. Navajamo primer, kakšni bodo do-hodki v zdravstvenem domu ta mesec. Zdravnica dr. D. V. dela v ambulantni splošne prakse. Njeni dosedajni me-sečni dohodki so bili 40.000 dinarjev. Prejela je akontacija 39.000, po obraču-nu pa bo prejela občutno več. Dobila bo 47.129 dinarjev. Poglejmo kako. Za njo se je opredelilo 3310 prebivalec, v preteklem mesecu je imela 1778 pre-gledov (kot norma se jemlje 1250). V ambulantni je bilo danih 439 injekcij

in uporabljenih je bilo 92 povojev. To-rej, v tej organizacijski enoti je bilo napravljenih 2309 uslug. Točke za delo nad normo nimajo take vrednosti kot tiste v normi, te so vredne samo čet-rtino, ker se smatra, da delo ni toliko kvalitetno. Od teh točk v njeni ambu-lanti dobi ona 80%, a ekipa 20%. Ker običajno opravlja zdravniška delo z eno sestro, prejme vseh 20% sestra. V dru-gih ambulantah so ekipe večje in se 20% razdeli med vse.

Tudi taki zdravniki so, ki bodo pre-jeli ta mesec manj. Tako se je n. pr. prijavilo pri nekem zdravniku samo 657 prebivalcev. Naravno je, da ne bo dobil točk po prijavljenih prebivalcih, ampak po strokovni izobrazbi. Za osnovo bo dobil 2500 točk. Seveda ne bo mogel z ozirom na majhno število prijavljenih prebivalcev imeti toliko intervencij v ambulantni, kar pomeni, da ni delal toliko, kot recimo dr. D. V.

Tako je led prebit, pravijo v Zdra-vstvenem domu v Karlovcu, ne vemo, če je naš pravilnik v vseh stvareh do-ber, ampak potrebno je bilo začeti. To smo napravili. Do konca leta se bo vi-delo, kaj je potrebno menjati v pra-vilniku. Prav gotovo bo potrebno. Sto-ri-li bomo tudi to, ker vidimo že v pr-vem mesecu nekatere pozitivne rezul-tate. Člani kolektiva pričakujejo od pravilnika tudi »pravilno nagrajeva-nje« in zato se ga ne branijo. Tudi tisti ne, ki so v začetku manj zaslužili. — Tako pravijo v Zdravstvenem domu v Karlovcu. Pripovedujejo prilično skro-mno. Medtem pa izven ustanove mnogi mislijo in govorijo, da je to naj-bolje izdelan pravilnik na Hrvatskem.

BOŽENA MATETIĆ

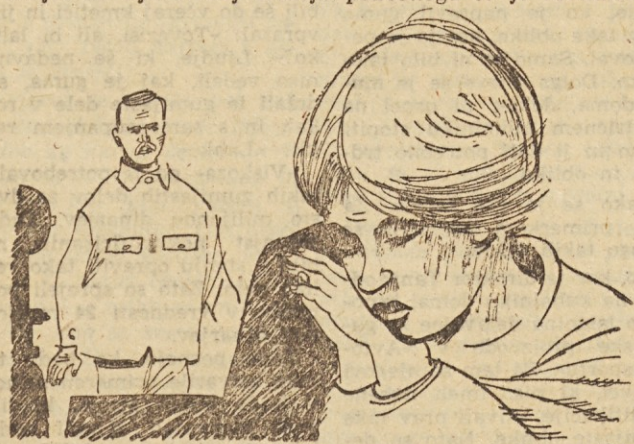
Korenine so globlje

Noč je. Veliki žakardni stroji poslušno tkejo blago s staromodnimi in modernimi vzorci za kavče, naslonjače...

Mojster se lenivo spreha med statvami. Nadzoruje in preganja spanec. Do zore, ko se konča njihov delovni dan, je še dolgo.

Obstane ob stroju, ki stoji. Mine minuta, dve, mine pet minut, delavke pa od nikoder. Misel, da bi se kje zaklepetala, prežene, zakaj dekle je vase zaprto in molčeče. Vendar je predolgo ni nazaj, da bi ostal brezbrizen.

Z glavo na kolenih je ždela v tmačnem kotu tkalnice in trdno spala. Kljub oglušujočemu ropotu. Proti se je to zgodilo, odkar dela v tovarni, zato je bil prizanesljivo do nje. Nekaj sočutju podobnega se je vzbudilo

v njem, ko je neobgljeno stala pred njim, blede, upadlih lic in preplazenih oči.

»Pojdi in se umij z mrzlo vodo,« ji je na kratko rekel, »pa glej, da se ne ponovi več. Drugič spi podnevi, da te ne bo dajalo.«

Delačka je molče prikimala in odhitela proti izhodu. Nekaj čez polnoč je mojster spet obsel tkalke. Dekleta, ki ga je prej zbudil, spet ni bilo. Našel jo je tam kot proti. Pograbila ga je jeza in trdo jo je zgrabil za ramo:

»Če misliš takole delati, lahko greš.«

Dekle je planilo pokonci in zmedeno zahlipalo:

»Nisem več vzdržala... Slabo se počutim... Noge se mi tresejo...«

Mojster je pomislil, da ji morda vendarle dela krivico.

»Lahko bi prej povedala. Pojdi v bolniško sobo, naj ti zmerijo vročino.«

Toda vročine ni imela. Očitno pa je bilo, da z njo nekaj ni v redu. Pustili so jo ležati. Preden je mojster odšel iz sobe, je dekle spet trdno spalo.

Proti jutru se je sama vrnila k stroju in pričela delati, kakor bi se nič ne zgodilo. Očitno jo je spanje osvežilo.

Po šitju jo je mojster poklical k sebi in poskušal zlepa zvedeti resnico. Toda dekle je trmasto zatrdlo, da ji je bilo slabo. Sele ko ji je zagrozil, da jo bo javil disciplinski komisiji, je planilo v jok in zajecjalo:

»Ne pržite me iz tovarne. Nočem na cesto. Nikoli več ne bom... Dva dni in dve noči nisem zatislila očesa...«

Prasica je imela mlade... V svinjaku sem pazila... Če bi šla spat, bi me gospodar vrgel iz stanovanja...«

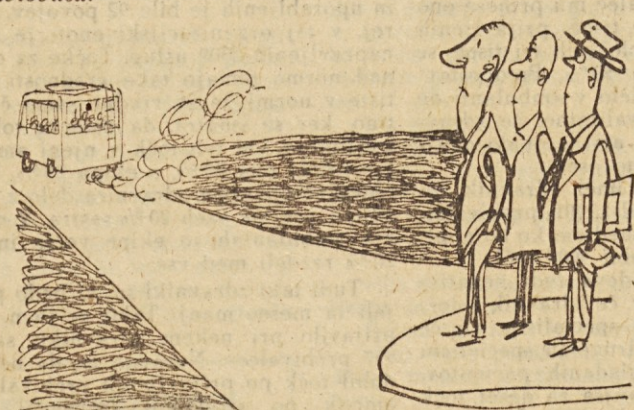
Mojster je obmolknil ob trpki resnici. Dekleta ni javil disciplinski komisiji, ampak je na seji delavskega sveta opozoril, da je treba dekletom, ki delajo za stanovanje, preskrbeti sosedbe. Osemdeset delavcev in delavk je že dobilo boljše streho, okrog sto mladih deklet pa še vedno postelje plačuje z delom. Pri kmetih in pri meščanih.

SMO LJUDJE

Spretnostnik je že dvignil rdeči loparček, ko je zasopel skočil v brnčeti avtobus. Zelo narobe bi mu hodilo, če bi ga zamudil. Čez pol ure je imel važen sestanek v neki kranjski tovarni.

Toda preden si je oddahnil, ga je spretnostnica z obema rokama potisnila skozi vrata in mu nekaj dopovedovala o nekakšni kazni, če ga opazuje s seboj. Ni je dobro slišal, ker je šofer spremljal akcije z grožnjami, da ne bo odpeljal, dokler se ne »spravi ven«.

Vsega skupaj ni razumel. V avtobusu je bilo razmeroma malo ljudi. Nihče ni stal. Prejšnji dan pa ni imel težav, čeprav je malo manj ko na eni nogi stal. V istem avtobusu.

Gruča potnikov, ki je ravno tako ostala na cedilu, mu je stvar pojasnila: Na avtobusih, ki vozijo po boljših (in prometnejših) cestah, ne sme več noben potnik stati.

Tako. Na kratko. Toda prepozno. Napovedani sestanek se je začel brez njega.

Ko ga je minila prva jeza, je novost do kosti premlel. Gotovo ni brez soli. Vozila manj trpijo, vožnja je varnejša in udobnejša za tiste, ki si priborijo sedež. Mogoče ima še kako drugo dobro plat.

Pravo gotovo pa ima tudi slabe. Z novostjo bi se veliko raje seznanil prek etra in tiska kakor po surovem metanju skozi vrata. In menda ne samo on, ampak vsi potniki! Končno smo ljudje in se lahko o vsem po človeško pogovorimo.

Kot laiku v avtobusu, sm. prometu mu tudi ni šlo v glavo, zakaj so zabranili stojšča, preden so opeljali nove avtobuse. Po zgledu nekaterih občinskih ljudskih odborov, ki podirajo hiše, preden zgrade nove?

Na vprašanje ni dobil odgovora.

KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Tovarna dekorativnih tkanin, Ljubljana,
2. Avtobusno podjetje SAP, Ljubljana — Mariola Kobal

»OBRAZEC RZ 166...«

Dekle ima smolo. Preden je rodila, ji je fant pobegnil čez mejo, tako da otrok nima priznanega očetovstva. Vsaj z materine strani. Po porodu je za dva meseca pustila delo v Ljubljani in odšla z otrokom na Primorsko k svojim staršem, da bi laže prebolela nesrečo. Bajtarji so, najrevnejši na vasi, ker je oče pri delu na žagi še mlad oslepel. Vsega skupaj mu poštar prvega odšteje štiri tisoč dinarjev invalidnine. Skromno živijo, toda mirno. In zaradi miru se je Ivanka zatekla z otrokom k njim.

Ko se le ne bi! Ta mir jo je veliko stal. Preveč za njene dohodke. Kajti izgubila je pravico do otroškega dodatka. Ne po zakonu, ampak zaradi smole, da je nalezla takrat, ko se je znova zaposlila, na zavodu za socialno zavarovanje na žensko, ki jo je napak poučila. »Pridite čez enajst mesecev, prej nimate pravice do otroške doklade.« Ivanka ji je verjela, komu naj bi, če ne referentki, ki se vsak dan ukvarja z otroškimi dokladi?

Sprijaznila se je s tem, da bo otroka preživljala s svojim zaslužkom. Del nje je, zakaj ne bi skupaj delili njenih dvanajst tisočakov? Slišala pa je, da referenti za otroške dodatke počasi rešujejo prošnje in je zato

že čez osem mesecev spet prišla k referentki, ki jo je poznala. In ji je znova povedala svojo zgodbo.

»Da nimate priznanega očetovstva? Zakaj pa tega niste prvič povedali? V takem primeru ni treba čakati enajst mesecev na otroški dodatek.«

»Povedala sem vam, najbrž ste pozabili,« se je opravičevala dekle, veselo, da ji ne bo treba več čakati na denar. »Dokumente že imate...«

»Vse je v redu. Junija dobi denar. V kuverti s plačo.«

Ivanka je junija dobila kuvert s plačo, otroške doklade pa ni bilo zraven.

In je šla znova na zavod za socialno zavarovanje. »Malo se vleče ta reč,« je rekla referentki, »z dvanajstimi tisočaki težko dve živiva.«

Referentka ji je prikimala in se opravičila.

»Ne zamerite, julija gotovo dobi denar. Vse je že urejeno. Samo akti morajo še malo naokrog zaradi podpisov.«

Ivanka je upala, da bodo akti do avgusta prišli naokrog in z njimi vred otroški dodatek. Pa je prišel avgust in kuverta s plačo. Samo s plačo.

In se je spet napotila v zavod za socialno zavarovanje. »Svoje referentke« pa ni našla. Bila je na dopustu.

Iz prijaznosti je uradnica, ki dela v isti sobi, odprla dopustniško mizo in mapo s prošnjami za otroški dodatek. Listala je in listala, nazadnje pa rekla:

»Ta vas pa dobro vleče za nos. Nič ni uredila. Pridite v ponedeljek, ko se vrne z dopusta. In jo nadrite.«

V ponedeljek pa je Ivanka odšla z zavoda za socialno zavarovanje, kakor bi jo kdo s kropom polil. Namesto, da bi ona nadrla »svojo« referentko, je referentka nadrla njo:

»Kaj pa mislite, saj še zahtevka niste vložili?«

Dekle je okamenelo.

»Rekli ste, da je vse urejeno in da mora še naokrog zaradi podpisov...«

»Ja kje je pa izpolnjeni obrazec RZ 166?«

Ivanka se nikdar ni slišala za obrazec RZ 166, nihče je ni nikoli rekel zanj, čeprav je bila že tolikokrat na zavodu za socialno zavarovanje.

Najbrž se je referentka, kljub temu, da ni priznala, je čutila malo krivo in ji je sama dala tisti nesrečni obrazec, brez katerega ni mogoče dobiti otroškega dodatka.

»Kdaj bom pa potem dobila denar?« je polna nezaupanja vprašala nesrečna mati.

»Kadar bo prošnja rešena. Čez kak mesec ali dva.«

»Vi ste pa rekli...«

»Nič nisem rekla. Prinesli bi obrazec RZ 166, pa bi že dobili otroški dodatek. Kaj pa jaz morem, če ste vi malomarni?«

Dekle je jokaje odšlo. Če je že dobila denar, ne vem, dobila pa ga je največ za tri mesece nazaj. Po predpisu, ki ni upošteval, da lahko tudi uslužbenec, ki rešuje prošnje, zapletajo vso stvar. In pripravijo prošnje ob težko pričakovani otroški dodatki in čas.

Ivanka je samo ena izmed žrtev tuje malomarnosti, ki jo je opeharila za osem mesečni otroški dodatek.

P. S. To se je zgodilo na Okrajnem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani. Ivanka dela na Zavodu za invalidno delovno silo. Prav tako v Ljubljani.

M. K.

PODPIS ZA ŠKATLO CIGARET

Blizu sedemdeset jih ima in živi pri hčerki. Na njene stroške, ker je bila v mlajših letih samo gospodinja in ker je moža pred dolgimi leti vzela noč in se ni nikdar več vrnil.

Ne godi se ji slabo. Hči je tajnica v nekem večjem podjetju in kar dobro zasluži. Vsako leto si vsa družina privoščijo odih ob morju ali v gorskih krajih. Vsaj za deset dni, če ne več.

Še prej pa mora sedemdesetletna Aleksa na obiske posebne vrste. S seboj vzame dva manjša zavitka prave kave, škatlo cigaret in nekaj sto dinarjev. Potrka pri svoji vrstnici; Marjeti, s katero sta včasih hodili skupaj na trg, zdaj pa je preveč betežna, da bi se postopila te poti, ubere obraz v najprijaznejše gube in jo povpraša po zdravju. Potem ji izroči zavitek prave kave in ko jo družno pijeta, pride s pravo besedo na dan:

»Na morje gremo. Ja, Samo... več, tisto potrdilo moram prej dobiti.«

Marjeta ve, za kaj gre. Že deset let ali mogoče še več prihaja Aleksa vsako pomlad k njej zaradi tega. Drugače je ni, ker nerada hodi po tujih hišah. Vsakokrat ji stisne v roke dve sto dinarjev. Za uslugo, pravi.

In za malo kofeta, ki ga rada pije.

Ko se dogovorita, kdaj gresta skupaj na okraj po tisto potrdilo, da stara Aleksa res ničesar nima in da ni nikjer zaposlena, se Aleksa poslovi in odpravi k drugi svoji znanki. Z zavitekom

kave in s škatlico Ibar. In s podobno željo kakor h prvi.

Če jo Aleksa najde na nogah, se ji odvali kamen od srca. Za zavitek kave in škatlo Ibar dobi drugo pričlo, da nima niti zamle, da ni zaposlena in da se ne bavi s svobodnim poklicem. Pri svojih sedemdesetih letih.

Brez tega potrdila oziroma brez prič ne bi dobila popusta pri vožnji in ne bi mogla s hčerko na morje. Vožnja z vlakom in ladjo je draga. Srce ji ne bi dopuščalo, da bi hčeri in njenim otrokom odžrla nekaj dni dopusta. Zaradi drage vožnje.

Če najde Ivanko v postelji, odide proti trgu. Na trgu ne gleda v košare pradažalk, ampak v obraze gospodinj, ki kupujejo.

Včasih ima srečo. Že ob prvem srečanju na trgu dobi drugo pričlo o tem, da ničesar nima, da se ne bavi s svobodnim poklicem in da ni v delovnem razmerju. Ženske morajo

kuhati kosilo, pospravljati in tako naprej. Po pisarnah se pa mimogrede zamudiš dve uri. Nobena pa se ne odreče pričevanja za to, ker ne pozna Aleksinih družinskih razmer... Verjamejo ji, da ne laže. Najbrž po zdravi človeški logiki. Če s petdesetimi leti ni delala delovno kot doma, kako naj bi s sedemdesetimi?

Toda na oddelku za občo upravo pri okrajnem ljudskem odboru niso tako zaupljivi. Brez prič ne izdajo potrdila, da Aleksa ničesar nima. Pričam pa verjamejo, četudi jih pripelje s trga in jih morda že leta in leta ni videla in pravzaprav ne vedo drugega o njej, kakor tisto, kar jim je sama povedala...

Red mora biti. Zaradi tega reda se stara Aleksa vsako leto na pomlad odpravi z zavitek kave in cigaretami k svojim stari vrstnicam ali kamorkoli, da pride do zahtevanih podpisov. S tem je pravici zadoščeno. Ali pa tudi ne.

M. K.

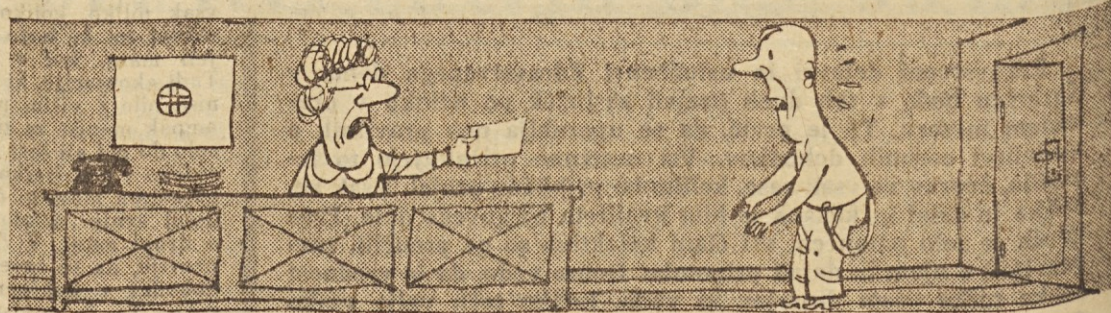
NIČ BREZ ŽIGA

Tri ure je čakal, da je prišel na vrsto. Se pravi v sprejemno pisarno. Betežen od vročine, ki ga je mučila že nekaj dni, je izročil medicinski sestri zdravstveno knjižico in sedel na ponudni stol.

Pa ni dolgo sedel. Preden so se mu odprla vrata do zdravnika, ga je medicinska sestra odslovila:

»Knjižica ni potrjena. Brez potrdila ne morete k zdravniku.«

Poskušal je ugovarjati, čeprav je bil res pozabil odnesti zdravstveno knjižico v tajništvo, da bi mu dali žig.

»Poglejte,« je rekel, »zadnjič sem dal knjižico potrditi pred dobrim mesecem. Čeprav bi mi, medtem odpovedali, še ne bi šel iz podjetja. Kakor vidite, nisem več mlad. Trimesečni odpovedni rok imam. Delam že dvajset let...«

»Verjamem vam, ampak k zdravniku vas vseeno ne smem spustiti. Naročeno mi je, naj bolnike odslovim, če je potrdilo o zaposlitvi več ko en mesec staro.«

Bolnik se je še vedno obotavljal.

»Slišal sem, da se vsakdo brezplačno zdravi še en mesec potem, ko neha delati.«

Medicinska sestra je skomignila z rameni, kakor da se je to ne tiče, in neomajno vztrajala pri svojem. V tovarni naj mu potrdijo, da še dela, potem naj se pa vrne.

In nič ni pomagalo bolnikovo jadikovanje, da se slabo počuti, da ima vročino in da bi se smel brezplačno zdraviti, čeprav bi bil že brezposeln, zakaj črno na belem piše v zdravstveni knjižici, da je pred dobrim mesecem še delal.

Kje se je to zgodilo, ne povemo, ker tako ravna skoraj v vseh ambulantah. Zakaj, naj povedo zavodi za socialno zavarovanje.

VSI SMO POTROŠNIKI

2

Sadje
in
zelenjava

Novomeško kislo jabolko

Za novomeško tržišče s sadjem in povrtninami veljajo vse tiste ugotovitve, ki sem jih našel v zadnjem članku pod naslovom: »Draga je pot od proizvajalca do potrošnika«. Pridelki so letos dražji kot lani, nekateri precej dražji, drugi manj, le nekaj pridelkov, ki jih je letos res zelo veliko v okolici Novoga mesta, pa je za spoznanje cenejši.

Ima pa novomeško tržišče svoje značilnosti, o katerih bi povedal nekaj besed.

Edino trgovsko podjetje, ki mimo drugega odkupuje tudi sadje in zelenjavo, je »Zadruga«, ki je grozist in hkrati detalist. Ima štiri majhne prodajalne in v vsaki eno prodajalno. Na tržnici prodajajo samo zasebni kmetovalci. Le redko se na njej pojavi kmetijsko posestvo ali zadruga.

Tovariš Alfonz Čučnik, komercialist podjetja »Zadruga«, takole opisuje težave svojega podjetja in novomeškega trga:

»Naš trg je majhen. Veliko je vrtničarjev. Mnogi delavci, ki delajo v mestu, se vozijo iz vasi.

Primer: Paradižnika lahko prodamo v največji sezoni (takrat ko domači paradižnik še ni dozorel) kakih 800 kg na dan. Ko pa se pojavijo na trgu domaćini, ga gre v promet le 300 ali 200 in celo manj kilogramov. Hladilnice nimamo. Skladišče je slabo. Zato ne moremo kupovati večjih količin, zlasti tistih pridelkov, ki se hitro kvarijo. Paradižnik se v našem skladišču kvvari že drugi dan. Breskve tudi, grozdje itd.

V ZAČARANEM KROGU

Če gremo na Koprsko ali na Gorisko po paradižnik ali breskve z majhnim kamionom, na katerega lahko naložimo le 800 kg, nas stane prevoz 30 dinarjev za kilogram. Če gremo s tritonskim kamionom, nas stane prevoz 13 dinarjev za kilogram. Ker pa vseh pridelkov ne bomo mogli takoj prodati, nam bodo v skladišču zgnili. In smo na istem.

Na Primorskem smo na primer kupili 700 kg breskev po 45 dinarjev. Pri prevozu so se podražile za 30 dinarjev. Usušilnega kala je bilo 27 kg, zgnilo jih je 80 kg in kje so še drugi stroški — prodajali pa smo jih po 85 dinarjev, ker smo jih morali hitro prodati.

Po solato smo morali iti v Zagreb, ker je v okolici nikakor nismo dobili. Pripeljali smo je 200 kg in skoraj vsa nam je v skladišču zgnila.

Od posestva »Matija Gubec« v Leskovcu smo kupili hruške vlijemovke po 60 dinarjev, prodajali smo jih po 80 dinarjev, nismo jih mogli prodati, pa smo jih, da nam ne bi zgnile, peljali v Ljubljano in prodali po 65 dinarjev; kaj smo hoteli, bolje je nekaj kot nič.

Naša povprečna marža je 16 odstotkov, če je veliko gnitja med prevozom in v skladišču pa 22 in še več odstotkov, toda cena prevoza, ta draži.

Denimo, da vse to drži.

Minulo sredo je bilo v Ljubljani posvetovanje zastopnikov proizvajalcev, trgovcev in predelovalcev sadja ter povrtnin, ki sta ga sklicali Kmetijska in Trgovinska zbornica LRS. Razpravljali so o letošnji letini in o prodaji tržnih presežkov sadja ter povrtnin, o njihovi kakovosti, o odnosih med proizvajalnimi, trgovskimi in predelovalnimi gospodarskimi organizacijami ter o njihovem odnosu do potrošnikov. Ugotovljeno je bilo, da bo letošnja sadna letina v Sloveniji boljša kot lanska. To velja predvsem za slive in češnje, ki so jih lani pridelali 3000 ton, letos pa pričakujejo 19.000 ton. Jabolk bo za kakih 6000 ton več, hrušk pa 2000 ton. Orehov je bilo lani 700 ton, letos računajo na 2300 ton. Krompirja bo verjetno nekoliko manj — okrog 880.000 ton, medtem ko ga je bilo lani 950.000 ton, vendar ni posebnega zanimanja za odkup krompirja, ker v drugih republikah pričakujejo obilen pridelek. Fižola bo 4500 ton več.

Namesto, da bi nas dobra letina razveselila, pa nam povzroča le skrbi in — cene so večje kot lani. Vzrokov je več, o njih že nekaj let govorimo, dobrega sadu pa to govorjenje še ni obrodilo. Pomanjkljivosti so povsod: pri proizvajalcih, trgovcih in predelovalcih. Kaj storiti, da bi jih odpravili? Na to vprašanje je skušala odgovoriti naše posvetovanje.

Govorili so o prizadevanjih za boljšo kakovost pridelkov, o prodaji po kakovosti in o ustreznih razlikah v cenah, o hitrem, cenejšem in kvalitetnejšem transportu, o zboljšanju poslovanja trgovine in o smotrni embalaži, o povečanju števila prodajnih mest, zlasti z vključitvijo živilske trgovine v promet s sadjem in zelenjavo, o boljšem gospodarjenju predelovalcev, ki bi si naj ob dobrih letinah ustvarili večje zaloge surovin, o neposrednem nastopu proizvajalcev na trgu itd.

Osnovna misel referatov in razprave pa je bila:

Vse gospodarske organizacije, ki proizvajajo, odkupujejo in prodajajo ter predelujejo sadje in vrtnine, naj se bolj kot doslej skupno zavzemajo za zboljšanje tržišča s temi pridelki, saj so tudi skupno odgovorne pred potrošniki in, končno, saj so tudi delavci, torej upravljavci teh gospodarskih organizacij — potrošniki.

ZA ZDAJ GA OGLEDUJEJO, SE POMENKUJEJO O NJEM, GA OTIPAVAJO, NISO PA SE UGRIZNILI VANJ.

ČAS JE ZA DEJANJA!

Na trgovinski in kmetijski zbornici v Novem mestu so mi rekli:

— Proizvajalci (kmetijske zadruge, posestva) v najbližji okolici naj bi več proizvajali za potrebe tržišča s sadjem in zelenjavo (gre zlasti za artikle, ki jih sedaj ne pridelujejo, gre pa tudi za to, da bi bilo njihovo pridelovanje sodobnejše in pridelki kvalitetnejši) ter prodajali svoje pridelke neposredno potrošniku. Takšne težnje so, toda doslej jih nihče ni podprl.

— Čimprej bo treba dokončno urediti položaj trgovine s sadjem in povrtninami, ki naj bi v bodoče kupovala v oddalje-

nih krajih in prodajala na tržišču le tiste pridelke, ki jih v določenem času res ni moč pridelati na Dolenjskem (zgodnje sadje in zgodnje povrtnino, južno sadje) ter ji zagotoviti toliko sredstev, da bo lahko poslovala v sodobnih pogojih (hladilnicah itd.) in po sodobnih načelih, hitro in poceni. Zda se sklicujejo na to, da še ne vedo, kako naj bi uredili to področje trgovine in zato le-ta ostaja praznih rok.

— Prizadevanja za preskrbo tržišča bi morala biti skupna stvar proizvajalcev in trgovcev. K temu že težijo, vendar doslej še niso dosegli občutnih uspehov.

OD PROIZVAJALCA DO POTROŠNIKA • OD PROIZVAJALCA DO POTROŠNIKA

POSREDUJEMO ODCOVOR

Gospodinjske rokavice

Pred več meseci sem prvič kupila v eni izmed ljubljanskih drogerij gospodinjske rokavice. Moram reči, da so te rokavice gospodinjam dragocen delovni pripomoček in da mi odlično varujejo roke pred vsemi možnimi vplivi — so pa tudi dobro izolacijsko sredstvo pred prevročo oziroma mrzlo vodo. Uporabljam jih prav pri vseh delih, ki kvarno vplivajo na roke — pri pomivanju, mazanju parketa, tudi pri splakovanju perila itd.

Edina napaka teh rokavic je, da se kmalu stegnejo in niso več tako priročne. Od vsega začetka kupujem rokavice s hrpavo oblogo, ki stanejo okoli 460 dinarjev (včasih manj — ne vem, zakaj je cena različna?).

Zadnjič pa sem dobila v drogeriji na Mestnem trgu rokavice brez hrpave obloge za 250 dinarjev. Moram reči, da so bile te rokavice mnogo bolj trpežne, bolj so se prilagajale roki in niso se tako hitro stegnile. Razen tega je tudi razlika v ceni precejšnja. Toda žal sedaj takih rokavic ne morem nikdar več dobiti. Zakaj trgovina raje ne kupuje takih rokavic, ki so boljše in cenejše?

Martina Pleško, Ljubljana

Za pojasnilo smo se obrnili na Trgovsko podjetje na debelo in drobno »Drogerija« v Ljubljani.

V naših poslovalnicah prodajamo gumijaste hrpave gospodinjske rokavice po 440 dinarjev, kirurške gladke po 465 dinarjev in navadne gospodinjske gladke po 250 dinarjev. Verjetno ste prvič kupili hrpave gospodinjske rokavice. Te so najboljše izmed vseh, ker ima gospodinja v teh rokavicah zaradi hrpavosti — tu je namreč še posebej nanesena plast gu-

mija — bolj sigurnen občutek pri delu. Kasneje ste verjetno kupili navadne gladke gumijaste gospodinjske rokavice po 250 dinarjev. Ne rečemo sicer, da ste se morda res z njimi počutili bolje kot s kvalitetnejšimi. To je pač stvar kupca.

Povedati vam moramo, da so gospodinjske rokavice po 250

Da ne bi brisali posode

Že več znank mi je pripovedovalo o posebnem »pripomočku« za brisanje posode. Menda je to nekakšen prašek, ki deluje tako, da voda ni tako mastna in posode tudi ni treba po pomivanju brisati. Vpraševala sem že po trgovinah, pa ne vedo za tak prašek.

Morda mi vi lahko poveste, kje, v kateri trgovini bi ga lahko dobila, je morda to izdelek katere naših tovarn, koliko stane in kako se uporablja. Zelela

dinarjev na trgu za tovarno deficitaren proizvod in da si zato prizadevajo, da bi jih bilo čim manj. To so namreč kirurške rokavice druge kvalitete, ki jih v kirurgiji ne morejo uporabljati, so pa nasprotno, kot pravite, za gospodinjstvo prav dobre. Imamo jih pa samo toliko, kolikor tovarna ugotovi, da jih je za kirurgijo neuporabnih.

Upamo, da vam bo naše pojasnilo zadostovalo in smo vam za nadaljnje informacije vedno na uslugo.

Leon Erlih, šef komerciala

bi tudi, da poveste, če ga imajo trgovine izven Ljubljane. Za to pojasnilo vam bo prav gotovo hvaležnih veliko vaših bralk in bralcev.

A. K.
Radlje ob Dravi
Za odgovor smo prosili TRGOVSKO PODJETJE S KEMIČNO TEHNIČNIMI PROIZVODI NA VELIKO »CHEMO« IMPORT-EXPORT V LJUBLJANI.

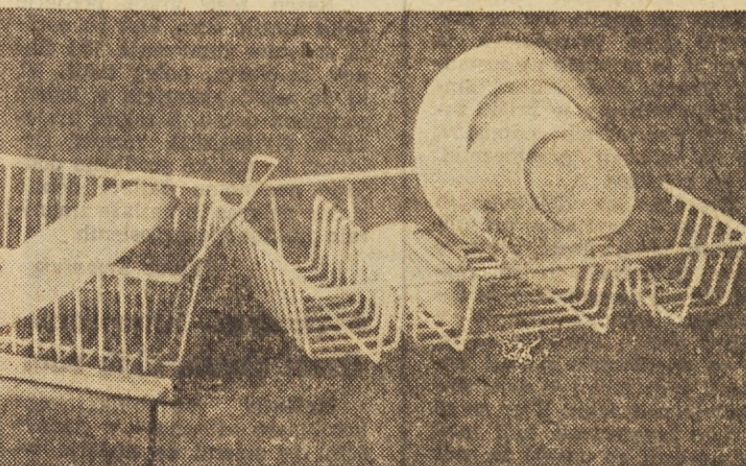
Pred tremi leti smo uvozili iz Italije prašek za čiščenje po-

so »KOP« in nemški proizvod »ATA«. Zaradi spremembe koeficientov in uvedbe carine pa so ti in podobni praški predragi za široko potrošnjo, predvsem še, če jih primerjamo s cenami naših domačih detergentov. Zato jih tudi sedaj več ne uvažamo.

Pri nas izdelujejo podobne praške oziroma paste za pomivanje posode, in sicer: »Srčni as«, izdelek Veleđrogerije, to je pasta v tubi po 50 dinarjev. »Steklopral«, prav tako izdelek Veleđrogerije iz Ljubljane, to je tekočina za pomivanje stekla po 70 dinarjev, in »Super«, izdelek tovarne Karbon iz Zagreba, to je prav tako pasta v tubi po 63 dinarjev. Po našem mnenju je »Super« najboljšo sredstvo za pomivanje posode. Ti izdelki se dobijo v specializiranih trgovinah.

Druhih proizvajalcev podobnih praškov v državi ne poznamo. Prav tako ne vemo, koliko in kakšne količine čistilnih sredstev so uvozila druga uvozna podjetja. Naše podjetje je letos uvozilo le manjše količine praška »ATA« (to je prašek, podobno našemu »VIM« op. ur.), ki ga pa nimamo več na zalogi.

Direktor
Gabrijel Miloš

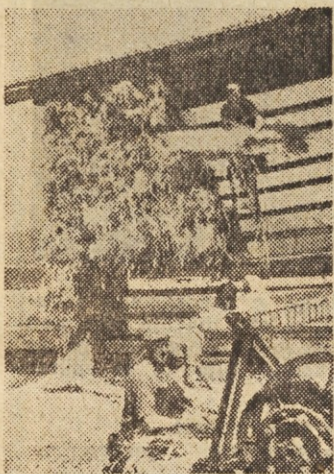
Končno vendarle ne več samo stika in obljube. V Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva v Ljubljani, imajo že nekaj časa različne oblike stojal za odlaganje posode. Izdeluje jih podjetje »Zica« iz Ljutomer, plastificirajo pa jih v Bujah pri Umagu. Torej kar dolga razdalja, ki prav gotovo znatno vpliva na ceno. Stojala namreč prodajajo v trgovini Centra po 2000 do 2600 dinarjev.

7 dni v sindikatih

● **Nova Gorica:** V Tovarni pohišstva v Novi Gorici so polletni plan presegli za okoli 11 %. Težave pa imajo z obratnimi sredstvi. V skladišču imajo namreč za 160 milijonov zaloga, razen tega pa še za 140 milijonov dolžnikov, medtem ko so oni dolžni 110 milijonov dinarjev. Zaloge so delno posledica mrtve sezone, pa tudi povečane proizvodnje in zmanjšanja izvoza. Izvoz pada zaradi podražitve prevozov doma in v inozemstvu, zaradi znižanja izvoznih premij za okoli 1 %, povečanja cen surovinam za okoli 30 % in 30 % povečanja osebnih dohodkov.

● **Tolmin:** »Planika« v Tolminu ima na zalogi okoli 210.000 kg sira in 2640 kg masla ali za 102.292.000 dinarjev. Zaradi tega imajo težave zaradi obratnih sredstev, saj dolgujejo dobaviteljem mleka okoli 50 milijonov dinarjev. Lani so v prvem polletju ustvarili za 204 milijone, letos pa šele za 120 milijonov dinarjev. Kljub slabemu gospodarskemu položaju pa so povečali osebne dohodke za 74 %, kar je sicer relativno visoko z ozirom na prejšnje, zelo nizke osebne dohodke. V sedanjem obdobju bi morali normalno znižati zaloge na minimum (zaradi planinske paše), vendar kaže, da bodo zaloge še naraščale.

● **Tudi na Gorenjskem** so začeli v teh dneh z žetvijo. Kmetovalci vse bolj uporabljajo za svoje delo moderne

stroje. Tako so se tudi skoro vsi nakeljski kmetje poslužili pri žetvi in mlačvi kombajnov.

● **Ajdovščina:** Splošno mizarstvo podjetje v Ajdovščini je povečalo proizvodnjo za 5 % preko plana. Vendar so v precejšnjih finančnih težavah. Zaradi starih pogodb po prejšnjih cenah in podražitve materiala, imajo za 4 milijone dinarjev premalo dohodkov. Z odkrivanjem notranjih rezerv, ukinitvijo nadur, znižanjem režijskih ur na minimum, s štednjem surovin, s povečanjem discipline in produktivnosti, pa bodo ta izpad nadoknadili v drugem polletju.

V podjetju LIP v Ajdovščini so na zadnjem sestanku izvršnega odbora sindikata in članov ZK razpravljali o decentralizaciji delavskega samoupravljanja. Začeli so s sestanki po oddelkih, kjer razpravljajo o polletnem zaključnem računu ter o uspehih posamezne ekonomske enote. Iz analiz je razvidno, da so nekatere ekonomske enote poslovale dobro, druge pa slabo.

● **Celje:** Zadnji sestanek predsedstva sindikalne podružnice GIP Ingrad Celje je opozoril na slabo delo nekaterih sindikalnih odborov po gradbiščih. Zanimivo je, da so reaktivni predvsem odbori v neposredni bližini sedeža podjetja, kot v Celju, Storah in na sami upravi podjetja. Kaže, da je še preveč internih razprav za vogali, kot je pripomnil član predsedstva iz Zasavja, in premalo na sestankih. Zaradi nedelavnosti sindikalnih odborov je prišlo tudi do nepravilnih odpustov, ker so odločali posamezniki, ne pa kolektiv.

Komisija za delavsko in družbeno upravljanje pri občinskem sindikalnem svetu v Celju je pretekli teden razpravljala o decentralizaciji delavskega samoupravljanja v celjski občini. Pokazalo se je, da so dopustniški meseci pomenili tudi zastoj v delu sindikalnih podružnic. Kjer pa so si delo organizirali tudi med počitnicami, so uspehi že vidni. Tako se na primer v komunalnem podjetju Obnova v Celju že pripravljajo na volitve samoupravnih organov po ekonomskih enotah.

IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN

● OSS KOPER:

Izpopolnjeno poletno mrtvilo

Pet zaporednih posvetovanj, ki jih je v poletnih mesecih sklical okrajni sindikalni svet v Kopru za kovinsko in lesno stroko ter promet, kmetijstvo in gradbeništvo, je po zaključni oceni povsem izpolnilo pričakovanja. Medtem ko na eni strani zasluži priznanje že sama pobuda za te shode, ki so izpopolnili običajno poletno mrtvilo (saj je na njih sodelovalo več sto zastopnikov 120 družbenih organizacij in organov samoupravljanja ter strokovnih služb iz 42 podjetij), ne gre podcenjevati tudi rezultatov razprav, katerih namen je bil zgolj posredovanje in izmenjava izkušenj. Zastopniki posameznih kolektivov, ki so ilustrirali svoje prikaze več ali manj samokritično na lastnih primerih, so hkrati ob problematiki nakazali tudi rešitev nekaterih bistvenih zadev. Posvetovanja so tudi pokazala, da dober del kolektivov z nenehnim izpopolnjevanjem internih predpisov teži za tem, da bi do konca leta lahko povsod sprejeli ustrezne pravilnike. Značilno je tudi mnenje večine udeležencev, ki na osnovi dosedanjih izkušenj ugotavljajo, da za ustanovitev ekonomskih enot ni potrebna, vsaj sedaj v začetku ne, dokončna računsko-tehnična opredelitev enot, ker so domala v treh tretjinah kolektivov z ekonomskimi enotami dosegli že lepe rezultate.

Material vseh petih posvetovanj po strokah je vzbudil živahno polemiko tudi v večini kolektivov. Že sedaj kaže, da so prav ugotovitve s teh posvetovanj marsikje pospešile priprave na uvajanje novih gospodarskih načel. Bodrilne rezultate so v poletnih mesecih dosegli predvsem v nekaterih gradbenih podjetjih in v kmetijstvu, kjer je bil položaj najbolj zaskrbljujoč. V kolektivih Intervetropole in Splošne plošbe, pa si je na primer novi gospodarski sistem utrl tako pot, da so celo med prvimi v državi.

Bilo je sicer tudi nekaj primerov, ko so zastopniki podjetij (predvsem v gradbeništvu) negativno reagirali na ocene teh posvetovanj o delu v njihovih kolektivih, vendar se je kasneje po ponovnem stiku z OSS pokazalo, da takšna občutljivost izvira bolj iz osebne prizadetosti in premajhne doslednosti pri uvajanju novega gospodarskega sistema.

B. C.

● GRADBENO PODJETJE TRŽIČ:

Tri milijone za delovne obleke

Ko je pred meseci posebna komisija OK ZKS Kranj pregledovala življenjske pogoje gradbenih delavcev na Gorenjskem, je bilo prav tržiško Gradbeno podjetje deležno največ pohval.

Gradbeno podjetje Tržič je namreč doslej zgradilo največ družinskih stanovanj in samskih sob za svoje delavce. Razen tega pa tudi druge življenjske pogoje ureja s polno mero razumevanja.

Na zadnji seji je tako na primer delavski svet podjetja sklenil, da bo podjetje nabavilo za vse delavce enotne delovne obleke in čevlje, kar bo stalo več kot 3.000.000 dinarjev. Kljub temu pa ta številka ni velika, če bi jo primerjali s tisto, ki v dinarjih izraža, koliko izgubi podjetje zaradi nesreč pri delu, ker nimajo delavci pravilne obleke in obutve. Večina delavcev namreč še vedno hodi na delo v gumijastih škornjih, ki jih ostri predmeti kaj hitro predro in nesreče so zato zelo pogoste.

Razen tega gradi podjetje velik samski dom, kjer bo dobilo sodobna stanovanja 120 članov kolektiva, poleg tistih 80, ki že sedaj stanujejo v lepem samskem domu. S takim urejanjem življenjskih razmer delavcev bo tržiško gradbeno podjetje nedvomno najlaže zmanjšalo fluktuacijo zaposlenih.

Vlado Erjavšek

● »FRUCTAL« AJDOVŠČINA: Osem ekonomskih enot

Kolektiv sadno-likerskega kombinata »Fructal« v Ajdovščini je sklenil še nadalje izboljševati in izpopolnjevati tehnološki postopek. Dozidali bodo še novo halo s približno 2000 m², kjer bodo namestili popolnoma novo strojno opremo.

Pretekli četrtek pa je upravni odbor sindikalne podružnice sklical vse svoje člane, da bi razpravljali o uvedbi ekonomskih enot v podjetju. Hočejo namreč doseči to, da bo sleherni delavec tudi upravljavec podjetja.

Tako so govorili o organizacijskem sestavu ekonomskih enot, o dolžnostih in pravicah članov, o osnovah ekonomskega poslovanja ekonomske enote, potem pa še o formiranju osebnih dohodkov. Po razpravi je bilo določeno, da bo za zdaj v podjetju 8 ekonomskih enot, naknadno bodo pa formirali še 2, in sicer eno za kurilnico, eno pa za ključavničarsko delavnico.

Sedaj v tem času imajo težave predvsem zaradi pomanjkanja ne kvalificiranih delavcev. Dnevno dobijo namreč ogromne količine sadja, ki ga je treba prebrati in sortirati za predelavo oziroma vskladiščenje. Zato si pomagajo tako, da najamejo sezonske delavce, v počitnicah pa vzamejo tudi okoli 150 mladih moči.

F. Hladnik

● ZAGORJE:

Premalo v skladih za kadre

Zbor proizvajalcev občinskega odbora Zagorje je skupaj s predstavniki zagorskih gospodarskih organizacij razpravljal

● LITIJA:

Zdravniški pregledi nenatančni

V Predilnici v Litiji nameravajo organizirati preventivno zdravstveno službo. Za mnenje o organizaciji te službe so razpisali med zaposlenimi žensami anketo. Vendar jih je od 493 anketiranih odgovorilo le 174.

Večina žena, ki so izpolnile anketne listke, je želelo, da bi se večkrat posvetovala z zdravnikom zaradi zdravstvenega stanja. Večina tudi želi, da bi podjetje še vnaprej organiziralo ginekološke preglede. Nekaj manj kot polovica anketiranih pa ni bila zadovoljna s splošno zdravstveno službo v Litiji. Zdravniki namreč sprejemajo v ordinacijo hkrati več ljudi in zato pregledi niso natančni. Anketirane žene tudi menijo, da je še vse preveč čakanja v ambulantah. Nič boljše pa ni z zobozdravstveno službo v Litiji, saj je en zdravnik za tako obsežno območje premalo.

M. L.

o uresničitvi plana za prvo polletje. Ugotovili so, da novi gospodarski ukrepi niso bistveno vplivali na položaj podjetij. Težave so nastale edino zaradi neplačanih računov, saj imajo pri dolgovi več kot 300 milijonov dinarjev razlike v korist zagorskih podjetij.

Razpravljali so tudi o kadrovanju in kadrovski politiki. Kaže, da so letos gospodarske organizacije namenile v sklade za kadre manj sredstev kot prej, ko je bilo določeno, koliko sredstev morajo nameniti v ta sklad.

L.

● HRASTNIK:

Nova planinska postojanka v Gorah

Planinsko društvo Dol pri Hrastniku bo pripravilo skupaj z drugimi društvi in organizacijami hrastniške občine v nedeljo, 3. septembra slavje na Gorah nad Hrastnikom. Tokrat bodo odprli tudi nov planinski dom v počastitev 10-letnice dela društva. Ker pa je dom tudi na kraju, znanem iz NOB, bodo nekdanji borce organizirali partizanske patrulje, ki se bodo potem sešle na Gorah. Na Gorah so se v stari Jugoslaviji zbirali svobodarji iz Hrastnika in tudi v času NOB je ta kraj nudil partizanom večkrat zavetje. Tod poteka tudi zasavska planinska transverzala. Pri gradnji doma so opravili več 10.000 prostovoljnih delovnih ur, sicer pa so gradnjo materialno podpirale številne hrastniške gospodarske organizacije — Steklarna, Tovarna kemičnih izdelkov, obrat Hrastnik, Rudnik rjavega premoga Trbovlje in drugi.

L.

● RIBNICA:

Festival v počastitev 20-letnice

Prebivalci občine Ribnica na Dolenjskem bodo 20-letnico ljudske vstaje jugoslovanskih narodov proslavili s I. festivalom ribniške občine, ki bo trajal od 10. do 17. septembra letos. Zraven številnih prireditev, med katere sodi tudi odkritje spomenika padlim borcem, bodo izročili svojememu namenu novo zgrajeno objekte Splošno mizarstvo podjetja »Hrast« v Prigorici in nekatere druge objekte. Gospodarske organizacije in ostale panoge pa bodo prikazale na gospodarskih razstavah svoje dosežene uspehe v zadnjem letu in v povojni graditvi.

V. D.

Pri Gospodarskem razstavišču gradijo prvi del nove predstavniške palače, ki jo investira Trgovinska zbornica LRS. V tem prostoru bo velika dvorana (okoli 1450 m²), ki jo bodo uporabljali ne le kot razstaveni prostor, temveč bo urejena tudi za velike sestanke oziroma konference. Razen tega bo v tem poslopju urejen tudi kletni prostor (okoli 1390 m²), ki bo služil izključno razstavam. Novo palačo bodo odprli 20. septembra

● »NANOS« POSTOJNA:

Visoko nad planom

Kolektiv grosističnega trgovskega podjetja Nanos Postojna s sedežem v Prestranku je dosegel v prvih šestih mesecih letos izreden poslovni uspeh, saj so ustvarili za 1.900.000 dinarjev prometa ali 82 % letnega plana. Kot predvidevajo bodo letošnji plan visoko presegli, k čemer bodo v znatni meri pomagali tudi novi skladišni prostori na Tržaški cesti v Postojni, kamor se selijo iz Prestranka že prihodnji mesec.

● ZAGORJE:

Dokončno urediti Medijske toplice

Preurejeni prostori Turistično-gostinskega podjetja Medijske toplice na Izlahah nad Zagorjem nudijo letos številnim domačim in tujim turistom prijetno razvedrilo. Dnevna oskrba velja tu 950 dinarjev. Čeprav zadnji mesec vreme ni bilo najbolj ugodno, je bilo ves čas dovolj gostov. Skoro vsa prenočišča so zasedena, nekaj gostov pa so morali celo nastaniti v privatnih sobah. Domačih gostov je največ iz Beograda, Zrenjanina in Novega Sada; iz inozemstva pa Danec, Avstrijec in Nemec. Že letos so morali zavrniti precej gostov, ki bi radi letovali v Medijskih toplicah, ker ni prostora. Zato razmišljajo o gradnji weekend hiše za prihodnjo sezono.

(K)

● IDRİJA:

Naprej, vendar prepočasi

Pred dnevi smo se na občinskem sindikalnem svetu v Idriji z direktorji nekaterih podjetij menili o delovanju novega gospodarskega sistema, organizaciji ekonomskih enot in decentralizaciji samoupravljanja.

In kakšna načela zastopajo posamezna podjetja pri tem?

KZ Idrija zelo demokratično prenaša pravice na neposredne upravljalce. Čisti dohodek naj bi v celoti delili in oblikovali po obratih. Ugotavljajo pa, da bo problem ustvariti v kmetijstvu čisti dohodek, ker mora sedaj njihove izgube pokrivati gozdarstvo. Pravijo, da bi sklade podjetja formirali centralno, obrati pa bodo imeli le pravico soodločati o uporabljanju sredstev skladov. Vse pravice zakona o delovnih razmerjih pa bodo prenesli na ekonomske enote. Direktor obrtnih delavnic »Simpleks« pravi, da pri njih dela poskusno ena ekonomska enota, vendar kaže, da je to le tako imenovana enota za zasledovanje stroškov in rezultatov dela, brez obračuna sredstev za osebne dohodke in nima nobenih pravil in pravilnikov o pristojnosti ekonomske enote. Nadalje v tem podjetju menijo, da bi čisti dohodek delili centralno, kakor tudi sklade, le sredstva, ki so rezultat izrednega prizadevanja, naj dele ekonomske enote same.

V Lesni industriji »22. julij« želajo obratni delavski sveti, ki pa imajo za sedaj s pravili določene le tiste pristojnosti, ki izvirajo iz zakona o delovnih razmerjih (sprejemanje, kaznovanje, odpustitve, dopusti itd.). Pri delitvi sredstev čistega dohodka pa zastopajo stališče, da naj bo merilo gospodarjenje v ekonomskih enotah. Izredni dohodek pa bodo ekonomske enote delile same. Za amortizacijska sredstva predvidevajo, da bi jih vsaj delno prenesli navzdol. Vse druge sklade bodo formirali centralno in bo z njimi upravljal centralni delavski svet. Delo ekonomskih enot bodo obračunavali tromesečno, prav tako pa tudi korigirali osebne dohodke na osnovi ustvarjenih rezultatov.

V podjetju BETA v Cerknem bodo ukinili vse tiste dejavnosti, ki niso rentabilne. Ekonomske enote bodo samostojno razpolagale s sredstvi izrednih uspehov dela. Če zaradi objektivnih razlogov kakšna ekonomska enota ne bi ustvarila dovolj sredstev za osebne dohodke, bi izpad pokrili iz rezervnega sklada, ki bi ga formirali po ekonomskih enotah iz sredstev izrednih uspehov. Sklade bodo imeli centralne, ekonomske enote pa naj bi imele pravico soodločanja pri uporabi. Ekonomske enote bodo same urejale disciplinske zadeve, razporejanje in sprejemanje delavcev in podobno.

V rudniku živega srebra v Idriji je sindikalna podružnica v teh dneh razpravljala o kan-

didatni listi obratnih delavskih svetov. Sedaj govorijo predvsem o nagrajevanju po delu.

Kaže torej, da se zadeve sicer premikajo z mrtve točke, vendar precej počasi. Zato so politične organizacije v občini sklenile, naj bi vsa podjetja izdelala pravilnike do 30. oktobra in naj bi z novembrom že začela poskusno delati po novih pravilnikih. Ob tem pa bo treba misliti tudi na reorganizacijo sindikalne organizacije.

Predsednik ObSS
Silvester Kleindienst

● ITAS KOČEVJE:

Prvi delavski svet

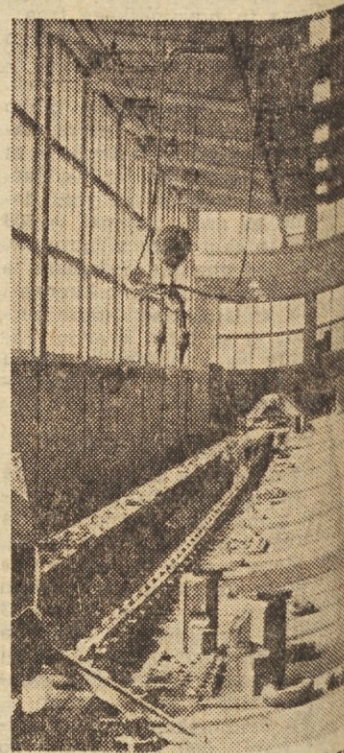
Čeprav je delovni kolektiv Industrije transportnih sredstev »Itas« Kočevje dosegal zadovoljive proizvodne in gospodarske uspehe, se je pokazala potreba, da tudi ta kolektiv upravlja delavci sami. Tako so na predlog celotnega kolektiva in vodstva sindikalne podružnice minuli teden izvolili delavski svet. Udeležba na volitvah je pokazala, da si člani tega delovnega kolektiva želijo organe delavskega upravljanja, kajti volitev so se udeležili stodo odstotno. V kratkem se bo novo izvoljeni delavski svet sestal in razpravljal o proizvodnem programu, uvajanju ekonomskih enot in drugem.

V. D.

● TOVARNA VERIG LESČE:

Nov obrat za težke sidrne verige

Težke sidrne verige smo doslej pri nas uvažali v precejšnji količinih za ladjedelnice. Zato so v tovarni verig v Lescah že nekaj časa govorili o tem, da bi v tem kolektivu s 30-letno tradicijo izdelovanja verig, začeli delati še take težke verige. Lani

Novi 500-tonski preizkuševalni stroj za težke sidrne verige v Tovarni verig v Lescah

junijska so zato začeli graditi novo tovarniško poslopje in kupovati stroje ter potrebno opremo. Novi obrat so po štirimesečni preizkušnji preteklo nedeljo slavnostno odprli. Delo v njem je skoraj popolnoma avtomatizirano. Zaposlenih je le 35 delavcev, ki bodo letno izdelali okoli 2000 ton težkih sidrskih rudarskih verig za okoli milijardo dinarjev. Prve serije sidrskih verig so že izdelali in poslali v ladjedelnice. Strokovnjaki si v ladjedelnici, strokovnjaki v rudarstvu, ki jih izmenjujejo iz domačega materiala (železarna Jesenice) dobre ter da ustrezajo vsem mednarodnim predpisom in ne zaostajajo za kvaliteto inozemskih verig. Tako se je naša država izpisala iz uvoza in se vpisala med izvoznike težkih verig.

NB

● AJDOVSCINA:

Razlike v osebnih dohodkih med panogami niso rezultat toliko boljše storilnosti

Gospodarske organizacije v ajdovski občini marljivo vsklajajo proizvodnjo z zahtevami novega gospodarskega sistema. Polletni plan so industrijska podjetja izpolnila 45 %. To je dokaj ugodno, če upoštevamo, da bodo glavne zmogljivosti novi predilni začeli obratovati šele v drugem polletju ter da tudi sadno-likerski kombinat »Fructale« zaradi narave proizvodnje ustvari v drugi polovici leta znatno več kot v prvi. Med podjetji je dosegla najlepše rezultate Tovarna poljedelskega orodja v Batujah, ki je izpolnila že 73 % letnega načrta.

Dokajšnja nesorazmerja pa je bilo opaziti v prvi polovici leta med naraščanjem proizvodnje, delovne storilnosti in osebnih dohodkov zaposlenih. Povprečno so osebne dohodke povečali za 23 %. Vendar je povečanje zelo neenakomerno, tako da je prišlo že do občutnih razlik med posameznimi panogami. Zal pa te razlike niso pogojene niti z naraščanjem storilnosti niti z uspehi na tržišču posameznih podjetij. Razlike v povprečnih dohodkih delavcev dosega že 16,00 dinarjev, kar povzroča seveda, na primer v tekstilni tovarni, nenormalno fluktuacijo delavcev.

V treh največjih podjetjih občine: LIP, Tekstilna tovarna in Sadno-likerski kombinat »Fructale«, so že oziroma bodo v najkrajšem času začeli z rekonstrukcijo, kar nedvomno vpliva na prizadevanja na drugih področjih. Toda kljub temu posvečajo posebno skrb razvijanju novih notranjih družbenih in ekonomskih odnosov. V LIP so, na primer, prav v tem mesecu zazivale ekonomske enote s svojimi sveti. Pet enot so ustanovili tudi v obratu v Ajdovščini, dve pa na Colu. Povprečno zaposluje vsaka enota po približno 70 delavcev. Vzporedno z izboljšitvijo svetov v enotah so decentralizirali tudi sindikalno organizacijo.

Manj zadovoljive pa so priprave novih pravilnikov o delitvi čistega in osebnega dohodka. Opaziti je, da posamezna podjetja, kajno na zglede od zunaj, kar jim ustreza povzročiti resne težave, kajti zaradi naglice bodo potem sprejeli pravilnike brez zadostne razprave in se potem ob izplačevanju osebnih dohodkov znašli pred novimi problemi.

Lojze Kante

● METALNA MARIBOR:

Izvolili svete ekonomskih enot

Tudi v tovarni Metalna v Mariboru, so prejšnje obratne delavske svete, ki so imeli le posvetovalno pravico, zamenjali sveti ekonomskih enot. Sedaj je podjetje razdeljeno na 15 ekonomskih enot — 7 proizvodnih, 3 pomožne in 4 servisne. Izvolili so tudi že 11 svetov v teh enotah. Komisije pripravljajo poslovniki o delitvi dohodka med ekonomskimi enotami kakor tudi pravilnik o upravljanju, sveti ekonomskih enot pa bodo pripravili pravilnik o delitvi osebnih dohodkov znotraj ekonomske enote. Osrednji delavski svet je že prenesel na EE nekatere pristojnosti in predvidevajo, da bodo razpolagale tudi z določenim delom poslovnega in amortizacijskega sklada.

K. A.

● LIV POSTOJNA:

Ne več sveti, temveč zbori ekonomskih enot

Priprave za izdelavo pravilnikov o delitvi dohodka, osebnega dohodka in poslovanja ekonomskih enot, gredo h koncu tudi v kovinskem podjetju LIV Postojna. V podjetju imajo poseben študijski krožek, kjer člani delovnega kolektiva razglabljajo o proizvodnih in ostalih problemih gospodarske organizacije in v novem gospodarskem sistemu.

V LIV so že pred meseci ustanovili štiri ekonomske enote in svete ekonomskih enot. Svetom pa so pozneje vzeli pristojnost odločanja ter jih prenesli na celotne zbore proizvajalcev. Pred meseci so že izdelali pravilnik o delitvi dohodka, vendar ga sedaj izpopolnjujejo, ker ni upošteval delitve po ekonomskih enotah.

M. A.

● ZELENARNA JESENICE:

Začetek gradnje nove valjarne

Pred nekaj dnevi so na Belškem polju pri Jesenicah začeli kopati temelje za novo veliko tovarno — valjarno, ki jo bo zgradila jeseniška železarna v okviru rekonstrukcijskega načrta.

Sedanja valjarna težke proge je stara več kot 50 let, zato tudi ne morejo z zastarelimi strojnimi napravami znatno povečati proizvodnje valjanih izdelkov. V novih objektih na Belškem polju bodo postavili novo valjarno progo Blooming. S tem bo omogočena večja proizvodnja platin in cagljevalne valjarne tanke pločevine in lahke proge. Gradnja nove valjarne so narekove potrebe tudi v samem podjetju, kajti v valjarni tanke pločevine in na lahkah progah so vedno večje potrebe po že omenjenih polizdelkih.

Novo valjarno na Belšem polju bodo po predvidenem načrtu zgradili do leta 1965 in bo s širokotirno železniško progo in cesto povezana z jeseniškimi obrati kakor tudi z obstoječimi valjavniškimi obrati na Javorniku.

Edo Zagar

● KOMUNALNO PODJETJE ZAGORJE

Odpri kovaštvo, grade cvetličarno

Kljub nekaterim težavam je kolektiv komunalnega podjetja v Zagorju dosegel v prvih šestih mesecih letos pomembne uspehe. Ne le, da so prvič, odkar obstaja podjetje izpolnili pred-

videni polletni plan (22,5 milijona dinarjev), temveč so letos tudi znatno razširili svojo dejavnost. Povečali so vrtnarijo in razširili dejavnost še na kovaštvo; radi pa bi ustanovili tudi obrat za kolarstvo, vendar niso uspeli, ker so jim vzeli ustrezne prostore. Na Vinski cesti gradijo sedaj z lastnimi sredstvi še prostore za cvetličarno.

Največje težave imajo, ker njihovi prostori za delo ne ustrezajo. Zato so se namenili zgraditi nove prostore na zemljišču med potokom Medijo in Pekarno v Dolenji vasi. Zemljišče so delno že odkupili, o investicijskem programu pa že precej časa razpravljajo. (k)

● BREŽICE:

Premalo prizadevanja za izdelavo pravilnikov

Občinski sindikalni svet Brežice je pred kratkim sklical posvetovalne predsednikov sindikalnih podružnic ter direktorjev gospodarskih organizacij občine. Razpravljali so o izdelavi pravilnikov in pravilnikov podjetij ter izpolnjevanju polletnega plana.

Ugotovili so, da so gospodarske organizacije še premalo naredile, da bi pravočasno in do bro izdelale pravilnike o delitvi dohodka in osebnega dohodka. Se posebej je opaziti preveč šablonske izdelave pravilnikov ter premalo poglobljanja, analiz in izračunov za izdelavo posameznih pokazateljev.

Razprava je pokazala, da nekatere gospodarske organizacije v občini še niso na jasnem, kakšni naj bi bili novi pravilniki o delitvi osebnega dohodka in kako bodo novi gospodarski predpisi vplivali na uresničevanje plana. Po dosednji oceni so gospodarske organizacije v brežiški občini dosegle letni plan z 51,3 %. Ta rezultat je sicer zadovoljiv, toda v bodoče bodo morala brežiška podjetja posvetiti vse več pozornosti obratnim sredstvom, povečanju storilnosti ter kvalitete proizvodov. I. Z.

V zadnjem času se je kranjskim trgovinam pridružil še nov lokal trgovskega podjetja »Modna oblačila«

Zdravstveni centri

Prejšnji četrtek je bila I. seja strokovnega sveta Okrajnega zdravstvenega centra v Celju. Obravnavali so pravila okrajnega zdravstvenega centra, formirali strokovne komisije, in sicer za začetek dve stalni komisiji (za epidemiologijo in za borbo proti TBC).

Na seji Okrajnega zdravstvenega centra, ki je strokovni organ okrajnega sveta za zdravstvo, so govorili tudi o načrtih za bodoče delo. Tako se bo celjski okraj uvrstil med prve, ki so se po predhodnih pripravah z vso resnostjo lotili uresničevanja zakona o zdravstvenem varstvu in organizaciji zdravstvene službe v LRS.

F. B.

● ZAGA SUHOR:

Za 48 milijonov dinarjev »mrtevga« rezanega lesa

Zaga Suhor je obrat lesno predelovalnega podjetja Metlika. Zago so postavili takoj po vojni za obnovo porušenehi domov. V zadnjih letih so jo precej povečali in zaposlili več novih delavcev, vendar nimajo modernih strojev in ne morejo kaj dosti več povečati proizvodnje. Doslej je kolektiv te žage predvsem les preprodajal, izdelovali pa so v glavnem le polizdelke. Toda uvideli so, da tako ne gre, ker imajo trenutno na zalogi za 48 milijonov dinarjev rezanega lesa, ki ga pa ne morejo prodati. Zato ima LIP Metlika velike težave z obratnimi sredstvi.

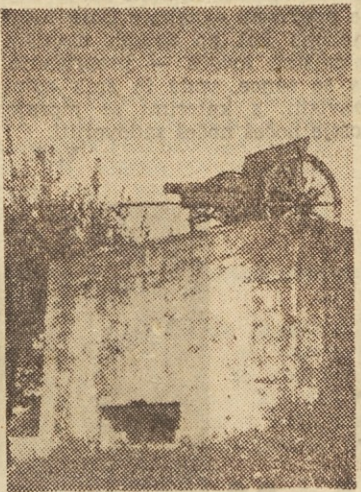
Pred kratkim so v tem podjetju osnovali tri ekonomske enote: mizarstvo (Gradac), predelava in skladišče. Izvolili so tudi svete ekonomskih enot, ki pa še niso pričeli delati. Začeli so sestavljati pravilnik o delitvi čistega dohodka in osebnega dohodka. V ta namen so izvolili tudi komisijo za sestavo pravilnikov.

D. J.

● ŠOSTANJ:

Združitev elektrarn

Delavska sveta šostanjske in velenjske termoelektrarne sta na svojih sejah sklenila, da bosta iz ekonomskih razlogov priporočila združitev obeh elektrarn v eno podjetje. Podjetje bo imelo potem centralni delavski svet in dva obrata —

Naravni spomenik v Irči vasi pri Novem mestu

PO KATEREM ČLENU**Poskusna doba in odpoved**

N. F., Maribor: Dne 15. decembra 1960 sem sklenil delovno razmerje na poskušnjo. Dogovorili smo se za enomesečni poskusni rok. Na vrtniti z dela sem se 11. januarja 1961 hudo poškodoval tako, da sem še danes v bolniškem staležu. Delovno razmerje na poskušnjo je podjetje razdrla 14. jan. 1961. Ali je taka odpoved zakonita?

Odgovor: Po 136. členu zakona o delovnih razmerjih mora biti sporazum pismen, če je delovno razmerje sklenjeno na poskušnjo, sicer se smatra, da je sklenjeno za nedoločen čas. Dogovorjeni enomesečni poskusni rok je v nasprotju z zakonom, ker poskusni rok ne sme biti daljši kot trideset dni (ne en mesec), kot je to določeno v 135. členu ZDR. Zaradi tega je bil v Vašem primeru zadnji dan poskusnega roka 13. januar 1961. Delovno razmerje na poskušnjo lahko razdere vsaka stran, dokler teče poskusni rok, brez prejšnje odpovedi, vendar mora to poprej sporočiti drugi strani. Iz Vašega pisma sklepam, da gre za razdoro delovnega razmerja na poskušnjo in ne za odpoved delovnega razmerja sklenjenega za nedoločen čas. Ker Vam gospodarska organizacija v roku 30 dni ni naznaila, da razdira delovno razmerje na poskušnjo, se smatra, da je bilo delovno razmerje sklenjeno za nedoločen čas, čeprav poskusni rok po sklenjenem sporazumu še ni potekel. Tako delovno razmerje bi lahko prenehalo samo po pismeni odpovedi. Po 305. členu ZDR pa delavcu ni mogoče odpovedati, medtem ko je bolan ali na bolezenskem dopustu. V tridesetdnevem poskusnem roku Vaš bolezenski dopust ne bi bil ovira, da podjetje ne bi smelo razdreti delovnega razmerja.

● Nadomestila

T. S. OREŠJE: Zaradi operacije me je okrajna zdravstvena komisija spoznala za sposobnega, da delam s skrajšanim delovnim časom 4 ure. Te 4 ure, prebite na delu, dobim pla-

enega v Šostanju in drugega v Velenju. Do združitve bo prišlo že te dni, ker je o tem predlogu že razpravljala občinski ljudski odbor. Elektra v Velenju je že zelo stara in je proizvodnja električne energije mnogo dražja kot proizvodnja v moderni šostanjski elektrarni. Velenjska elektrarna dobro služi za ogrevanje toplo voda preko posebnih naprav, ki so jih lani priključili elektrarni, da lahko izkorišča odvisno toploto parnih kotlov. Ta toplovod ogreva tuše in umivalnice na novem jasku rudnika lignita v Velenju, vse zgradbe v novem Velenju, na ta toplovod pa bodo priključili tudi ogrevanje toplih gred vrtnarije, ki jo bodo odprli letos jeseni.

V. V.

● METLIKA:

Ne več odlašati s pravilniki

Na zadnji seji občinskega sindikalnega sveta v Metliki, ki so se je udeležili tudi računovodje gospodarskih organizacij, so govorili predvsem o težavah, na katere so naletele gospodarske organizacije pri sestavljanju pravilnikov o delitvi čistega dohodka in pravilnikov o delitvi osebnega dohodka. Ugotovili so, da se marsikatero podjetje še vedno ni resno lotilo dela, ampak čakajo na polletne obračune in na to, da bodo videli, kako bodo drugod uredili te zadeve. Pri sestavljanju pravilnikov sta najdalj Novoteksov obrat II v Metliki in Kmetijska zadruga.

Tudi vsa druga podjetja bi morala sestaviti pravilnike do konca septembra. Vendar nekateri že sedaj napovedujejo, da to ne bo mogoče. To so predvsem obrtna podjetja, kjer pravijo, da imajo težave s kadrom.

D. J.

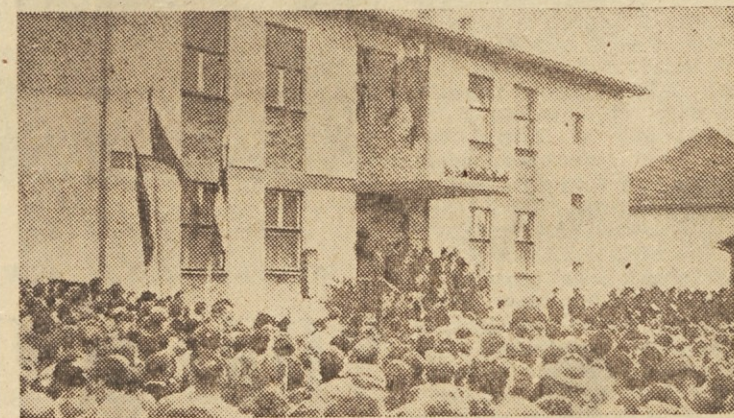
● TRBOVLJE:

V prvem polletju 532.000 ton premoga

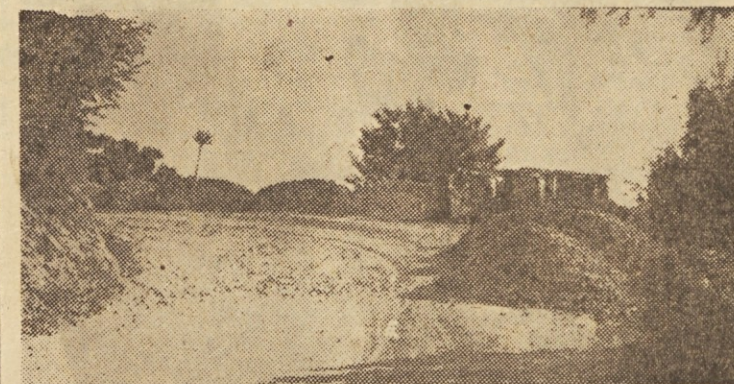
Rudarji rudnika rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik so nakopali v prvih šestih mesecih letos 532.000 ton premoga, ali 8700 ton (1,7 %) več, kakor v istem razdobju lani. To proizvodnjo so dosegli po zaslugi novega obrata Dol pri Hrastniku, ker obrata Trbovlje in Hrastnik nista dala toliko premoga, kakor lani.

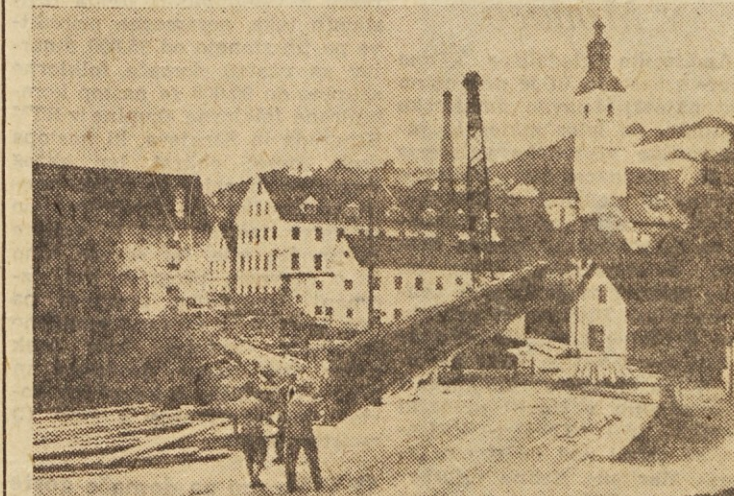
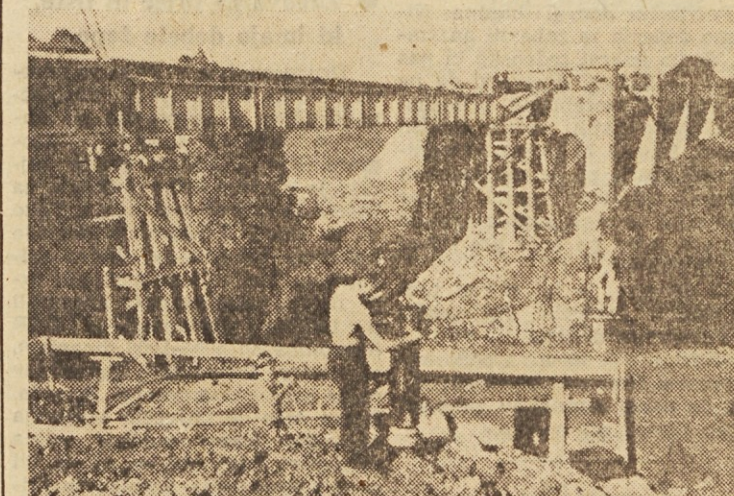
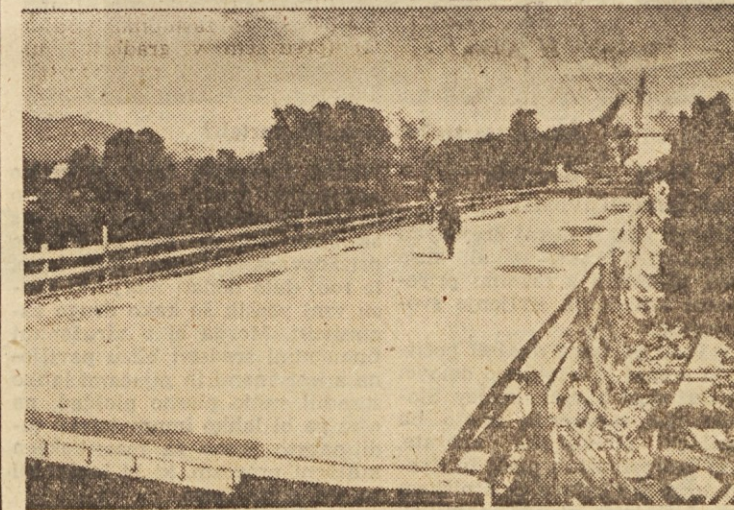
Nova turistična pridobitev na jezerskem — majhno umetno jezero. Junaških kopalcev verjetno ne bo prav dosti, toda Turistično društvo pravi, da bodo privabljale turiste na jezero predvsem jadralce, ki jih bodo v teh dneh spustili v vodo

Prejšnjo nedeljo so se v Crnomlju zbrali poštari iz vse Slovenije. Po slavnostnem zborovanju so odprli novo pošto poslopje v Crnomlju

Briči bodo kmalu dobili težko pogrešano asfaltirano cesto do Kojškega in Dobrovega. V teh dneh se namreč pripravljajo za polaganje bitumena. Vaščanom bo ta cesta prav gotovo pomenila nov vir dohodka, ker bodo lahko prepeljali na trg več kot 2000 ton sadja, ki ga doslej niso mogli prodati

Rakava rana Gorenjske — slabi mostovi! Kaže pa, da ne bo več dolgo tako. Kokrški most v Kranju bo kmalu gotov (slika zgoraj). V teh dneh pa so začeli popravljati tudi most na zavoju pred Skofjo Loko — kolikokrat je bil že zaprt zaradi popravil! (slika na sredi) — in most v Skofji Loki pred tovarno »Sešire« (slika spodaj). Pravijo, da bodo oba mostova popravili v rekordnem času

DOPUST, ZABAVA IN DOLGČAS

Srečala sta se pred avtobusno postajo v Ljubljani. Prijatelja še iz gimnazijskih let, oba zago-
rela od sonca.
»Si letoval?«
»V Fiesi. Dolgčas. Sonce, morje in konec.«
»Res? Na Bledu pa se skoraj nismo mogli pritoževati. Vsaj vsak drugi dan je bila kakšna
prireditev, včasih boljša, včasih slabša, bila pa je le in dolgočas mi ni bilo nikoli.«
Med tistimi, ki se vračajo z dopusta, slišimo podobne pogovore lahko vsak dan. In skoraj bi
lahko rekli, da so v večini tisti, ki bodo superlativom o lepem vremenu, o naravnih lepotah in po-
dobno pritaknili še kratko pripombo: Samo malo dolgas je bilo. Premalo zabave, premalo razvedri-
la, premalo prireditev.

Nič novega ni to. Že vrsto let
se pritožujemo, kako v nekaterih
letoviških krajih med sezono ne
vidiš in ne slišiš nič drugega kot
vsak dan nekaj vedno istih melo-
dij in izvedbi priložnostnih mu-
zikantov, večkrat slabih kot do-
brnih.

Ali so res srečni samo ob kartah?

● V Fiesi: ni denarja — ali iznajdljivosti?

Izbrali smo si nekaj krajev, da
bi ugotovili, kako so ali niso
uspešni popestriti z različnimi prire-
ditvami vsakdanje življenje svo-
jih gostov.

V Fiesi je okrog dvajset počit-
niških domov. Tu letujejo delavci
in uslužbenci z vseh krajev Slo-
venije. Za razvedrilo imajo na
razpolago televizijske aparate,
nekaj gramofonskih plošč in dva-
krat tedensko igranje v počitniškem
domu Litostroja manjši ansambel.
Dovolj? Tako odgovarjajo:

Počitniški dom Tiskanine: Ni-
mamo denarja za zabavni ansam-
bel. Samo enkrat tedensko bi nas
stal 8 do 9 tisoč dinarjev, da ne
govorimo o morebitnih priložnost-
nih gostovanjih raznih drugih
skupin. Morali bi uvesti vstopni-
no, naši gostje pa se kakršnihkoli
dodatnih izdatkov branijo. So kar
zadovoljni če malo zapojejo, malo
popijejo, kdor pa hoče gre lahko
še v Portorož.

Ni denarja, je bil refren tudi
po ostalih domovih. Pri gostih
pa so mnenja deljena.

»Kartanje je naša najpogostej-
ša zabava. Prav rad bi včasih od-
štel še nekaj desetakov za kako
boljšo glasbo ali nastop.«

Je seničani v Monaco

Amatersko gledališče »Tone
Čufar« z Jesenic, ki je nedvomno
naše najbolj delavno amatersko
gledališče, bo letos zastopalo ju-
goslovanske gledališke amaterje
na II. mednarodnem festivalu
amaterskih gledališč v Monacu.

Kolikor je to izredno prizna-
nje za dolgoletno in plodno delo
temu amaterskemu ansamblu,
toliko pomeni zanje to tudi veli-
ko obveznost. Uprizoritev priljub-
ljene Držičeve komedije »Tripče
de Utolče«, s katero bodo nasto-
pili v mednarodni konkurenci
14. septembra v sloviti monaški
gledališki hiši »Théâtre d'Alca-
zar«, so začeli pod vodstvom re-
žiserja Marijana Beline priprav-
ljati že v začetku avgusta. Pred
odhodom v Monaco bodo s pred-
stavo tega dela otvorili na Jese-
nicah sedemnajsto gledališko se-
zono.

»Če bi imeli več čolnov in
večkrat organizirali kak izlet, bi
bil kar zadovoljen. Da bi pa po-
sebnost plačeval še za muziko, ne,
to pa ne.«

Tako ali tako, tistega pravega
sproščenega in polnega dopustni-
škega življenja pogrešajo vsi. In

in da gosti še teh prireditev ne
obiskujejo polnoštevilo. Zato pa
je v Piranu toliko večje mrtvilo,
saj tu razen dveh orkestrrov, kina
pa morda še knjižnice ne najde
zabave željan gost prav ničesar.
Ali se ne bi našla tudi še kaka
druga amaterska skupina, ki bi
lahko gostovala če že ne v Por-
torožu, pa vsaj v Piranu, kjer
prevladujejo domači gostje, pa tu-
di gosti počitniških domov v
Fiesi že zaradi nižjih cen raje ho-
dijo v Piran kot Portorož. Za
35.000 dinarjev, kolikor plačujejo
za en nastop domači folklorni
skupini, bi prav verjetno bila pri-
pravljena gostovati še katera dru-
ga, morda nič manj kvalitetna, v
Piranu pa je tudi primeren, a ne-
izkoriščen prostor za letno gleda-
lišče. Morda smo včasih prehitro
zadovoljni in preveč gledamo sa-
mo na večja turistična središča in
na okus tujcev, medtem ko se do-
mači gost še vedno največkrat
dolgočasi.

● Na Bledu dovolj zabave

Če se preselimo z morja v no-
tranost, je verjetno edini kraj,
ki ima že nekaj let urejeno se-
zonsko kulturnozabavno življenje.
Bled. Za svoje goste — okrog 1500
jih je vsak dan, več domačih kot
tujih — imajo vsaj vsak drugi
dan, včasih tudi vsak dan — ra-
zen plesov in kina — še vrsto
drugih prireditev, od folklornih
nastopov, raznih družabnih prire-
ditev do športnih tekmovanj in
volitev miss Bled. Vabijo tudi

skupine od drugod in so tako le-
tos na primer odkrili še nepo-
znan, a kvaliteten zabavni an-
sambel, kvartet Magnifico iz
Skoplja. Če bi še bolj na široko
pogledali okoli sebe in če bi po-
samezne skupine od drugod poka-
zale večje zanimanje, bi prav go-
tovo lahko odkrili še več podob-
nih skupin iz Slovenije.

● V Dolenjskih Toplicah — idilični dolgčas

Za konec smo pogledali še v
Dolenjske toplice. To je sicer
zdravilišče, vendar pa si ljudje
tudi pri zdravljenju verjetno že-
lijo nekaj zabave in razvedrila. V
tem pogledu pa Dolenjske toplice
predstavljajo pravi idilično-rom-
antični in mirni dolgčas. Dva-
krat tedensko zaigrajo domači
fantje nekaj melodij in imajo še
dvakrat tedensko kino in precej
bogat knjižnico — to je vse. Če
upoštevamo še, da pride v toplice
vsak dan, zlasti pa ob nedeljah,
veliko število enodnevnih gostov,
največ z avtomobili iz bližnjega
Novega mesta, bi lahko prav go-
tovo s priložnostnimi prireditvami
marsikaj pridobile in priva-
bile še več ljudi, stalnim gostom
pa bi tritedensko zdravljenje
ostalo nedvomno v prijetnem
spominu. Če že zdravilišče nima
interesa, da bi poživilo to mrtvilo,
pa bi lahko domače prosvetno
društvo prevzelo nekaj dela. Ali
se ne bi dalo organizirati nekaj
podobnega, kot so letos storili v
Dobrni, ko so s pomočjo celjske
Svobode pripravili enotedenske
amaterske igre z nastopi raznih
amaterskih skupin? Možnosti je
seveda še več, omajati pa je tre-
ba predvsem — tako v Dolenjskih
toplicah kot po drugih manjših
letoviških krajih — prepričanje,
da so sonce, voda in zrak edini
rekviziti, s katerimi se morajo
gostje hoče noče zadovoljiti.

V. S.

Ne kot odgovor

O ideji Ljubljanskega festivala

AKTUALNO RAZMIŠLJANJE

V 69. številki zagrebskega »Telegrama« je Djordje Saula raz-
ložil svoje poglede na zadnji Ljubljanski festival. Njegove »Per-
spektive reorganiziranog Ljubljanskog festivala« so iz rahle po-
letne omotice zbudile obo vrsto pomislekov in dvomov, rojenih ob
letošnjih predstavah v Križankah.

Zato tele vrstice.

Kot pri skoraj vseh, ki so že pisali o letošnji reviji jugoslovans-
ke opere, je tudi v Saulovem članku osrednje razmišljanje, kakšen
naj bi bil — v bodoče — Ljubljanski festival. Vsakomur je jasno,
da ne bo mogel vzdržati pri pregledih sodobne domače operne
točnosti. Proči — ker je premalo. Drugič — ker mnogokrat ni
dostojno kvaliteta (že samo poglavje o libretih nam pove dovolj!).
Tretjič — ker gledališča marsikdaj ne upajo tvegati. Ker je fi-
nančno krstna uprizoritev sodobne opere nekajkrat dražja kot
krstna prireditev sodobne drame. Težko torej zamerimo gledali-
škemu vodstvu, če močno premišli, preden se je loti. Razmere med
našim občinstvom so danes pač take in take. Tudi »denarne raz-
mere« naših gledališč niso posebno rožnate. In kdo bo nadomestil
izgube ob praznih dooranah?!

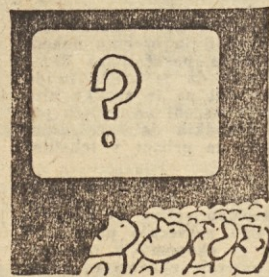
Ze res, Opere niso pridobitna podjetja — in prav je, da niso —
ampak gospodariti morajo kljub temu. Skušajo pač splavati med
Scilo in Karibdo, kakor vedo in znajo. So naše kulturne usta-
nove in morajo potemtakem gojiti tudi — pa na moč pozorno! —
naša operna dela. Menda ni treba poudarjati, da predbsem
sodobna. Ker: živimo v današnjih dneh. In želimo si jih vsaj
košček, teh naših dni, tudi na odru. Ampak operna vodstva pra-
vijo, da takih del ni. Praviijo tudi, da jih publika ne mara. (Včasih
ovo stvar zasakajo: najprej povedo, da jih publika ne mara in
še potem, da jih sploh ni. Kaj bil) Če pa so že, nove opere,
imajo slabe librete. (Radi verjamemo, vsaj po tem, kar smo letos
slišali v Ljubljani.) In če nimajo slabih libretov, je glasba tako-
tako. In se pripeti tudi, da je vsa stvar tako-tako, glasba in li-
breto. — Potem je seveda težko odločiti! Po navadi se zadeva izteče
o prid domači operi, ki so jo preizkusili že drugje. (Če le mo-
goče...) v korist taki z na moč dopadljivo in nežno muziko. Ker
publika je dandanes pač taka in taka.

Tako se vrtno v začaranem krogu. Opere ne morejo ali pa
nečesto tvegati, skladatelji ne morejo ali pa ne znajo pisati dobro
za oder in poslušalci ne moremo ali nečemo priti do tistega
koščka sodobnosti, ki si ga (ali pa si ga ne?) želimo... Paralela
Sterijino pozorje — Ljubljanski festival ostane potemtakem samo
fiktivna: finančni in skoraj vsi drugi pogoji so zaenkrat še vedno
»nemili« (ali vsaj premalo »mili«).

Torej se bo moral naš festival odločiti za revijo sodobne
opere s ploh, če si hoče obdržati zaščitane repertoarne smernice.
Ponovimo še mi, da so te smernice dobro izbrane in zanimive.
Samo — nemara so bile izbrane nekoliko — pozno. Bienalsko za-
poredje operne revije v Ljubljani se bo nehoče natančno ujemalo
z zagrebskim Bienalom sodobne glasbe. Ze letos je ta naš odlični
festival pridobil v Zagreb ne le skoraj obo jugoslovansko glasbeno
javnost, temveč tudi ljubljansko in sarajevsko Opero, ki sta mogli
nastopiti s sodobnimi deli. Upravičeno lahko pričakujemo, da jih

TA TEDEN SMO IZBRALI

»Ob 3.10 za Yumo«

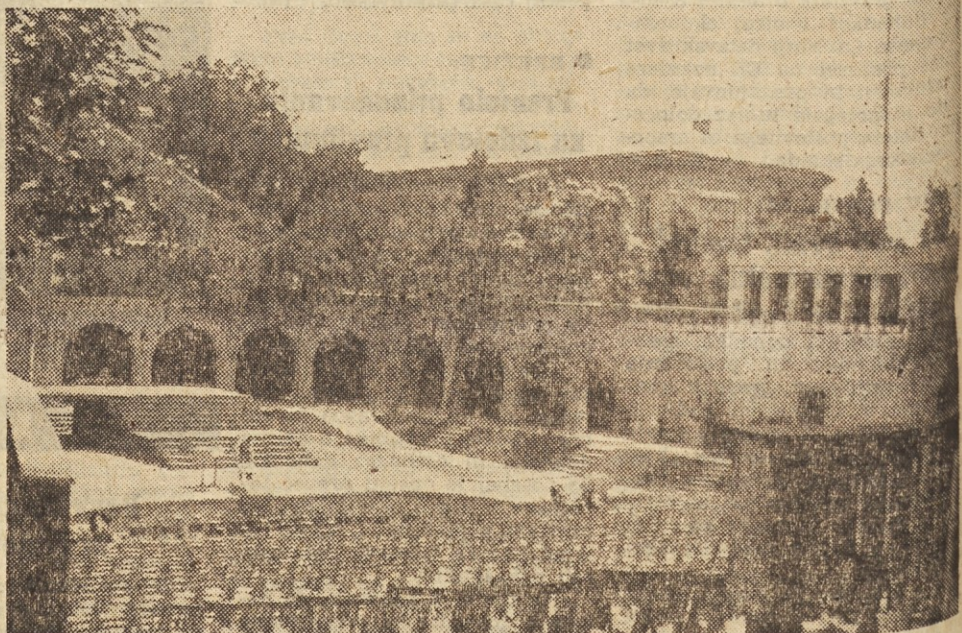
Junak z Divjega zahoda je
vedno junak pravice. V konč-
nem spopadu z zlom tovega za
pravico tudi svoje življenje. Za-
kaj to dela, nam pove sam: storil
bo, kar storiti mora. (Dobesedno
tako govori Cooper o »Točno
opoldne« ali Van Heflin v »Ob
3.10 za Yumo«.) Pravzaprav brani
čistost svoje lastne podobe: svojo
čast. Njegova čast pa je v tem,
da je o odločilnem spopadu na
strani pravice in da ta stran zma-

ga prav zaradi njegove spretnosti, vzdržljivosti, preudar-
nega miru, s katerim čaka pravi trenutek za usodni spopad,
njegovih nezmisljivih revolucij. Da bi mogel pokazati
svojo podobo, mora živeti v spetu, kjer ljudje nosijo revol-
ucije vedno in povsod: v svetu nasilja. V svojevrstnem po-
gledu na nasilje je tudi eden izmed vzrokov za veliko pri-
ljubljenost westerna pri sodobnem filmskem občinstvu po-
vsod po svetu. Naše stoletje odklanja nasilje, vendar je v
tej odklonitvi tudi dobršna mera hinaostva: junak z Divjega
zahoda nam ta problem osvetli na svoj način: nasilje upo-
rabi v pravem trenutku in »po pravilih«, sicer je vse brez
prednosti. V westernu je pravzaprav malo krutosti in tudi
sentimentalnosti je zelo malo; gledalec ne opazi trpljenja
premaganih, kajti v ospredju je junak in njegovo ravnanje.
Ne gre torej za grozodejstvo, ampak za zaokroženo podobo
sveta, v katerem zmaga dobro nad zlom in moč nad šlevo.

To pa je svet, ki ga poznamo že dolgo: od prvih bajk,
mimo junaskih pesmi, pravljic in ljudskih povesti do me-
sterna — povsod en in isti svet. V tem, da je western sodobno
nadaljevanje tradicije junaskih pesmi, pravljic, bajk in ljud-
skih (»večerniških«) povesti, je njegova velika prilačna
moč, ki so ji podlegli najširši sloji filmskega občinstva.

»Ob 3.10 za Yumo« (kakšen prepod!) je med najboljšimi
filmi z Divjega zahoda. Hkrati s »Točno opoldne«, »Shane-
« »Revolucija« in vrsto Fordovih westernov ga smemo posta-
viti ob najboljše predstavnike nešteti literarnih prednikov
westerna.

-šn

AKTUALNO RAZMIŠLJANJE

bo čez dve leti povabil še več, naših oper, da pa bodo že tudi gle-
dališča sama računala z njim ter skušala pripraviti kako noviteto.

Poizkusimo tedaj s primerjavo! Zagrebski Bienale je maja,
Ljubljanski festival julija. Proi si je že osvojil priznanje pri
nas in (kar je za njegov ugled, za festivalsko ozdušje pa še za
marsikaj mnogo pomembnejše) v tujini, drugi se šele bori za ime
jugoslovanskega opernega centra. Zagrebu je sodobna opera samo
del celotnega festivalskega programa (in je potemtakem za obisko-
valce mnogo bolj zanimivo: komur ni za opero, ki je trenutno na
sporedu, lahko odide na koncert ali na predavanje!). Ljubljani
začetek in konec njenega repertoarja, njen edini namen. Zagreb-
ski Bienale zaključuje koncertno sezono, Ljubljanski festival pa
zahteva zbranost in pozornost občinstva sredi počitniškega julija
(odštejmo vreme, ki je ali pa ni naklonjeno prirediteljem).

Ze po vsem tem je težko verjeti, da bo naše mesto postalo
festivalsko središče jugoslovanskega opernega življenja — čeprav
si tega zelo želimo in čeprav je zamisel resnično vabljiva. Zagreb
nam bo pred nosom pobral obo tisto publiko iz države, ki bi se
kljub dopustniškemu razpoloženju in našim omejenim hotelskim
kapacitetam zanimala za stvar in jo podprla. (Zakaj hoditi v istem
letu dvakrat na podoben festival s podobnimi — če ne celo istimi
— sporedi?! Saj to nekaj stane. Precej praznopravni!)

Na inozemce pa tako in tako še dolgo ne smemo računati.
Na tiste namreč, ki bi prišli posebej na Ljubljanski festival. Naj-
prej zato, ker jim sodobna opera, ki jo bomo vsaj še nekaj let
srečevali v Križankah, večinoma ni več neznanca. (V mislih mi je
seveda evropsko festivalsko občinstvo.) Tudi zato, ker je naš festi-
val mnogo premalo atraktiven, mnogo premalo na zunaj festival,
da bi lahko privabil tujce. — Minilo pa bo seneda še precej časa,
preden se bodo pričeli zanimati za samo jugoslovansko opero. Če
se bodo sploh pričeli.

Ostaneta nam tedaj velik dom in nič manjša želja. Dvom,
da bo Ljubljanski festival dosegel postavljeni cilj, in želja, da bi
Nekako ostopnostno. Česa takega od naših gledališč seveda ne mo-
remo zahtevati, niti o precej manjši meri ne. (Bilo bi naračunato,
smešno!) Toda nekaj bi bilo treba storiti. — Letos se je izkazalo,
da revija sama ni dovolj močan magnet za obo naša operna
gledališča: lansko tekmovanje baletnih ansamblov (z na-
gnadami) je bilo! — Ze ta — čeprav droben — zaključek, je dovolj
zgovoren, terja pa seneda precej finančnih sredstev in nič manjšo
moralno podporo. Obojega od vseh, ki jim je stvar pri srcu in
ki jih zadeva.

Nekaj je treba storiti. Nemara bi si lahko Ljubljanski festival
in Zagrebski Bienale razdelila vloge? K. BERLIC

Obubožana kraljica

V trboveljskem »Rudarju« imajo mladega, nadarjenega nogometaša. Njegovo ime niti ni važno in končno tudi ni važno, da igra v »Rudarju«, kajti prav tako bi lahko igral v katerem koli klubu v Ljubljani, Celju, Mariboru ali Kranju. Toda fant ni samo spreten kroglec okroglega usnja, marveč tudi dober atlet. Pravo zaprav niti ni atlet, lahko bi pa bil. Strokovnjaki, ki se spoznajo na te reči, pravi, da je fant uren kot blisk, rojen sprinter. Menda brez specialnih priprav preteče 100 m v 11,2 sekunde.

»Če bi imel tega nogometaša le dve leti v rokah,« je dejal znani atletski trener, »bi naredil iz njega državnega reprezentanta, ki bi tekel 10,7 in še bolje. To bi bil novi Gluk ali Lorger.«

Imenitno, sijajno, boste rekli. Fant se bo seveda odločil za atletiko?

Pa se ne bo! Zakaj pa ne? Preprosto zato, ker je tudi v Trbovljah atletika le »kraljica športa« — seveda obubožana kraljica. Atleti starajo za čast in slavo, za kolajne in diplome. Nogometaši pa dobijo za vsako zmago na roko 5 »jurjev«...

Res je, tema je stara, toda bolj ko jo bomo pustili stati, bolj nas bo bolela glava. Zakaj lahko povprečen nogometaš za svoj gol ali zmago dobi nagrado, dober atlet ali plavalec (v istem kraju imajo v teh panogah celo republiške prve) pa za svoj rekord ne dobi ničesar? Kdo ve na to odgovoriti?

Kriteriji in kriteriji

Kriteriji so lepa stvar in prav je, da športne reprezentance sestavljamo po nekih določenih kriterijih, ne pa zgolj po lepem očeh. Hudo pa je, če se ti kriteriji obračajo in postane letos tisto, kar je bilo še lani kriterij za uvrstitve v reprezentanco — nankrat kriterij za to, da ostaneš doma.

Nekaj podobnega so skuhalo kolesarji.

Zmagovalec lanske dirke »Po Jugoslaviji« se lani ni mogel udeležiti svetovnega prvenstva samo zato — ker je bil zmagovalec!

Ti si zdaj naš najboljši kolesar,« so mu rekli, »ne moremo tvegati, da se zunaj blamiramo.« In je kolesarska zveza Jugoslavije poslala na

svetovno prvenstvo dva slabše plasirana kolesarja.

Na letošnji dirki »Po Jugoslaviji« lanske zmagovalec ni bil več zmagovalec, pa ga tokrat zaradi tega niso uvrstili v reprezentanco za svetovno prvenstvo! Medtem se je namreč kriterij obrnil za 180 stopinj in gredo lahko samo najboljši trije.

Kasneje so sklep nekoliko spremenili in fantu sporočili, da imajo zagotovljena sredstva sicer samo za tri članske ekipe, da pa se naj oseeno pripravljajo tudi oni. Zdaj je do odhoda še teden dni, pa fant še vedno ne ve, pri čem je...

Kriteriji so lepa stvar. Ze res! Toda če jih obračajo in menjajo kakor srajco, potem niso več kriteriji, ampak loterija.

Loterija pa menda ni najbolj primerno sredstvo za sestavljanje reprezentanc. Ali pa je?

ŠILO

RAZGOVOR S PREDSEDNIKOM OKRAJNE ZVEZE ZA TELESNO KULTURO V LJUBLJANI TOV. MIKUŽEM

REKREACIJA — KDAJ, KJE IN KAKO?

O SPORTNI REKREACIJI GOVORE DANES V TOVARNAH. O NJEJ DELAJO NACRTE DRUŽBENE ORGANIZACIJE. SEVEDA PA JE POSTALA REKREACIJA TUDI DEJSTVO, S KATERIM MORAJO RACUNATI VSE TELESNOVZGOJNE ORGANIZACIJE. O TEM ALI JE REKREACIJA POTREBNA ALI NE — JE DANES VSEKAKOR ODVEČ RAZPRAVLJATI. POSTALA JE EDEN IZMED ELEMENTOV MODERNEGA ŽIVLJENJA.

DA BI IZVEDELI, KAJ SMO NA TEM PODROČJU V LJUBLJANSKEM OKRAJU ZE STORILI IN KAJ NAM PRINASA BLIŽNJA PRIHODNOST, SMO POVAJILI NA RAZGOVOR PREDSEDNIKA OKRAJNE ZVEZE ZA TELESNO KULTURO TOV. MIKUŽA. TA ORGANIZACIJA JE V RELATIVNO KRATKEM ČASU POKAZALA VELIKO VNEMO PRI SVOJEM DELU PRAV NA VSEH PODROČJIH. NAS POGOVOR JE POTEKAL Približno takole:

KAKO OCENJUJETE TEKMOVANJA, KI JIH PRIREJAJO GOSPODARSKE ORGANIZACIJE?

Vsekakor drži, da so se v zadnjem času tekmovalna raznih delovnih kolektivov razmahnila in jih ne kaže ustavljati. Le-ta pa imajo svoje dobre in slabe lastnosti. Za moje poglede je namreč mnogo premalo, da se nek kolektiv s svojimi tekmovalci udeležijo športne prireditve — n. pr. metalurških iger ali podobnega tekmovalja, sicer pa nič ne stori na področju telesne kulture. Tudi sicer je mnogo bolj pametno in bolj koristno organizirati telesno vzgojo po družinski na načelu teritorialnosti. Nesmiselno je — vsaj po mojem mnenju — deliti telesno kulturo na delavsko, študentsko, dijaško, kmečko ali kdo ve kakšno še.

KAJ JE TOREJ OSNOVA REKREACIJE?

V najrazličnejših deželah sveta so že ugotovili, da prava rekreacija, taka, ki vsebuje čim več elementov razvedrila, ki zameja čim širši krog ljudi in ne samo tiste, ki so fizično sposobni za razne športne dosežke, zelo ugodno vpliva na sam potek proizvodnje, še posebno na produktivnost dela. Torej je kot na dlani, da je rekreacija potrebna, da jo je treba čim bolj podpirati, da je treba zainteresirati gospodarske organizacije — in predvsem — zagotoviti kadre, ki bodo to rekreacijo prikazali prijetno — kakršna tudi v resnici je, ki jo bodo znali organizirati v posameznih delovnih kolektivih.

STROKOVNI KADRI SO NAM TOREJ POTREBNI TUDI NA TEM PODROČJU?

In še kako! Morda se vse premalo zavedamo, da nimamo dovolj ljudi, ki bi znali voditi telesno kulturo, ki bi znali organizirati rekreacijo v delovnih kolektivih. Kakšnega človeka potrebujemo? V nekaterih gospodarskih organizacijah so že odprli delovna mesta za instruktore ali celo trenerje, vendar so taki pojavi za sedaj še precej redki. Na tem mestu po mojem ne potrebujemo visokokvalificiranega športnega strokovnjaka, ki bi znal uravnati slog pri posameznih atletskih ali plavalnih disciplinah, ki bi znal prirediti trening za tekmovalce, ki bi znal graditi tehniko in taktiko igre pri posameznih športnih igrah. Ne! Potrebujemo človeka, ki bo znal organizirati telesno vzgojo — ki jo bo znal popostriti tako, da bo vsem všeč, da bo v veselje vsem članom kolektiva. Torej — dober organizator in dober psiholog. In seveda tudi strokovnjak na svojem — športnem področju. Iz vsega

Športna rekreacija eden izmed elementov moderne-ga življenja. Novi prijemi Okrajne zveze za telesno kulturo v Ljubljani. Vedno večje razumevanje go-gospodarskih organizacij za potrebe po rekreaciji

tega lahko vidimo, danaloga takega človeka ni lahka.

ALI BI VEDELI KAJ POVEDATI O PROSTORIH ZA REKREACIJO?

Vemo, da so mnoga podjetja zgradila lastne športne objekte, vendar s tem nismo rešili problema in nismo utešili vseh želja. Res je, da je igrišče za odbojko, košarko ali roketu v kaki tovarni zelo koristno. Tam delavci lahko prebijajo svoj čas počitka, lahko pridejo tja v prostem času. Nekaj slabega pa je vendar pri tem. Ta igrišča so objekti zaprtega tipa — namenjeni so le članom nekega določenega delovnega kolektiva. Mislim, da je gradnja rekreacijskega centra za posamezna področja vse nekaj drugega. V

Ljubljani se v zadnjem času precej govori o gradnji takega centra na Posavju. Ideja je odlična in bo lahko rodila lepe rezultate. Zamisel je taka, da bi zgradili lep bazen za kopanje in tja napeljali toplo vodo iz tovarne »Belinka«, v okolici pa bi postavili večje število igrišč za košarko, odbojko in nogomet. Seveda bi zgradili tudi atletske naprave, postavili telovadno orodje, večje število prostorov za balinanje in kegljanje. Obisk takega rekreacijskega centra bi bil združen s prijetnim izletom — primerno posebej za kolesarje, nudil pa bi dovolj pestrega udejstvovanja v najrazličnejših športnih panogah — kakor komu najbolj ustreza. Gradnja in ureditev rekreacijskega centra

V BORBI ZA TOČKE

Športne igre v Novem mestu

Na pobudo delegatov občnega zbora občinskega sindikalnega sveta in po sklepu plenuma je za mesec september razpisal občinski sindikalni svet delavske športne igre. Iz prispelih prijav je razvidno, da je v sindikalnih podružnicah ogromno zanimanje. Saj lahko ugotovimo, da vlada v nekaterih panogah res prava množičnost (šah — 20 ekip, balinanje — 18 ekip, kegljanje — 28 ekip, streljanje — 41 ekip itd.).

Sindikalne podružnice se zavedajo pomena teh iger, zato se že dalj časa pripravljajo.

Da bi bile delavske športne igre čim bolj množične, je sindikalni svet razpisal prehodni pokal za tisto sindikalno podružnico, ki bo dosegla najboljši uspeh in čimvečjo udeležbo na število zaposlenih. SZ

Šahovski turnir v Trzinu

Za občinski praznik občine Trzin so šahisti pripravili večji propagandni turnir štirinastih sindikalnih šahovskih ekip. Prvo mesto na turnirju je zasedla ekipa sindikalne podružnice Občinskega ljudskega odbora, druga je ekipa Gradbenega podjetja, itd.

Obenem je bilo tudi prvenstvo Tržiča za posameznike. Med 24 tekmovalcev je zasedel prvo mesto prof. Edo Roblek, drugi je bil Stefan Brezavšek, itd.

V Trbovljah se pripravljajo na športne igre gradbincev

Člani delovnega kolektiva splošnega gradbenega podjetja »Zasavje« v Trbovljah se pripravljajo na letošnje športne igre gradbincev Slovenije, ki jih bo organiziralo SGP »Slovenija ceste« v Ljubljani. Trboveljčani se bodo udeležili tega tekmovalja z moštvu v nogometu, kegljanju in šahu. (k)

Še enkrat: MIRO CERAR

Pravzaprav je vse že nekoliko odmaknjeno. Na odru evropskih zmagovalcev je spet stal naš športnik, zaslužen po svojem znanju, zaslužen po svojih športno-moralnih kvalitetah. Vsa naša javnost je sponatano ocenila veliki dogodek in sprejela odličnega telovadca s priznanjem, ki si ga je zaslužil. Toda tudi to je že mimo. Le ime Mira Cerarja bo ostalo zapisano s svetlimi črkami na seznamu evropskega vrha.

Mnogo dobrih športnikov smo posiljali na težke mednarodne preizkušnje, a le malo se jih je vračalo z najvišjim naslovom. Vendar bi tudi med tistimi, ki so uspeli, le stežka našli zmagovalca, čigar uspeh bi se mogel meriti z uspehom Cerarja. Gotovo ni pretirana trditve, da pomeni ta uspeh najvišji dosežek med vsemi športniki, ki so po osvoboditvi zastopali novo Jugoslavijo na mednarodnih arenah.

Vsi znamo na pr. ceniti desetbojce v atletiki. Tod mora atlet pokazati najboljšeejše

znanje, zmogljivost in vzdržljivost. Zaradi mnogih disciplin, v katerih se uri, mu često zmanjkuje časa in moči. In vendar, taki možje volje in odpo-vedajo, ki so športniki, ki se trudijo v eni ali dveh športnih zvrsteh, se jim globoko klanja. Nekaj podobnega so telovadci na orodju. Izuriti se morajo na štirih glavnih orodjih, pa še v telovadnem preskoku in v talni telovadbi. Če hočejo uspeli, se morajo odpovedati prav vsemu in uriti, uriti.

Ne samo, da je danes telovadba izredno dinamična in da so posamezne prvine ter vezave zelo težke, marveč je često tudi tvegana toliko bolj, kolikor težje in bolj zapletene storitve mora telovadec obvladati. Tako vrhunski telovadec pri vsakem količnjak resnem delu ne more mimo tako imenovanih psihičnih obremenitev, ki jih mnogi drugi športniki, razen pred nastopom, skoroda ne poznajo. Pri tem gre za obvladanje mnogih od sile tveganih prvin, ki jih je treba ponavljati še in še

in zmerom znova premagovati nevarnost, dokler ne pride do popolne avtomatizirane izvedbe. Razen tega pomenijo tekoče izvedbe posameznih vezav posebno poglavje, kar spet terja veliko vztrajnega urjenja. Vse to seveda močno obremenjuje zlasti nekatere sklepe, ki jih zlepa ni mogoče zadosti utrditi. Tako se torej pri treniranju telovadca združujejo dvojni napori, ki jim more biti kos le vsestransko prekaljen športnik.

Cerarjev uspeh v celoti potrjuje tudi ugotovitev, da njegov dosežek ni slučajen, marveč plod resnega dela ter stalnega pomikanja navzgor. Saj je znano, da je kot docela neznan telovadec postopoma, toda vztrajno osvajal vrh, ki ga je nazadnje dosegel.

Upajmo, da tokrat na najvišjem odru ni spregovoril poslednjic in da nas bo še presenetil z uspehi, ki jih tudi zasluži.

Na mladih je vrsta

Juška Podlesnik je že v začetku letošnje sezone pokazala, da se je na tekmovalja odlično pripravila. Njeni prvi starti

so bili odlični, vedno je zmagovala, kmalu pa je pomenil vsak njen start na tekmovalju tudi slovenski rekord. To je veljalo predvsem za dve njeni najbolj priljubljeni disciplini — 400 m prosto in 100 m hrbtno. Kmalu pa se je Juška Podlesnikova odločila startati tudi za naslove na krajših progah. Pričeli so padati rekordi na progi 200 m prosto, na republiškem prvenstvu v Trbovljah pa je dosegla svojevrsten rekord...

Juška Podlesnik je zmagala v vseh disciplinah, kjer je nastopila! In povsod je izboljšala tudi republiške rekorde! Tako je postala štirikratna republiška prvakinja in tudi štirikratna slovenska rekorderka. Mimo vseh ostalih prog, ki smo jih že omenili, je namreč naskočila tudi progo 100 m prosto in uspešna. Njena vztrajnost je rodila tudi na tej progi nov slovenski rekord.

Juška Podlesnik sodi v mlajšo generacijo slovenskih plavalk, saj ji je komaj sedemnajst let. S plavanjem se ukvarja že dolga leta, saj je bila že kot pionirka večkratna državna prvakinja, sedaj pa, kot vidimo, pridno sega tudi po lovo-

rikah v članski konkurenci. Juška Podlesnik se je s svojimi rezultati že precej približala jugoslovanskemu vrhu in z zanimanjem lahko pričakujemo njen start na državnem prvenstvu.

SRAM ME JE BILO ODITI

»RDEČA ROKA«

2

Skrivnostni polkovnik

7 Lovro Reić: Ešalon smrti

Med zadnjimi, ki so šli skozi naše taborišče, je bila skupina borcev I. dalmatinske. Za hip so se ustavili. Ko so nas videli izmučene, mokre in lačne, je vzel neki bореc dve, tri pesti trave iz torbe. Edina naša hrana na Sutjeski. In: to travo je bilo zadnji čas na tem območju tež-

tu smrti, od koder je bilo slišati grom, od koder so sikali plameni in je smrdelo po smodniku, odkoder je bilo slišati jok in stok. Samo za hip so se ustavili na robu, nas pogledali in pomahali z rokami. Trenutek kasneje jih nismo več videli.

Mračilo se je. Na jugovzhodnem obzorju je zaplaval velik okrogli mesec. Spet smo bili sami, bolni in ranjeni, nekaj bolničark — edina zaščita.

Večer je umiril borce. Grom je za nekaj trenutkov onemel in se umaknil šumu bučne Sutjeske.

Noč. Zdelo se je, da je ne more nihče več motiti. Zdelo se je, kot da bi vsi bataljoni odšli. Kot bi vse vojske izginile.

Pomislim sem, da moramo nekaj storiti. Šel sem med ležečimi, dregnil kakšnega zdravega in šepnil:

— Pridi! — Tako sem jih zbral dvajset, jih razdelil v tri skupine in jih poslal na tri strani, da bi preiskali gromovja okoli nas, da bi pregledali okolico, da bi bili zasede, straže pred taboriščem.

Potem so začele streljati mrtve straže. Samo nekaj strelcov. Prvi hip smo onemeli. Ko pa smo zaslišali stok in ko so jeli nemočno vstajati, je bilo za beg že prepozno.

Z vseh strani so navalili esesovci.

Nekaj naših bomb je eksplodiralo. Naš odpor jih ni mogel zadržati.

Noč grozovite tišine je postala noč nožev in psov. Noč klanja. Iz te noči nihče od nas ni mogel pobegniti. Povsod okoli nas, z vseh strani, je navalil besen trop koljačev, ki so tekmovali, kdo bo prebil več krvi, kdo bo pobil več tifusarjev, kdo bo bolj uničil taborišče nemočnih.

Tako kot sem stal poleg bučke, tako sem ostal prikovan ob njo, prikovan z jezo in strahom. Vendar tako nisem ostal dolgo. Kriki prvih žrtev so me osvestili in kakor sem bil bolan, sem začel plezati spretno in hitro. Mislim, da se nisem nikdar prej in nikdar pozneje tako spretno in hitro vzpenjal. Povzpem sem se v vrh bučke. V najvišjo krošnjo, okrog petnajst

pod bukvijo. V krošnji, nad odprtim grobiščem, sem ostal brez orožja. Umiral sem z vsakim umorjenim tifusarjem in ranjencem. Niso se mogli upirati.

Nekaj sto nezaščiteneh, nemočnih, izmučenih partizanov, ranjencev in tifusarjev je za vedno ostalo na livadi, na levem bregu Sutjeske. Od vse kolone tifusarjev in velike skupine ranjencev nas je ostalo deset.

Fašisti so se umaknili z livade. Minilo je komaj pol ure. Na bukvji, nad mrtvimi prijatelji, sem ostal sam. Omamljen od jeze, sem zlezal z drevesa in se zagledal v mrtve tifusarje: zdelo se mi je, da ne bom nikdar več mogel od tod. Da, preprosto: nimam moči niti volje, da bi odšel od tod. Noge me niso poslušale. Moči nisem imel niti za korak. Ni bil to strah. Nisem se imel več ničesar bati. Življenje ni bilo vredno niti prebije pare. Zanesljivo vem, da bi juršal na bataljon fašistov. Sram me je bilo oditi. Občutil sem, da življenje nisem ohranil, temveč, da sem ga ukradel. Zdelo se mi je, da so v

ko najti. Kjerkoli so hodili partizani, so jo nabirali. Se korenin ni bilo več. Razdelili smo uvelo, sparjeno travo in jo pojedli.

Boj se je bližal. Rafale je bilo slišati vedno bliže. Letala so krožila nad nami. Se trenutek in vdri bo sovražnik. Nemi, okameneli obrazi bolnikov, so izdajali slutnjo nemočnih. Korak za korakom se je približevala ognjena smrt.

Hudo ranjeni proleter, tisti s krvavimi ovojji na glavi, si je potegnil kape na oči in škilil s pogledom okrog, s pogledom, ki vse razume in ki ga ni strah. Gledal je, kot da bi izbral močnejše ljudi: včasih ozdravljenega tifusarja, včasih lažjega ranjenca. Potem je vstal in odprl lesen kovček. Bil je poln bomb.

— Tovariši, tole bomo potrebovali...

Tako kot smo na dolgih pohodih v hipu »obkolili« kotel s hrano, tako smo se zdaj zbrali okrog bomb. Vsi, ki smo mogli hoditi. Prišli so tudi borci I. dalmatinske. Ti so bili najodločnejši:

— Kaj boste vi z bombami? Kam jih boste vrgli? Dajte jih v prave roke! — Skozi ta vrvež bolnih in ranjenih, ki so jim delili »ognjene hruške«, je bilo slišati zapovedujoč glas nekega proleterja:

— Potrebovali jih bomo, vendar vzemite jih tudi vi, tudi vam bodo potrebne. — Dostojanstveno je presodil položaj v imenu vseh nemočnih in zdravih tovarišev. Zdravim je dal po dve bombi, nam ostalim po eno.

Samozavest in odločnost ranjenega borca, njegova vera v sebe in v nas, bolne in izmučene, ni vtila samo nam moči, temveč tudi tovarišem iz dalmatinske brigade. Pohitili so, kot da bi hoteli nekoga za vsako ceno ujeti. Pohitili so proti ko-

Minili sta dve uri, odkar sem poslal izvidnice iz taborišča. Odšlo so v mrak in niso se vrnile. Obšla me je zla slutnja. Nisem mogel več čakati. Skrb zaradi izvidnic, negotovo pričakovanje, težka psihična napetost, vse to me je utrujalo in gnalo, da sem nekaj moral tudi sam storiti. Vrniti sem se po dolini med svoje. Straže niso ničesar javile. Kot da bi jih zrak požrl. Grobna tišina je vzmirjala, niti sove nisem slišal.

Tih, slabotni glas bolnika me je prosil vode.

Stal sem ob deblu, ob stari bukvji, in gledal v zrak.

Reka je šumela nekod iz daljave, z nekim novim šumom, nejasnim, kot da šumi z druge strani življenja.

metrov nad taboriščem. In, tako sem postal priča najhujšega pokolja na Sutjeski in ne samo na Sutjeski.

Pri blede mesečevi svetlobi, v mraku, so bliskali noži. Strašni kriki mojih tovarišev so parali temno dolino. Mislim, da bom znorel. Nemočen pred grozoto, sem slišal kako esesovci ščuvajo pse na polžive žrtve. Orožja niso uporabljali.

Opazil sem: neka senca se je zmuznila v grmovje. Spoznal sem proletarca. Po kapli. Najprej sem mislil, da išče izhod iz obroča. Vendar ne. Nenadoma je vstal, zamahnil z desnico, potem z levico. Zagorela sta dva plamena in ranjeni Nemci so javkali. Zal mi je bilo, da je moja torba z bombami ostala

tem, ker nisem mrtev, moji prijatelji v nečem prikrajšani. Obupan, brez uma, pripravljen na samomor, me je zdramil tihi poziv iz grmovja:

— Tovariš, hej tovariš! Potem pa je švignila skozi grmovje sklonjena senca, proti kateri sem se okrenil in nisem vedel, kaj naj rečem, kaj naj vprašam, kako jo naj ogorim.

Pojdiva! je pozval tisti iz grmovja. Že sem se namenil proti njemu in zakoračil med trupa, potem pa sem se spomnil: moje bombe! — Vrniti sem se pod buke, vzel torbo z bombami in se počasi, odsotno odvrlel med grmovje, z oživilno vero, da se bom že enkrat za vse maščeval.

KONEC

Tudi George Puchert je doživel nekaj atentatov. Ko je prišlo do poslovnih nesoglasij med njim in med njegovim družabnikom Seidenschnurom, je ta na široko denunciral o Puchertovem delu vsem, ki so se zanj zanimali, od nemške policije do francoske protibveševalne službe in »Rdeče roke«. Leta 1959 je »Rdeča roka« uspela z grožnjami izključiti iz te verige norveškega trgovca z orožjem Lija, Puchertovega partnerja. Po številnih intrigah je trgovec Li sklenil, da preneha s trgovino. Puchert pa je ostal trmast.

Decembra 1958 sta dva človeka poskušala poslednjikrat zagroziti Puchertu. Srečali so se v neki temni ulici Frankfurt. Puchert je uspel, da jima je ušel in poiskal zaščito pri svojih prijateljih.

Nekega marčnega dne je Puchert, ki je zbolel za gripo, parkiral svoj avtomobil na ulici namesto v garaži. Ko je naslednje jutro, okrog devete ure, odklenil vrata svojega Mercedes in sedel za krmilo, se je zaslišala strahovita detonacija. Telo mrtvega človeka, ki mu je eksplozija odtrgala noge, je padlo na krmilo in pritisnilo sireno, da je zavijala v moglenem jutu.

Medtem so se začele v različnih delih Evrope in Afrike dogajati podobne reči:

28. novembra 1958 je v maroški prestolnici Rabatu eksplodirala bomba v avtomobilu pomočnika glavnega javnega tožilca Maroka liberala Francoza Augusta Guvenula, ki je vodil preiskavo o delu neke organizacije francoskih teroristov v Severni Afriki in preiskoval njihove zveze s francosko armado, diplomacijo in uradno administracijo. Atentat je uspel.

Dne 2. marca 1959 so ubili nekega trgovca z orožjem.

Dne 5. julija 1959 so v Rimu izvršili atentat na predstavnika Alžirske fronte Tajeba Bulerufa. Vendar, preden je vstopil v svoj avtomobil, se je žoga nekega rimskega otroka zakotalila pod voz, v katerem je, pri prvem dotiku otroške roke s karoserijo, eksplodiral peklenjski stroj in namesto alžirskega funkcionarja ubil otroka. Šest sprehajalcev je bilo hudo ranjenih.

Ve te tri bombe so bile takšne kot tista, ki je ubila Georga Pucharta.

V ozadju teh atentatov stoji elegantni francoski polkovnik Marcel Mercier. To je človek z obnašanjem svetovnega potnika in z rameni boksarja. Njegova aktualna naloga: podzemeljski boj z organizacijo Nacionalne fronte za osvoboditev Alžirije v Evropi. Francoski polkovnik, ki je po vojni iz francoskega odporiškega gibanja prešel v francosko tajno politično službo, se je pojavil v diplomatski javnosti šele 1952. leta kot trgovski ataše francoskega poslaštva v Bernu. Tu je imel polkovnik Mercier veliko uspeha. Ti uspehi so neposredno vezani na senzacionalni samomor švicarskega vrhovnega javnega tožilca dr. Renea Diboisa. Med svesko krizo, novembra 1956, je Marcel Mercier odpotoval z dr. Diboisom v Pariz, da bi ga spoznal s tehničnim in organizacijskim konceptom francoske informativne službe. Resnični cilj potovanja javnost verjetno ne bo nikdar spoznala, o njem pa zgovorno govorijo revolverski strelji marca 1957, s katerimi si je vrhovni javni tožilec švicarske konfederacije Dibois na podstrehi svoje vile vzel življenje. Ugotovili so, da je pred tem aretirani inšpektor švicarske zvezne policije Max Ulbricht prisluškoval vse razgovore med Kairom in egiptovskim poslaštvom v Bernu, da jih je posnel na magnetofonski trak in izročil francoskemu trgovinskemu atašeju, to se pravi šefu obveščevalne službe v Švici, polkovniku Marcelu Mercieru. Ko je Ulbricht priznal, da je to delal po ukazu Diboisa, je ta smatral, da mu ne preostane ničesar drugega kot samomor, čeprav je svoji ženi putil pismo z besedami: »Oprostite, nedolžen sem.«

Odtlej se polkovnik Mercier muči na progi Pariz—Bonn—Frankfurt—München.

DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Vodja CIO — Allen Dulles

3 Mesec dni pred Pearl Harbourom

V tem vzdušju se je Allen Dulles brž počutil kot doma. Ni še dodobra sedel v svoj fotelj, že je bil zapleten v neko zakulisno afero, kar kaže, da je to postalo zanj značilno.

Šlo je za južnoameriško deželo Kolumbijo.

Kolumbija je po pogodbi odstopila Morganovih in Mellonovih izredno bo-

gate »Barco koncesije« na območju Notre de Santander.

Leta 1926, ko je Allen Dulles zapustil State Departement, so v Kolumbiji izvolili za predsednika dr. Miguela Abadia-Mengesa. Brž se je videlo, da je bil to neprijeten člen v dotlej blaženem svetu ameriških petrolejskih interesov. Zagrozil je, da bo

umaknil »Barco-koncesije« in na ta način dobil močno podporo javnosti. Zategadelj so ameriški petrolejski baroni sklenili, da je treba nekaj ukreniti. Seveda so se obrnili za svet svojim pravnim svetovalcem: Francisu Lummisu, bivšemu funkcionarju State Departementa, in Allenu Dullesu.

Takoj so začeli s pritiskom na Abadia Mengesa, on pa je vztrajal na svojem stališču. Avgusta 1928. leta je obtožil ameriške družbe, da niso plačale Kolumbiji tistega, kar so bile dolžne za razdobje 1923—1926, in ponovil namero, da ukine »Barco-koncesije«.

Potem je sekretar ameriškega veleposlaštva v Bogoti sporočil Washingtonu, da je prepričan, da predsednik ne bo prekal aktov o likvidaciji sporazuma, razen če ne bo prisiljen s krepko in hitro zahtevo.

Uporabili so silo.

State Departement je poslal ostro noto v Bogoto. Kolumbija je odgovorila, da bo nacionalizirala vsa svoja petrolejska polja. ZDA so poslane uradni ultimati Kolumbiji. Mellonu so zagrozili z ekonomskim bojkotom. Srditi protiameriški demonstranti so korakali po ulicah Bogote.

Mogoče ne bo moč nikoli ugotoviti, kaj vse se je dogajalo za kulisami. Vendar rezultati so bili jasni. Leta 1930 je Kolumbija dobila novega predsednika dr. Enrica Olaisa-Herrera, bivšega kolumbijskega veleposlanika v ZDA in dobrega prijatelja ameriških bankirjev. Takoj po imenovanju je obiskal New

York, kjer so mu obljubili posojilo milijon dolarjev pod pogojem, da bo spoštoval »Barco-koncesije«. In spoštovali so jih.

BRATA DULLES DELATA ZA TRETJI REICH

V karieri Allena Dullesa in njegovega starejšega brata Johna Fostera je bila ta poteza v mednarodni petrolejski diplomaciji zelo zgovorna. Pravzaprav je bila mala vinjeta. Interesi in pogledi ter stališča obeh bratov so se toliko prepletla, da sta postala nerazdružljiva. Bila sta družabnika v podjetju »Sullivan in Cromwell«. Zastopala sta iste kliente in iste interese. Njuni karieri sta se gibali v medsebojni pomoči, v stalnem ritmu, to se pravi, kot koraki dobro izvežbanih plesalcev. Med njunimi različnimi interesi so bili tudi mednarodni karteli v Nemčiji.

Med klienti bratov Dulles so bile tri velike industrijske družbe v Nemčiji: »Vereinigte Stahlwerke«, »IG Farbenindustrie« in koncern Roberta Boscha. Pravniška sposobnost in ugled bratov Dulles sta pomagali in enemu in drugemu i tretjemu industrijsko finančnemu gigantu.

Tik pred drugo svetovno vojno so se začeli nemški solastniki »ameriške Boschove korporacije« bati za varnost svojega kapitala, pa so zategadelj izdelali zanimiv načrt.

Svedska bankirja brata Walenberg sta se strinjala, da prevzameta »koncern Boscha« z obljubo seveda, da ga

bosta vrnila, ko se bo vojna končala, v iste roke. Zato pa so bila potrebna zanesljiva ameriška imena, da zagotovijo to kamuflažo. In tako se je zgodilo, da je John Foster Dulles postal edini skrbnik z glasovalno pravico z večino akcij avgusta 1941, komaj mesec dni pred Pearl Harbourom.

Leta 1942 je vlada ZDA zaslegla akcije, kajti smatrala je, da je Dullesovo skrbništvo način, s katerim prikrivajo sovražne interese.

NEMSKI KLIENTI BRATOV DULLES

Podobna je bila vloga, ki jo je Allen Dulles igral v veliki mednarodni Schröderjevi bančni hiši. Glavna firma je bila nemška, na čelu pa je bil baron Kurt von Schröder.

Ta je bil pravi Prus. Baron je imel važno mesto na poti, ki je Adolfa Hitlerja pripeljala na oblast. Prav baronovi vili v Kölnu sta se 7. januarja 1933 sestala Hitler in von Papen, da pregledata pogodbo, s pomočjo katere bi prišli nacisti na oblast.

V naslednjih letih je bil Schröder zelo blizu nacistični hierarhiji. Postal je SS-Gruppenführer (ustreza general-skemu činu) in predsednik tajnega »Freudenkreutza«, ki je med rusiziranjem Heinricha Himmlerja.

Izven Nemčije je Schröderjevo finančno cesarstvo prav tako imelo dolge in močne tipalke. V Angliji je delovala »J. H. Schroeder Ltd.«, v ZDA »The Schroeder Trust Company«, in »J. Henry Schroeder Corporation«.

Obiščite

VII. MEDNARODNI SEJEM VIN, ŽGANIH PIJAČ IN SADNIH SOKOV

od 26. avgusta do 3. septembra 1961
V LJUBLJANI

- Pokušnja ocenjenih vin, žganih pijač in sadnih sokov
- Najmodernejši kletarski stroji in naprave, kemična sredstva in druge potrebščine za kletarstvo
- Stroji in naprave za proizvodnjo sadnih sokov in žganih pijač
- Šaljališče vinskih trgovcev
- Na zabaviščnem prostoru boste postreženi z jugoslovanskimi specialitetami in odlično kapljico

GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE

NAGEL RAZVOJ JELOVICE

*Konjunktura v proizvodnji lesa in dobro surovinsko za-
ledje Poljsanske, Selške doline sta dala možnost in povod,
da so kapitalisti med prvo svetovno vojno začeli ustanavljati
v Škofji Loki žagarske in predelovalne obrate. Iz štirih pri-
vatnih lesnih podjetij, ki so od nastanka dalje nekajkrat
menjala lastništvo je nastalo današnje lesno industrijsko pod-
jetje »Jelovica«.*

Sedanje podjetje ima dva obrata. V
matičnem obratu I proizvajamo
žagan les iglavcev in finalne izdel-
ke iz tega lesa, montažne objekte,
stavbeno pohištvo, zaboje in lahke
gradbene plošče »jugolit«. V II. obra-
tu, ki je nastal iz prejšnjega podjetja
LIP Trata, pa rezan les listavcev, ve-
zane in panel plošče, plemeniti fur-
nir in lamelna vratna krila. S to-
vrstnimi izdelki je podjetju uspelo
doseči izredno dobro izkoriščanje
lesne mase, kar je glede na pomanj-
kanje lesa izrednega pomena.

NAGEL RAZVOJ PO ZDRUŽITVI

Ko je l. 1955 prišlo do združitve ma-
tičnega obrata LIP Trata, se je
podjetje pričelo naglo razvijati. Tako
so leta 1956 z 472 zaposlenimi ustva-
rili 639 milijonov brutoprodukta,
1957. leta že 663 milijonov, nasled-
nje leto 783 milijonov, 1959. leta
881 milijonov in lani že 1 milijardo
76 milijonov. Letos so planirali 1 mi-
liardo 160 milijonov brutoprodukta.
Ker so v prvih šestih mesecih le-
tošnjega leta ustvarili že 640 mili-
jonov brutoprodukta, se pravi, da so
polletni plan presegli za 4 %, z opti-
mizmom gledajo tudi na izpolnitev
letnega plana. Take rezultate je pod-
jetju uspelo doseči z vzpodbudnim
nagrajevanje po enoti proizvoda.
Produktivnost se je namreč vsako le-
to dvignila za 12 do 14 %. Sedaj se
pripravljajo na uvedbo nagrajevanja
po ekonomskih enotah, s čimer bo-
do nedvomno dosegli še boljše rezul-
tate.

GLAVNA NALOGA — REKONSTRUKCIJA PODJETJA

Že lani se je kolektiv »Jelovica«
odločil za obširno rekonstrukcijo
podjetja, ki jo bodo izvedli v prihod-
njih desetih letih. Zanj so se odlo-
čili predvsem iz dveh razlogov: re-
konstrukcija je za podjetje nujna,
poleg tega pa zelo rentabilna. Po iz-
vršeni rekonstrukciji bo namreč 520
zaposlenih ustvarilo letno dve mili-
jardi 150 milijonov brutoprodukta,
kar pomeni skoro štiri milijone na
zaposlenega. Prav tako se bo dvig-
nil narodni dohodek na 1.800.000 di-
narjev na zaposlenega. Najprej na-
meravajo zgraditi obrat iverastih
plošč s kapaciteto 6.000 kubičnih
metrov. Iveraste plošče, katerih pro-
izvodni postopek je v mehanskem
drobljenju odpadnega lesa v iveri,
ki se potem z dodatki smol lepijo in
stiskajo v plošče, katere zamenjuje-
jo žagan les in panel plošče, bodo
imele za surovino odpadni les iglav-
cev, veje in podobno. To sedaj ve-
činoma propada v gozdu ali pa se
porabi za kurjavo. S tem bodo do-
segli boljše izkoriščanje lesne mase
na Gorenjskem, lesna industrija pa
bo dobila iz teh odpadnih surovin
6000 kubičnih metrov kvalitetnih
plošč, ki bodo s pridom nadomestile
uporabo žaganega lesa iglavcev pred-
vsem v pohištveni industriji pa tudi
pri izdelavi montažnih objektov. S
tem obratom pa se bo tudi bruto-
produkt podjetja povečal letno za
skoro pol milijarde dinarjev. Raču-

najo, da bodo omenjeni obrat zgra-
dili do leta 1946.

V drugi stopnji rekonstrukcije bo-
do zamenjali zastarele stroje in po-
večali kapaciteto obrata rezanega
lesa. To zahteva gradnjo novega
obrata s kapaciteto 600 kubičnih
metrov vezanega lesa in 800 kubič-
nih metrov plemenitega furnirja.
Brutoprodukt se bo povečal za pri-
bližno 400 milijonov dinarjev, inve-
sticije skupaj z obratnimi sredstvi
pa bodo veljale 440 milijonov di-
narjev, od katerih bodo prispevali
150 milijonov lastnih sredstev. Ker
Gorenjska v sedanjem obdobju ne
more nuditi potrebne količine buko-
ve hlodovine, ki služi kot surovina
za proizvodnjo vezanega lesa, bo po-
večana proizvodnja slonela na doma-
či surovini — kvalitetni smrekovini,
ki jo je na Gorenjskem dovolj.

Zadnjo stopnjo rekonstrukcije bo-
do izvedli šele leta 1968 in 1969. S to
rekonstrukcijo namreč ne bodo bi-
stveno povečali proizvodnih kapaci-
tet niti obsega proizvodnje. Preselili
bodo namreč obrat iglavcev iz dose-
danih prostorov na levo stran proge.
s čimer bo celotno podjetje postalo
zaključena celota. Zaradi boljšega

strojnega parka, boljše funkcionalno-
sti objektov in boljše organiziranega
transporta pa se bo vsekakor pove-
čala produktivnost. Ker se obseg pro-
izvodnje bistveno ne bo menjal, pa
podjetje v sedanjih pogojih, ko so
objekti skoro novi, nima interesa
vlagati v novogradnjo 460 milijonov
dinarjev. Če bo kako drugo podjetje
pripravljeno od »Jelovice« kupiti se-
danje objekte obrata I, pa bo selitev
tega obrata sovpadla s prvo etapo
rekonstrukcije, s čimer se bo celotna
rekonstrukcija časovno skrajšala za
tri do štiri leta.

Celotna rekonstrukcija bo zahte-
vala ogromna denarna sredstva, zato
se je delavski svet odločil, da bo kar
najpametneje gospodaril in vsa raz-
položljiva sredstva usmeril v izgrad-
njo podjetja.

SKRB ZA STANDARD

O resnični skrbi za človeka kaže že
dejstvo, da so v zadnjih nekaj le-
tih zgradili za svoje delavce 124
stanovanj, devet pa jih še gradijo.

Uredili so obrat družbene prehra-
ne, kjer delavci po zmernih cenah
lahko dobijo kosilo in večerjo ter
tople obroke.

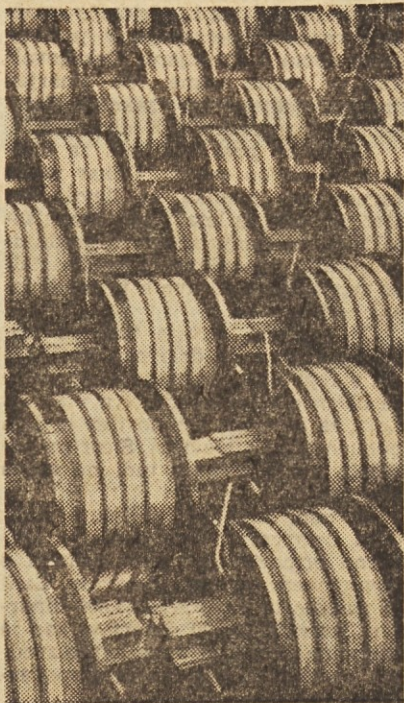
Kakor v drugih loških podjetjih
imajo tudi delavci iz »Jelovice« mož-
nost cenenejšega letovanja v počitni-
škem domu v Strunjanu. Oskrboval-
nina v domu stane 750 dinarjev
dnevno, podjetje pa vsakemu članu
kolektiva regresira 2500 dinarjev.

Dobro so poskrbeli tudi za higi-
ensko-tehnično zaščito. Odkar imajo
varnostnega tehnika, se število ne-
sreč pri delu iz leta v leto zmanjšu-
je. Sicer pa imajo skupno s predilni-
co obratno ambulanto, kjer sta stal-
no nastavljena zdravnik in medicinska
sestra.

V podjetju skrbijo tudi za izo-
braževanje svojih delavcev. Pošiljajo
jih v republiški izobraževalni center
za delavce v lesni industriji v Škofji
Loki, za katerega ustanovitev je dala
pobudo prav »Jelovica«. Sicer pa po-
šiljajo svoje delavce tudi na razne
seminarje.

O tem, kako se izboljšuje stan-
dard delavcev v tem podjetju zgo-
vorno pripovedujejo tudi podatki o
povprečnem zaslužku delavcev. Lani
je znašalo to povprečje 22.600 dinar-
jev, letos že 29.000 dinarjev, kar je
nedvomno rezultat velikih proizvod-
nih uspehov in pametnega gospodar-
jenja.

BESEDA O ISKRI

Da imi »Iskra« danes tako velik sloves, je vsekakor pripisati dejstvu, da je ta tovarna kot ena prvih po osvoboditvi začela povsem od začetka, a v kratkem času dosegla zavidljive uspehe. Ti so bili v težavah leta 1948 celo kamen spopitke na političnem in gospodarskem področju. Trdili so, da »Iskra« vara s svojimi kinoprojektorji, češ da jih le montira, ne pa izdeluje. To je bil tudi eden izmed vzrokov, da je naše ljudstvo, strnjeno okrog svojega vodstva, še bolj začutilo s kolektivom »Iskre«, ki so ga boleli taki neresnični očitki, in postajalo še bolj ponosno na mlado industrijo. Že takrat so milijoni naših ljudi slišali za »Iskro« in »Iskra« je postala njihova. Nadaljnji uspehi »Iskre« so bili uspehi vsega našega ljudstva, sad skupnih naporov za utrditev ljudske revolucije in graditev novih socialističnih odnosov.

V večino prostorov današnje tovarne »Iskra« je zgradila leta 1930 jugoslovansko-češka tekstilna delniška družba »Jugočeška«, ustanovljena leta 1922. Do prihoda okupatorja so v teh prostorih izdelovali tekstilno blago, predvsem svilo.

Morda se lahko le malokatero podjetje iz predvojne Jugoslavije pohvali s tako revolucionarnostjo kot »Iskra« oziroma bivša »Jugočeška«. V tej tovarni se je 1936. leta začela mogočna stavka 14.000 tekstilnih delavcev, ki je trajala 40 dni. Ta stavka je v zgodovini delavskega gibanja v Sloveniji ena najdaljših, po obsegu in številu stavkajočih pa ena največjih. Bila je tudi prva razredna šola za mladi proletarijat, ki je prišel v glavnem z dežele in je nosil s seboj obeležje polproletariata. Ta borba je delavstvo tako prekalila, da je le-to v narodnoosvobodilni borbi predstavljalo velik rezervoar neustrašnih borcev.

V takratni tekstilni industriji je bila delovna sila najbolj izkoriščana. Delavce so plačevali komaj z 1 do 2,20 din na uro. Večina delavcev ni imela s kapitalisti nobenih pogodb.

Delati so morali po 10, 12, 14 in celo 18 ur dnevno. Za družbeni standard teh ljudi se ni nihče brigal, socialna zakonodaja je bila borna. Nesramno izkoriščanje, odpuščanje z dela, podkupovanje in politično intrigriranje je stopnjevalo odpor delovnih množic. Na pobudo KPS je bila avgusta 1936 sklicana konferenca predstavnikov strokovnih organizacij, da bi zavzeli enotno stališče do kapitalistov. Na množičnem zborovanju, na katerem so tovarnarji zavrnili vse zahteve delavcev, so sklenili, naj si delavec pripori svoje pravice z borbo. Na pobudo Partije so po tekstilnih tovarnah takoj ustanovili stavkovne odbore (prvič izvoljene borbenne organe), ki so ves čas vodili stavko in jo uspešno zaključili. Čeprav podpisana kolektivna pogodba ni bila ravno idealna, se je položaj delavstva nekoliko izboljšal, stavka pa je dokazala silo delavskega razreda, kadar je organiziran in ga vodi enotno vodstvo.

Partijska organizacija je v takratni »Jugočeški« začela delovati že leta 1934, torej skoraj dve leti pred veliko stavko. V tem obdobju je znala pripraviti proletarijat za borbo

proti izkoriščevalcem. Uspelo ji je uveljaviti enotnost volje in akcije v razrednem gibanju in povesti kranjski proletarijat v stavkovno gibanje.

Začetki dejavnosti »Iskre« pa spadajo pravzaprav v medvojna leta, ko so Nemci preuredili takratno tekstilno tovarno v kovinsko predelovalno industrijo. K temu so jih prisilile vojaške potrebe. V tovarni so izdelovali sestavne dele za letala. Položaj tovarne je bil ugoden, saj se je za takratne pojme nahajala v globokem zaledju. Stroji, ki so jih pripeljali in postavili leta 1941, so ob koncu vojne ostali skoro nepoškodovani. Sicer so jih Nemci mislili odpeljati, vendar tega niso dovolili delavci. Ti so se zavedali, da morajo ohraniti stroje čimbolj ohranjene, da bi po izgonu okupatorja lahko takoj začeli z redno proizvodnjo.

V letu osvoboditve je prevzela tovarniške prostore in strojni park najprej vojaška enota tankovske divizije JLA, ki je uporabljala delavnice za popravilo tankov in ostalih motornih vozil. Istočasno pa so že prihajali v tovarno prvi borci iz NOB, ki so po odhodu tankovske divizije začeli z organizacijo redne proizvodnje. V začetku 1946. leta je tovarna nosila naslov: Strojne tovarne Kranj. V njej so izdelovali raznovrsten instalacijski in droben material. Proti koncu leta 1946 se je Strojna tovarna preimenovala v »Iskro«, tovarno elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov, z že prečiščenim proizvodnim programom. Takratna proizvodnja stenskih ur, telefonskih aparatov, električnih merilnih instrumentov in električnih vrtnalnih strojev je bila kasneje osnova za nekatere sedanje panoge proizvodnje. Dokončno je bila oblikovana proizvodnja 1954. leta, ko je bilo določeno, da obsega program 7 proizvodnih panog: avtoelektriko, merilne instrumente, električna stikala, kinoakustiko, telefonijo, selenske usmernike in ure. Od vrednosti prve proizvodnje v znesku 600 milijonov je »Iskra« z dobro organizacijo dela in požrtvovalnim delom kolektiva lani dosegla že preko 10 milijard bruto dohodka. Kot enemu izmed najmočnejših podjetij elektroindustrije v Sloveniji so se letos aprila priključila »Iskri« še tri večja elektroindustrijska podjetja, ki pred-

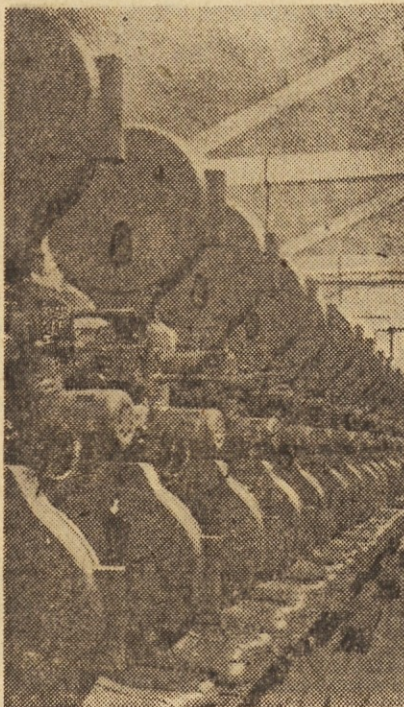
stavljajo skupno veliko in pomembno gospodarsko enoto.

Kinoprojektorji so bili eden izmed prvih proizvodov »Iskre«, ki so ponesli v svet glas o novem socialističnem podjetju. Kasneje so postali nosilci posebne panoge dejavnosti: kino in elektroakustičnih naprav. Toda še preden so izdelali prvi kinoprojektor, so že poskusno in redno proizvajali električne števecce ter vžigalne tuljave. Prvi so postali nosilci panoge instrumentov, drugi pa panoge avtoelektričnega pribora. Tako so ti trije proizvodi že od prvih začetkov začrtali glavno dejavnost »Iskre«. Kasneje so začeli proizvajati še telefone, ki so dali spodbudo za proučevanje in uveljavljanje telefonije v proizvodnji. Ta predstavljala danes eno izmed zelo obetajočih in finančno močnih vej dejavnosti.

Strokovnjaki pa so kar naprej razmišljali o novih tehničnih izdelkih, stare izpopolnjevali, izboljševali in dopolnjevali asortiment ter uvajali proizvodnjo drugih, našemu trgu potrebnih izdelkov. Po večletnih raziskovanjih v razvojnih laboratorijih so doma izdelali prve selenske stavke ter selenske usmernike, ki danes predstavljajo samostojno panogo dejavnosti. Ko so v »Iskri« izdelali prve selenske stavke, je bilo v Evropi še zelo malo držav s proizvodnjo tega artikla. Celotno tehnično naprednejše dežele so morale ta izdelek uvažati. Kolektiv »Iskre« pa je sam raziskal domačo rudo in sam našel postopek, kako iz rude dobiti čimbolj čist selen in kako izdelati selenske plošče. To je že peta panoga dejavnosti.

Sesto panogo predstavlja stikalna tehnika. Že pri svojih artiklih je »Iskra« rabila mnogo različnih stikal, za katere pri nas še ni bilo proizvodnega podjetja. Najprej so v »Iskri« delali stikala samo zase, pozneje pa so proizvodnjo zaradi potrebe po takih in drugih stikalih povečali in še razvili.

S tem je v glavnem prikazana osnovna dejavnost tega velikega podjetja, čeprav so navedeni le najznačilnejši izdelki in najpomembnejše dejavnosti. Vsaka panoga ima še na stotine izdelkov v različnih izvedbah. Za primer naj navedemo, da ima samo panoga instrumentov več kot 800 različnih izdelkov.

Nismo pa še omenili izdelkov (okrog 100), ki jih je »Iskra« izdelovala prav v začetku svoje proizvodnje, ko še ni imela ustaljenega proizvodnega programa. Takrat je delala vse tisto, kar je tržišče nujno potrebovalo za obnovev razdejanih domov in tovarn. Proizvodnjo teh izdelkov (še danes je znana stenska ura), za katere so izdelali tehnično dokumentacijo, orodje in proizvodne postopke, so kasneje predali drugim tovarnam, ki so jih vzele med svojo glavno in redno proizvodnjo. S tem je »Iskra« opravila v prvih letih pionirsko nalogo razvojnega laboratorija za mnoge naše tovarne, ki še niso imele ne kadra ne ostalih pogojev. Poleg tega ima danes še celo vrsto izdelkov, ki jih ni mogoče uvrstiti med navedene panoge. To so elementi za avtomatizacijo, mehanske zidne in električne ure, ročno orodje za delavnice itd.

Vsaka izmed navedenih panog kot tudi ostali izdelki so že zdavnaj prerasli prvotni obseg proizvodnje tako po kapaciteti strojev kot tudi po količini. Kolektiv se je znašel pred dejstvom, da ima pod eno streho pravzaprav več tovarn, ki delajo druga drugi napoto. Prišli so do tiste stopnje proizvodnje, ko so uvideli, da ne gre več po starem, da je treba dobiti drugačen prijem in imeti drugačen koncept, če hočejo hitreje menjati proizvodne programe in ne zaostajati. Delo je bilo urejeno po strojnih skupinah, kar je povzročalo obilo administrativnih težav, mnogo obratnih sredstev je bilo s takim načinom proizvodnje vezanih, ves ostali mehanizem pa zelo zapleten. Že junija leta 1959 so naredili prvi načrt o delitvi dela, tako da bi bila vsaka panoga obrat, s čimer bi odpadlo mnogo težav. Do tega načrta je privedlo razmišljanje o splošnem razvoju industrije v naslednjih desetih letih, posebej še elektroindustrije LRS. Če pogledamo razvoj »Iskre« v zadnjih letih, vidimo, da se je razvijala mnogo hitreje kot celotna slovenska industrija. Ta je vsako leto povečala proizvodnjo za 8,5 %, »Iskra« sama pa je v zadnjih letih povečevala proizvodnjo za okrog 15 % letno. Če pri načrtovanju vzamemo te procenete tudi za bodoči razvoj, potem bi leta 1971 znašal brutoprodukt »Iskre« že 35

milijard din. Vendar so na osnovi analiz za posamezne panoge ugotovili, da bo trg leta 1971 potreboval za 50 milijard njenih proizvodov. Tako so izdelali desetletni plan, po katerem naj bi »Iskra« dosegla 1971. leta 47,8 milijarde bruto proizvodnje. Upoštevajoč dejstvo, da je tovarna v letih 1954 do 1959 povečala svojo proizvodnjo kar za 208,1 %, dalje specializacijo in delitev dela v samostojnih obratih ter istočasno uvedbo avtomatizacije, smo lahko prepričani, da se bodo načrti izpolnili. K izpolnitvi takih nalog so že in še bodo pripomogli razni činitelji, kot organizacija dela, ki se iz leta v leto vse bolj izpopolnjuje, stalno večanje produktivnosti dela, uvajanje novih zmogljivosti, širjenje in tehnično izpopolnjevanje zdajšnjih zmogljivosti itd. Velik vpliv na produktivnost ima tudi pravilno nagrajevanje in neposredno sodelovanje proizvajalca v upravljanju podjetja, decentralizacija delavskega samoupravljanja s porajanjem ekonomskih enot.

Prve korake k specializaciji je »Iskra« napravila lani, ko je po daljših razpravah in analizah prišla do zaključka, da nekatere svoje dejavnosti, ki so delovale v okviru podjetja kot samostojne pa-

noge, oddvoji od matičnega podjetja in jih prestavi v tiste kraje, kjer so za to potrebni materialni pogoji in razpoložljiva delovna sila. Tako so v Sempetru pri Novi Gorici organizirali nov obrat avtoelektrike, ki je po prvem letu obstoja upravičil vse nade družbeno-političnih in gospodarskih činiteljev. S to potezo so Iskranji ne samo sprostili prostor in zmogljivosti strojev v Kranju, temveč tudi omogočili razvoj samostojne tovarne avtoelektričnega pribora, obenem pa povečali produktivnost in bruto dohodek. Predvidevajo, da bo do konca petletnega plana bruto dohodek samo tovarne v Sempetru večji, kot pa je bil celotni bruto dohodek »Iskre« v letu 1959. Na isti način so organizirali odnosno specializirali še poseben obrat instrumentov v Otočah, obrat številčnikov za električne števec in ure v Lipnici ter obrat selenskih usmernikov v Novem mestu, ki pa bo pod streho šele proti koncu letošnjega leta. S tem so dosegli veliko povečanje sedanje proizvodnje, istočasno pa uvedli novo proizvodnjo elektronskih, merilnih in kontrolnih naprav ter elementov za avtomatizacijo. Primerjava sedanje s perspektivno proizvodnjo po dokončni izgradnji je takale:

	1959	1971	%
Vrednost bruto proizvodnje v 000.000	6.961	47.590	685
Število zaposlenih	3.170	8.885	275
Površina m ²	32.290	82.680	256
Vrednost proizvodnje na zaposlenega v 000	2.200	5.350	245

Podatki kažejo, da bo znatno porasla proizvodnja (685 %), istočasno pa se bo povečala tudi produktivnost dela (za okoli 240 %).

Razvoj in iskanje novih poti sta pripeljala kolektiv do razmišljanja o čim hitrejšem uvajanju avtomatizacije v delovni proces. Zavedajoč se velike naloge, ki ji sami ne bi bili kos, so na zasedanju delavskega sveta sklenili, da predlagajo poslovno združenje za avtomatizacijo, v katero naj bi se vključile vse tovarne, ki izdelujejo sestavne dele. To združenje naj bi bilo organ, ki bi usmerjal in vsklajeval interese vseh včlanjenih podjetij zaradi skupnega nastopanja na področju avtomatizacije.

Novemu združenju so se poleg »Iskre« priključila podjetja: Telekomunikacije, Industrija za elektro-zveze, Tela, TIO, Niko, Elektrosignal, TOS, Inštitut za elektroniko in kasneje še druga. Združenje je predvidelo za leto 1961 brutoprodukt 25 milijard, za leto 1966 66,7 milijarde, za leto 1971 pa kar 116 milijard din, od tega samo »Iskra« v današnji organizaciji 48 milijard.

Tako kot »Iskra« so tudi druga elektro podjetja Slovenije iskala primerna pota k povečanju produktivnosti in specializaciji proizvodnega procesa. V tem iskanju je prišel kolektiv Industrije za elektro-

zveze v Ljubljani do zamisli, da se »Iskra« in imenovano podjetje združita v enotno podjetje. To je utemeljil s trditvijo, da je nujno skupno delo pri ustvarjanju novih zmogljivosti. Vsekakor revolucionaren predlog naprednega kolektiva, ki se zaveda, da ne bo mogoče doseči pomembnih uspehov na področju proizvodnje sestavnih delov za avtomatizacijo, specializacije delovnega procesa itd., brez tesnega sodelovanja. Temu predlogu sta se kasneje pridružili še podjetji Telekomunikacije in Tela. Tako je nastalo novo združeno podjetje »ISKRA« — Industrija za elektromehaniko, telekomunikacije, elektroniko in avtomatiko, Kranj — s perspektivo harmonične delitve dela in specializiranja vseh proizvodnih enot v novem, velikem podjetju elektroindustrije na isti tehnološki in organizacijski ravni. Na osnovi izdelane organizacijske sheme novega podjetja je nastalo iz štirih podjetij in njihovih obratov 22 novih samostojnih enot ali tovarn. Na področju telekomunikacij in avtomatizacije je 5 proizvodnih enot, elektromehaničnih in mehaničnih izdelkov 10 proizvodnih enot, radio-tehnike pa 7 proizvodnih enot. Za vse te proizvodne enote so ustanovili nekatere službe, ki so skupne vsem enotam. Skupnim službam in proizvodnim enotam usmerja in vsklajuje delo koordinacijski center. Najvišji organ združenja je seveda skupščina delavskih svetov, v katero volijo proizvodne enote na vsakih

120 proizvajalcev po enega delegata. Vsa bivša podjetja so seveda zadržala svoje delavske svete in obratne delavske svete z namenom, da decentralizirajo samoupravljanje tako, da bi ga čimbolj približala sleherni enoti in kolektivu proizvajalcev.

S pripojitvijo ostalih podjetij je nastal kvaliteten družbeni, politični in gospodarski skok, da lahko govorimo o novi »Iskri«, ki bo z združenimi močmi zaorala ledino v našem gospodarstvu in postala odločilen, upoštevani vreden gospodarski faktor. Že danes zmore 21,5 milijarde bruto dohodka, v petletnem planu pa ga namerava povečati na 80 milijard, s tem da bo vložila okrog 30 milijard investicij in izvršila postavljeni plan na 170.000 m² površine, na katerih bo delalo ob koncu petletke 16.500 delavcev.

V svojem komaj 15-letnem obstoju je »Iskra« pokazala delovno sposobnost ne samo s tem, da je dajala tržišču velikoserijsko število izdelkov, temveč tudi z neprestano težnjo po nadaljnjem razvoju, pokazala je gospodarsko dinamičnost, ki v poslovnih krogih vzbuja spoštovanje in ugled, pri ostalih pa ponos in spodbudo, da ji sledijo v stremljenjih, ki niso obrnjena navznoter, temveč v dobro vse družbe. S poslednjim dejanjem, združitvijo, pa je pokazala nov način sodelovanja na osnovi enakopravnih, socialističnih odnosov. S tem je kolektiv »Iskre« pokazal visoko politično, ne samo gospodarsko zrelost.

Uspehi v razdobju desetih let

Leto	Vrednost proizvodnje v milijonih din	Število zaposlenih	Proizvodnja na enega zaposlenega		
			na enega zaposlenega v 000 din	Porast na prejšnje leto	storilnosti v % na leto 1949
1950	968	1.755	551	1,7	101,7
1951	1.058	1.763	600	8,9	111
1952	1.837	1.913	960	60,0	177
1953	2.972	2.206	1.347	40,0	249
1954	3.531	2.372	1.487	11,0	274
1955	3.871	2.525	1.533	3,1	283
1956	4.409	2.954	1.700	11,0	314
1957	5.439	2.765	1.967	15,9	363
1958	6.504	3.029	2.147	9,3	397
1959	8.551	3.189	2.681	25,0	497
1960	10.200	3.800			

VSAK DAN MOČNEJŠI

Ob cesti, ki pelje iz Celja proti Mariboru, se v Slovenskih Konjicah vsakemu tujcu hote ali nehoti ustavi pogled na obsežnem kompleksu Lesno industrijskega podjetja.

LIP Slovenske Konjice je na vidnem mestu v seznamu gospodarskih podjetij, ki so se razvila brez večjih tujih sredstev in pomoči. Njegov kolektiv je ustvaril s svojimi silami za naše gospodarstvo važno industrijsko podjetje.

Lgodovina podjetja sega komaj v leto 1950, ko je bila prenesena eksploatacija gozdov od takratnih gozdnih gospodarstev na novo ustanovljeno lesnoindustrijsko podjetje. Novo podjetje je sprejelo v svoj sestav naslednje lesnoindustrijske obrate: v Slov. Konjicah, Slov. Bistrici, Ločah, Oplotnici, Lukanji, Žrečah in Poljčanah ter gozdne uprave v Slov. Konjicah, Slov. Bistrici, Poljčanah in Oplotnici kot tudi takratno podjetje za distribucijo gozdnih in lesnoindustrijskih izdelkov »Promles« iz Slov. Konjic. Celotni kolektiv je tedaj štel skoraj 900 članov.

Leto 1954 je bilo prelomnica za podjetje. Z reorganizacijo gozdarstva in lesne industrije v Sloveniji je prešla eksploatacija gozdov v roke gozdnih gozdarstev. Tako je bilo ukinjeno obratovanje žage Kopač v Slov. Bistrici, obrat Poljčane se je osamosvojil, prav tako delavsko uslužbenska restavracija, režijski odbor LIP Konjice pa je prešel v sestav novoustanovljenega mestnega gradbenega podjetja Konjice. V tem letu je bila zgrajena v Slov. Konjicah tudi velika sušilna lopa za les, graditi so začeli umetno sušilnico za les, zatem so začeli v obratu v Slov. Bistrici z gradnjo nove zabojarne za izdelavo kakovostnih zabojev, medtem ko so v obratu v Oplotnici adaptirali poslopje in v njem namestili mizarско delavnico.

Pozneje je podjetje doživelo že nekaj sprememb, tako da so od l. 1956 dalje poslovali v sestavu z obrati v Konjicah, Bistrici in Oplotnici, medtem ko je bil obrat v Polj-

čanah ponovno priključen podjetju šele l. 1959.

Zaradi nenehne rasti dejavnosti podjetja, je bilo treba zgraditi še eno sušilno lopo za les, ki je bila izročena v obratovanje l. 1957.

Hud udarec je zadel delovni kolektiv, ko je leta 1958 pogorela žaga v obratu Konjice. Toda kolektiv ni klonil. Že v kratkem času so postavili novo, moderno žago z enako zmogljivostjo.

Ob ustanovitvi LIP Slov. Konjice l. 1950 so bila osnovna sredstva podjetja v kaj žalostnem stanju. Zgradbe so bile neprimerne strojna oprema zastarela, kadra pa le malo na razpolago.

Mem svojim 11-letnim razvojem pa je podjetju s požrtvovalnim de-

lom uspelo premostiti te težave. V l. 1953—1959 je podjetje ustvarilo blizu 140 milijonov din investicijskih sredstev, ki jih je porabilo za urejevanje svojih obratov. Razen tega je delavski svet v l. 1957 sprejel tudi okvirni plan investicij za rekonstrukcijo obratov v razdobju 1958—1961, ki je zajel obnovo obratov v Oplotnici, Slov. Konjicah in Slov. Bistrici v skupni vrednosti približno 195 milijonov din. Medtem ko sta prva dva obrata v glavnem že zgrajena, je v obratu v Slov. Bistrici rekonstrukcija v polnem razmahu. Tudi obrat v Poljčanah bodo usposobili za modern tehnološki proces.

Najpomembnejša sprememba v podjetju pa je bila, da se je podjetje žagarskih obratov preusmerilo v močno predelovalno podjetje lesne industrije ter zraslo s specializacijo posameznih obratov v tesno povezan lesni kombinat. Zdaj ima podjetje vrsto specializiranih obratov. Medtem ko proizvajajo v obratu v Konjicah kosovno pohištvo iz bukovega lesa, v obratu v Oplotnici stavbno pohištvo in v obratu Poljčane mize iz bukovega in drugega lesa, je proizvodnja obrata v Bistrici še bolj pestra. Lični in praktični embalažni izdelki vseh vrst in oblik imajo vedno dovolj kupcev na trgu doma in v tujini.

Prehod iz žagarske dejavnosti v izdelavo končnih izdelkov je odprl podjetju nove perspektive. Izvoz se je hkrati zboljševanjem strukture strmo vzpenjal navzgor. Izdelki LIP Konjice že v naslednjih letih

niso bili več redkost v izložbah tujih prodajalcev. Izvoz teh izdelkov je porastel od 6 milijonov kar na 210 milijonov din lani, zmanjšal pa se je izvoz žaganega lesa in zabojev za približno 20 %.

Podjetje se je razvijalo v močno predelovalno podjetje. Se l. 1953 je podjetje v glavnem prodajalo žagan les, v končne izdelke pa je predelovalo zelo majhne količine žaganega lesa. Razmerje je znašalo 70:30 v korist žaganega lesa, zdaj pa je obratno — 70:30 v korist končne proizvodnje.

Seveda razvoj podjetja v smeri proizvodnje kakovostnejših izdelkov ni oviral žagarske proizvodnje. Žagarska proizvodnja je morala prav tako naraščati, da je zagotovila potrebne surovine. V letu 1959 so razlagali že nad 30.000 m³ hlodovine, v l. 1960 pa 33.000 m³.

Rast podjetja je še lepše razvidna iz statističnih podatkov o gibanju celotnega dohodka, vrednosti osnovnih sredstev itd. Včasih tako suhe statistične številke nam večkrat povedo več kot še tako podrobno opisovanje.

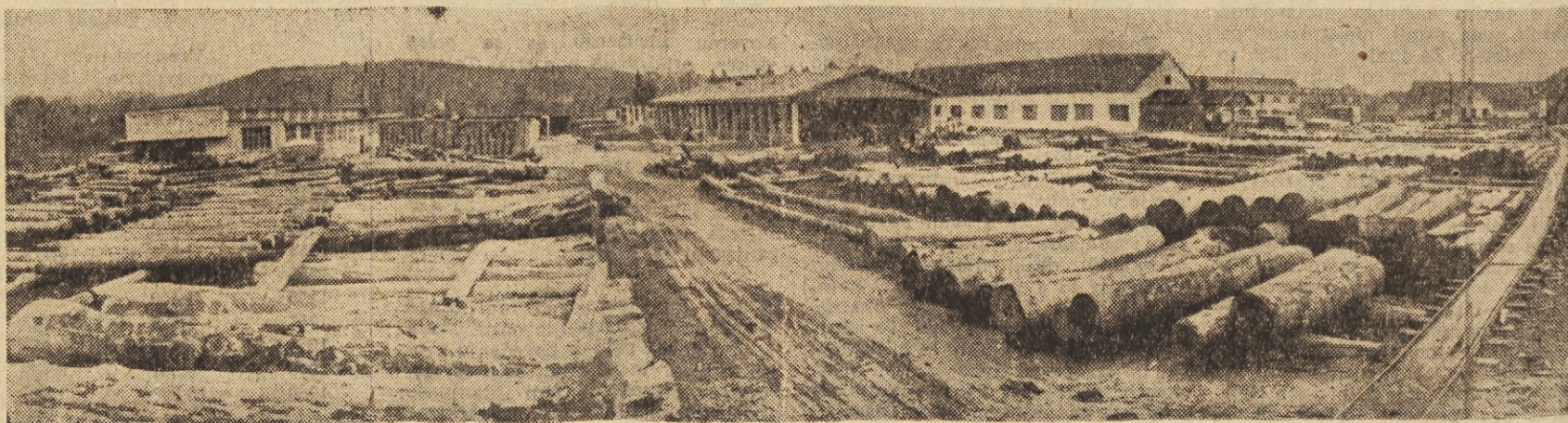
Celotni dohodek podjetja je porastel v razdobju od l. 1953 do l. 1960 kar za 210 %, v zvezi s tem pa se je povečalo število zaposlenih za približno 150 %, na 574 oseb. Pomembni uspehi so bili doseženi tudi na področju delovne storilnosti, saj se je le-ta dvignila za skoraj 60 % glede na l. 1953. Vrednost osnovnih sredstev se je povečala v tem času za 58 %.

Prihodnost obeta podjetju še lepši razvoj. Perspektivni razvoj podjetja bo šel v smeri povečanja obsega proizvodnje in spreminjanja strukture v korist končnih izdelkov. Zboljšanje strukture je primarnega pomena, ker jim omogoča razvoj v obeh smereh. Zato nameravajo povečati količinsko proizvodnjo končnih izdelkov za približno 100 %.

Začetek dela samoupravnih organov v podjetju je bil težak in brez izkušenj. Kmalu pa so se pokazali uspehi, ki so vlivali članom organov samoupravljanja zaupanje vase in v kolektiv. Od 14. oktobra 1950, ko je bil izvoljen prvi delavski svet, je sodelovalo v delavskem svetu nad 230 članov.

Pri vzgoji strokovnega in političnega kadra so člani upravljanja pravilno razumeli potrebe ter odobravali ne samo štipendije za redni študij na stalnih šolah, temveč tudi sredstva za izvedbo tečajev, predvsem za pridobitev kvalifikacije pri starejših delavcih, ki niso imeli možnosti rednega šolanja ali učenja.

Vzporedno s krepitvijo organov samoupravljanja je podjetje vseskozi skušalo urediti tudi pereče stanovanjske probleme. Gradnja novih stanovanj pa ni potekala tako, kakor so želeli. Pomanjkanje denarja je narekovalo iskanje novih oblik urejanja stanovanjske stiske in tako so uspeli zagotoviti več kot 30 prosilcem stanovanja. Pri vsem tem pa niso pozabili tudi na pomoč kulturno-prosvetnemu delu v sindikatu, za kar dajo vsako leto več sredstev.

TOBI

VČERAJ IN DANES

Ob vznožju Pohorja, v Bistrici pri Mariboru, prikupnem kraju v skrajnem severnem delu naše domovine, je zrasla v neposredni bližini železnice l. 1928, torej že pred 33 leti, svojevrstna tovarna za izdelovanje stavbnega okovja in raznih pločevinastih izdelkov, takrat znana pod imenom »Železopromet d. d. Bistrica«.

Kot je bilo tedaj že v navadi pri nas, nova tovarna ni začela obratovati z novimi stroji in v novi zgradbi, pač pa v odkupljenem mlinu, ki je bil last Scherbaumov in ki so ga postopoma preurejali v skromno, finančno pa dobro donosno podjetje.

Lastnik nove tovarne v Bistrici ni bil domačin, pač pa tovarna Lapp-Finze v Avstriji, ki je poslala v novo ustanovljeno podjetje ekonomsko in delno tudi tehnično že izrabljene stroje in naprave. Že v l. 1928 so montirali 73 raznih strojev, naslednje leto je matično podjetje dobavilo 20 ter l. 1930 še nadaljnjih 9 strojev. S tem je bilo podjetje za tedanje razmere nekako izpopolnjeno s strojnimi parkom, medtem ko so bili prostori pretesni in nezdрави.

Prvi proizvodi te tovarne, ki je tedaj zaposlovala 37 delavcev, so prišli na trg v jeseni l. 1928. Izdelovali so okenske zapiracle, dolge sponke, križne sponke, francoska nasadila vseh vrst in razne pločevinaste izdelke, kot so razni štedilniki, okviri za zidane štedilnike, dimne cevi in francoska kolena. Dnevna proizvodnja je znašala 600 do 800 kg.

Velika gospodarska kriza od l. 1929 do 1933 je spravila tudi podjetje v Bistrici v težak finančni položaj. Tovarna je zato februarja 1931 ustavila delo in delavci so odšli za kruhom drugam. S proizvodnjo so zopet začeli šele maja 1933.

TOVARNA V DOBI OKUPACIJE IN PO NJEJ

Izdajalska vloga tujega kapitala je prišla v dobi okupacije do polnega izraza. Nemški fašizem je dobil pri vodilnih ljudeh tovarne močno oporo. Pregarjati so začeli slovensko besedo, ki se je morala umakniti v

skrite koticke. Več delavcev je moralo v pregnanstvo v Srbijo.

V tej dobi je Osvobodilna fronta začela tajno organizirati svoje člane. Mnogo članov tovarne je sledilo klicu revolucije, zapustili so delo in odšli v partizane, ali pa so, kjerkoli se je le dalo, organizirali razne sabotažne akcije. Za svobodo so darovali življenje najprej vajenec Milan Knuplež, potem pa še Micka Jurič, Franc Trilar, Milan Kalinšek, Husjak in Senveter.

NAPREDEK ŠELE V NOVI JUGOSLAVIJI

Tik pred osvoboditvijo je okupator odpeljal najboljše orodje in delovni kolektiv je prevzel tovarno maja v zelo bednem stanju. Šele po nekaj mesecih so prispele prve surovine in avgusta 1945 je dal v porbi prekaljeni kolektiv svoje prve izdelke na trg.

Proizvodnja podjetja je bila v prvi fazi obnove porušene domovine izredno važna. S prehodom na plansko gospodarstvo so bile podjetju vsaj delno zagotovljene surovine in tako je bila omogočena spet redna proizvodnja, ki je po l. 1946 stalno naraščala. Že l. 1947 je bila dosežena predvojna raven proizvodnje po količini in po vrednosti.

Medtem ko so še l. 1953 izdelovali več kot 160 raznih pločevinastih izdelkov gradbenega okovja, med temi tudi navadne štedilnike in sobne peči, so začeli l. 1954 postopoma opuščati proizvodnjo izdelkov kovinsko predelovalne industrije in preusmerjati svoj proizvodni program na izdelavo termoelektričnih izdelkov, po katerih je bilo večje povpraševanje.

Tovarna je v l. 1954 dala na trg prve električne štedilnike. S prehodom na izdelavo emajliranih električnih izdelkov si je Tovarna termoelektričnih proizvodov »Tobi« Bistrica, kakor se je podjetje preimenovalo, potem ko so v celoti spremenili predmet poslovanja ter so prešli na izdelavo termoelektričnih gospodinjskih pripomočkov, ustvarila sloves kakovostnega proizvajalca. Dobra kakovost in lepa zunanja oblika »Tobijskih« izdelkov žanjeta vse priznanje še tako razvajanega kupca.

Za razvoj podjetja pa je posebno pomembno leto 1957. Mimo že usvojene proizvodnje emajliranih električnih štedilnikov, pri čemer velja posebej poudariti dejstvo, da so ti štedilniki izdelani brez tuje licence, so dali v tem letu na trg kar 12 novih izdelkov. To so znani električni kuhalniki, infra peči in drugi termoelektrični gospodinjski aparati.

V naslednjih letih je tovarna še izpopolnila svoj sortiment in se od-

ločila za proizvodnjo absorpcijskih hladilnikov. Zaradi močne konkurence nemških hladilnikov na našem trgu pa je »Tobi« svojo proizvodnjo še okrepil in so zato prešli na izdelavo 120 litrskih kompresnih hladilnikov za potrebe gospodinjstva po licenci znanega nemškega podjetja »Linde«.

Pri tem pa so naleteli na težave s prostori. Prav posebne težave imajo še vedno kot vsa leta prej tudi z emajliranimi deli. V lastni emajlirnici, ki je ozko grlo proizvodnje, še zdaleč ne morejo emajlirati vseh delov za lastno proizvodnjo. Res je, da bodo letos dali v obratovanje II. del emajlirnice in drugo peč, vendar s tem še vedno ne bodo odkrile velike potrebe.

Investicijski program podjetja predvideva predvsem dograditev in opremo emajlirnice, zgraditev nove montažne hale in postavitev nove lakirnice, za kar bi skupno potrebovali blizu 300 milijonov din. Tolična sredstva podjetje samo naenkrat ne bo moglo zagotoviti, zato upravičeno računajo na posojilo. Nove investicije bi omogočile ekonomičnejši proizvodni postopek in dvignile proizvodnjo za 80–90 %, pomembne pa bi bile tudi za druga tovrstna podjetja, katerim bi nudili svoje usluge. Razen tega bi se povečal bruto produkt od ca. 1,5 na 3,6 milijarde din po rekonstrukciji.

Vedno večji delovni polet kolektiva pa ne vpliva le na proizvodni program podjetja. Težnja za znižanje stroškov proizvodnje in povečanje delovne storilnosti je stalna skrb uprave podjetja. Velika zasluga gre predvsem celotnemu delovnemu kolektivu in organom delavskega samoupravljanja, ki so doumeli, da je zboljšanje življenjskega standarda odvisno v prvi vrsti od teh dveh elementov.

V tovarni »Tobi« posvečajo precejšnjo pozornost izobraževanju strokovnega kadra, kulturno-prosvetni dejavnosti kolektiva, uspešno pa rešujejo tudi stanovanjske probleme, ki so bili v tem kraju zelo pereči.

POT PODJETJA SODARSTVO

Kot mnoga druga naša podjetja je tudi podjetje »Sodarstvo« v Mariboru začelo kot majhno obrtniško podjetje in je njegov razvoj podoben razvoju drugih naših podjetij. Podjetje se je razvilo iz bivše sodarske delavnice »Franc Sulcer«, ki je pred vojno le životarila, med vojno pa se je nekoliko povečala in finančno opomogla.

Skromnimi sredstvi in majhnim številom delavcev je državni obrat »Mestno sodarstvo«, ki je bil ustanovljen v prostorih bivše delavnice leta 1946, izdeloval razne manjše vinske in druge embalažne ter lesene izdelke le za lokalne potrebe.

Tudi priključitev v letu 1949 k Industriji lesnih izdelkov v Mariboru podjetju ni prinesla zaželenega razmaha in napredka v proizvodnji. Majhni, neprimerni prostori, nejasna perspektiva bodočega razvoja, vse to je vplivalo na marljivi kolektiv, da se je odločil začeti povsem samostojno. Želja je postala resnica in v letu 1952 se je preselil celotni obrat v sedanje prostore na Pobrežju, kjer je začel kolektiv kot državni obrtni obrat »Sodarstvo« povsem drugačno pot svojega razvoja.

Ravnali bi napak, če bi rekli, da je bilo takoj vse dobro. Vrsto težav, s katerimi se je srečal mladi neizkušeni kolektiv brez tradicij in ugleda na trgu, pa so že od vsega začetka uspešno premagovali. V začetku svojega samostojnega poslovanja je imel obrat precejšnje težave pri prodaji svojih izdelkov, saj niso bili kakovostni, povrhu pa so bili še zelo dragi. Vendar sta prizadevnost

kolektiva in zavest, da je od njih samih odvisna uveljavitev na trgu, premagala najhujše težave, da so uspešno rešili zamotane probleme.

Obrat se je začel širiti, proizvodnja se je večala in izboljševala. Vse več je bilo kupcev tudi iz drugih republik, ki so povpraševali po njihovih izdelkih. V tem času je delovni kolektiv sprejel sklep, da se obrat preimenuje v obrtno podjetje »Sodarstvo«, kot se imenuje še danes.

Seveda tudi program proizvodnje ni bil vseskozi enak. V začetku so proizvajali pивske sode, po katerih je bilo največje povpraševanje. Kmalu so začeli s proizvodnjo transportnih sodov, sodov ležakov pa tudi vagonjskih cistern. Zaradi dobre kakovosti teh izdelkov je obrat vedno bolj uspeval. K temu so pripomogle tudi številna javna priznanja in odlikovanja kot srebrna medalja iz l. 1955 na Zagrebškem velesejmu, bronasta medalja l. 1958 na mednarodnem sejmu v Beogradu in l. 1960 zlata medalja prav tako na sejmu v Beogradu. Pridobili so si ugled in s tem vsak dan več kupcev, ki so prihajali tudi iz inozemstva.

UVELJAVITEV TUDI NA TUJIH TRGIH

Že leta 1955 so izvozili prve količine vinske embalaže. Čeprav so med tujimi naročniki v glavnem vzhodnoevropske države kot Madžarska, Sovjetska zveza in druge, je moč najti med njihovimi odjemalci tudi kupce iz Nemčije. Medtem ko je še l. 1959 odpadlo na izvoz 22 % vse proizvodnje, je ta odstotek porastel v l. 1960 kar na 58 %.

Zaradi naraščanja naročil so morali iz leta v leto večati zmogljivosti proizvodnje. Višek proizvodnje je podjetje doseglo l. 1957, na kar so vplivali začetek rodnosti novih vinogradniških nasadov, graditev centralnih kleti pri kmetijskih organizacijah kot tudi že omenjeni izvoz. Vrednost osnovnih sredstev je naraščala in v l. 1960 so jo ocenili že na 30 milijonov din, čeprav so začeli z osnovnimi sredstvi le v vrednosti dveh milijonov din. Povečalo se je število zaposlenih na povprečno 60 oseb letno.

Uspehi poslovanja pa so seveda najbolj vidni iz finančnih rezultatov. Od l. 1952, ko je podjetje pričelo samostojno gospodariti, je bruto dohodek podjetja nenehno naraščal. Primerjava med posameznimi leti kaže, da je bil dosežen največji skok v l. 1956, ko se je dohodek kolektiva v enoletnem razdobju celo podvojil in narasel v l. 1957 na več kot 22-krat večjo vsoto kot l. 1952. Potem pa je bilo opaziti rahlo padanje letne realizacije.

Organi delavskega samoupravljanja, ki se dolgo časa niso znašli, saj se niso zavedali svojih pravic, da lahko sami upravljajo podjetje, so takoj začeli budno spremljati položaj na trgu.

HUDI ČASI

Ugotovitve vsekakor niso bile razveseljive. Njihov glavni izdelek, t. j. vinska embalaža, je šel vse manj v promet, izgledi za bodočnost pa tudi niso bili rožnati. Kakovostne strukturne spremembe v našem gospodarstvu so posegle tudi na področje izdelave vinske embalaže, kjer so za-

menjavali lesene sode vse bolj s cisternami za transport in za vskladiščenje.

Kaj sedaj? Čeprav je »Sodarstvo« zaradi izredne kakovosti svoje izdelke lahko prodalo, so spoznali, da v tej proizvodnji podjetje nima bodočnosti. Nujna je bila torej preusmeritev proizvodnje.

Po skrbnih in natančnih analizah se je delovni kolektiv odločil, da bo prilagodil svoje zmogljivosti zahtevam trga in je v ta namen tudi priredil svoja proizvodna sredstva za izdelavo bolj perspektivnih izdelkov. To naj bi bile parketne frize, ki so jih že doslej izdelovali v manjših količinah iz odpadkov pri izdelavi sodov.

Že v l. 1960 so izdelali mimo 122 sodov ležakov v skupni litraži 974 tisoč litrov in 3320 transportnih sodov s prostornino okoli 1,2 milijona litrov ter nekaterih drugih sodarskih izdelkov še približno 39.000 kub. metrov friz za parkete. Da bi svojo

proizvodnjo čimprej preusmerili, so že naročili novi stroj za izdelavo parketa, ki naj bi ga montirali v podjetju še letos.

Tako smo v kratkem pregledali dokaj razgibano zgodovino podjetja »Sodarstvo«, ki se postopoma uvršča med industrijska podjetja, pa tudi delovne uspehe kolektiva, ki si je prav pod vodstvom samoupravnih organov sam začrtal smernice in po njih stopa k novim delovnim zmagam.

Posebej velja poudariti prav za sluge in prizadevnost članov delovnega kolektiva, ki je uspešno preстал tudi najtežje trenutke. Lani je namreč ostal kolektiv brez vodilnega osebja, vendar ga to ni zmedlo. Nasprotno, kot en moč je celoten kolektiv brez strokovnega kadra skrbel za vse — za proizvodnjo in za komercialno, dokler ni bilo urejeno tudi to vprašanje. Zato ni bojazni, da se ta marljivi in zavedni kolektiv ne bi znašel tudi v prihodnje.

RAD IMAM SVOJE PODJETJE

Tistega dne, ko sem se odpeljal v Novo mesto k SGP Pionir na službeni novinarski obisk, sem imel srečo. V avtobusu sem imel namreč za zgovornega sopotnika delavca iz omenjenega podjetja. To pa pomeni za novinarja veliko. Fant me ni »pustil na cedilu« s podatki o življenju v »Pionirju«.

Rad imam svoje podjetje, — je začel mladi mož s pripovedovanjem. Vsebinska njegovega pripovedovanja je bila tako bogata, da se je nizalo presenečenje za presenečenjem. O življenju podjetja mu ni bilo nič skritega. Do potankosti je vedel za uspehe in težave, ki jih doživlja podjetje. Nisem se mogel vzdržati vprašanja:

»Prav gotovo ste član kakenga odbora ali sveta v podjetju, kajne«.

»Ne, nisem« — je odgovoril. »Sem pa član sindikata in SZDL«.

Se vedno pod vtisom vsestranske delavčeve razgledanosti in vpogleda v delo in življenje »Pionirjevih« gradbišč, sem prispel do »Pionirjevih« upravnih prostorov v Bršljinu pri Novem mestu.

Tamkaj sem imel priložnost govoriti s tovariši, ki imajo največ skrb za napredek podjetja in s tem seveda tudi za gradbeniško dejavnost v tem delu Slovenije. Ne da bi skrivali težave, morda tudi spodrsaljaje, ki so bili storjeni v preteklosti, in ne da bi bežali pred težavami in odgovornostjo, so mi z velikim zaupanjem v bodočnost podjetja pripovedovali o dejavnosti njihovega kolektiva. Razen suhih števil, ki so dokumentarično spremljale naše razgovore, je bilo v vsem pripovedovanju čutiti skrb za človeka. S tem sem tudi odkril »skrivnosti«, od kod mo-

jemu sopotniku v avtobusu toliko privrženosti podjetju.

NOVI OBRAZI MEST IN KRAJEV

Dolenjsko in Belo krajino je vojna hudo prizadejala. Pravo upoštevanje je zapustila za seboj, zato so že prvi poveljni meseci zahtevali, da se pohiti z obnovo.

Vse to pa je zahtevalo gradbeno podjetje, ki se bo znalo spoprijeti z velikim nalogami. Zato je bilo leta 1946 ustanovljeno gradbeno podjetje »Novograd«, ki pa se je že leta 1947 preimenovalo v »Pionir«. Težave, na katere so že takrat naleteli, so bile na videz skoraj nepromostljive. Le na videz. Nezlomljivi polet, ki je koreninil v tradicijah NOB, je premostil skoraj vse. Tako je začel rasti »Pionir« na zdravih temeljih. Začel se je razvijati v močno gradbeniško telo, ki ni poznalo miru in počitka. Že v začetnem razvoju si je začelo podjetje urejevati prepotrebne nove obrate, ki so pomenili podjetju toliko kot človeku-delavcu prsti na roki: mizarskega, kovinsko mehanični obrat, avtopark, itd., ki so kasneje prerasli v prava žarišča samostojnega in kakovostnega dela kot n. pr. strojno kovinski obrat, strojno inventarski obrat, park, cementnarsko-kamnolomski obrat, v samostojno žago, v pleskarski in parketarski obrat itd.

SGP »Pionir« je bilo formirano kot podjetje republiškega značaja (bazensko področje). Do leta 1949 je izvajalo plansko usmerjena dela, in sicer na območju Novega mesta z okolico, v Beli krajini, v zasavskem bazenu in na Kočevskem.

Do leta 1951 je »Pionir« gradil predvsem industrijske in tem podobne objekte. V ta čas vpadata tudi začetek gradnje velike tovarne roto papirja »Djuro Salaj« v Vidmu Krškem kakor tudi gradnja industrije v Beli krajini in še marsikje drugje v Sloveniji.

S »Pionirjevo« pomočjo sta Dolenjska in Bela krajina vidno spreminjali svoj videz. Vse te velike spremembe tega dela Slovenije lahko pri »Pionirju« dokumentirajo tudi z originalnimi fotografijami. Ne bi mogel reči, da jim gre za pohvalo, čutil pa sem v njihovem pripovedovanju nemalo ponosa, ki sem ga zasledil tudi pri mojem sopotniku v avtobusu.

V letu 1955 je »Pionir« dosegel že 1439 milijonov dinarjev bruto proizvodnje. Znana gradbeniška kriza leta 1956 je nekoliko oplazila tudi »Pionirja«, vendar se je zaradi sposobnosti in združitve z manjšim gradbenim podjetjem »Gradnje«, z nadaljnjo vsestransko prizadevnostjo delovnega kolektiva znova čvrsto postavil na noge, ne da bi težave zapustile resnejše sledove za seboj. Nova gradbišča od Ljubljane pa vse do Zagreba in od Bele krajine do Zasavja so dala kolektivu nove odgovorne naloge in tudi polet. V tem času so nabavili več modernih gradbenih in drugih strojev, izboljšali pa so si tudi strojni park na splošno. Vse prizadevanje delovnega kolektiva »Pionirja« pa lepo in jasno izraža tudi bruto proizvodnja po letih:

Bruto produkt indeks v letu 1957	100
Bruto produkt indeks v letu 1958	120
Bruto produkt indeks v letu 1959	152
Bruto produkt indeks v letu 1960	200

Prav v teh dneh je imel »Pionir« polletno konferenco za leto 1961. Vsa poročila so prikazala zmagovito pot podjetja in perspektive v bodočnosti.

Petnajst let življenja »Pionirja« res ne predstavlja kdo ve kako dolgo dobo, vendar pa bogato po vsebini. To vsebino pa je narekoval vsestranski napredek našega splošnega gospodarstva in človekovega standarda

v preteklosti, še bolj pa ga bo v bodočnosti. Neumestno in pretirano bi bilo trditi, da ima zasluge za razvoj tega dela Slovenije zgolj »Pionir«, bili pa bi krivični, če bi mu odrekli delež, ki mu daje čast in priznanje.

NJIHOV PONOS

Vsak napreden živinorejec, ki mu uspe vzrediti lepo plemensko žival, vsak slikar, ki odloži paletu in se z zadovoljstvom odahne ob pogledu na umetnino, ki jo je pravkar dokončal, vsi so ponosni na svoje delo in na svoje uspehe. In zakaj ne bi bili »Pionirjevi« gradbinci? Tudi oni imajo svojo preteklost, svoje ljubljence. Preveč jih je, da bi vse naštel. Le nekaj naj jih:

Tovarna roto papirja »Djuro Salaj« v Vidmu Krškem, Tovarna Novoles v Straži pri Novem mestu, tovarna Belt v Črnomlju, Dijaški dom v Črnomlju, za katerega trdijo strokovnjaki, da je eden najlepših v Sloveniji, Hladnjača v Zagrebu in ne nazadnje avtostrada Ljubljana Zagreb, po kateri sem se vračal iz Novega mesta nazaj v Ljubljano. Na tej čudoviti cesti, na njeni speljanosti, ki vedno znova odkriva lepote Dolenjske, so mi prišle na misel besede nekoga Holandca, s katerim sem se nedavno peljal po avtostradi:

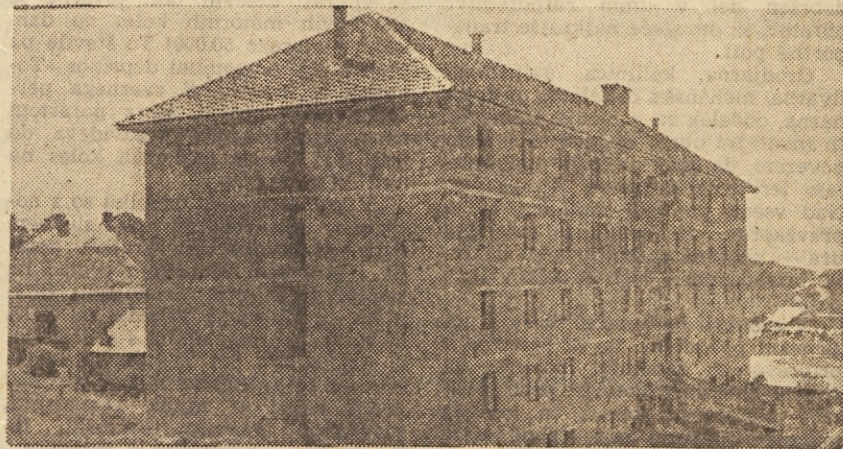
»Čudovito, resnično čudovito.«

In »čudovito« je vzkliknil Holandec prav pod viaduktom v Ivančni gorici, katerega je med drugimi številnimi deli na cesti zgradil tudi »Pionir«.

Po cesti »drsimo« in se bližamo naši metropoli. Spotoma se znova spomnim mojega jutranjega sopotnika. Že ga vidim, kako bo kmalu stanoval v udobnem samskem domu, ki ga gradi »Pionir« za svoje delavce. Dom bo imel vse udobnosti za stanovalce. Spominjam se besed, ki so mi jih govorili ljudje pri »Pionirju«: »Pri nas dela sindikalna organizacija z roko v roki z upravo in z drugimi organizacijami v podjetju«. In ne morem si kaj, da ne bi vse to njihovo delovanje, vso to njihovo skrb povezal z besedami, ki mi jih je med drugim dejal zjutraj delavec v avtobusu »Pri nas, »Pionirju« je najmanj nesreč pri delu. V tem vodimo v Sloveniji«.

Že smo v Ljubljani. Svignemo mimo velikega gradbišča visokih stolpnih, ki jih gradi za Ljubljano »Pionir« iz Novega mesta. »Pionirjevo« gradbišče in še številni bloki v Savski koloniji, ki jih je že zgradil, potem tovarna testenin pri letališču, ki je v gradnji, mi porajajo novo prepričanje in potrdilo besed, ki sem jih slišal od ljubljanskih investitorjev:

Novomeški »Pionir« je iskano gradbeno podjetje. Kakovost njegovih gradenj se je izkazala prav tu v Ljubljani, kjer je na kupu vrsta gradbenih podjetij. Priznamo, da sodi v vrsto najboljših. Zato je »Pionir« zaželen. Naša želja je, da bi tak ostal in da bi še bolj razširil svojo dejavnost. Dela mu ne bo zmanjkalo.

Samski dom gradbenikov »Pionirja«

PET MINUT ZA COLIBRI

1954. leta je bila podpisana licenčna pogodba z avstrijsko tovarno Steyr-Daimler-Puch.

1959 — točneje: 24. januar, dan ko je začela s svojim delom Tovarna motornih koles — TOMOS.

1959 — tovarna stoji. Tu je razpetih 21 lokov pod ostrešjem velike proizvodne dvorane.

14. junij nam uradno pove, da je bila takrat oficialno odprta prva jugoslovanska tovarna, ki povsem samostojno proizvaja motorna kolesa.

To leto — 1959 — oskrbi »Tomos« domače in tuje tržišče z 19.000 motornimi kolesi; leto 1961 pa preizkuša njegovo zmogljivost s proizvodnim načrtom, ki pravi, da bo dala tovarna do konca leta 50.000 Colibrijev.

Le borih pet minut je potrebno, da precizni mehanizmi v »Tomosu« popolnoma dogotove moped: Colibri; le pet minut potrebuje 1400 parov rok, da z natanko opredeljenimi delovnimi operacijami obrne sebi v prid preračunane udarce strojev.

Matematika teh petih minut pa ne tiči zgolj v mehanizmih niti ne v usposobljenih rokah, pač pa jo je dobršen del v umni razporeditvi obratov, ki omogoča najkrajše transportne poti.

Orodjarna, kalilnica, galvanika, livarna, mehanska obdelava, pločevinarska, oddelek za varjenje, lakirnica in montažni obrat so med sabo tako povezani, da drug drugega dopolnjujejo ter drug drugemu štedijo čas. Nad vsemi pa bedi montaža, ki je pravzaprav do sekunde natančna ura — pozorna spremljevalka delovne prizadevnosti vseh oddelkov skupaj.

V montaži se namreč zbirajo posamezni polizdelki. Tu se razvrste v pripravo za montažo motorja, za končno montažo motorja, prvo montažo motornega kolesa in končno montažo Colibrija na tekočem traku. Vsa montaža je seveda razdeljena na posamezne delovne takte, ki se med seboj prelivajo v enoten ritem

na tekočem traku, katerega pot je dolga pet minut. Neizpremenjeni ritem na tekočem traku nas opozori na napor, ki je veljal tovarno, da je lahko montažni oddelek ob slehernem času preskrbljen z zadovoljivo količinov delov, ki se izoblikujejo v posameznih oddelkih. Teh delov pa je — reci in piši: blizu 200 kosov!

S to številko se lahko srečamo še enkrat: delovni takt tovarne je 200 novih motornih koles na dan. Letno — preko 50.000! To število pa predstavlja pomembni doprinos »Tomosa« k uresničitvi zveznega perspektivnega načrta, ki s porastom narodnega dohodka predvideva do leta 1981 porast motornih koles na milijon komadov.

V komercialnem oddelku so z novinarji, radovednimi po službeni dolžnosti, razmeroma kratkih besedi: s kazalcem usmerjajo pogled na zemljevid Evrope, Srednjega, Bližnjega in Daljnega vzhoda, pa ZDA in Kanade, prepletenimi s puščicami, ki nakazujejo pot Tomosovih izdelkov na tuja tržišča. Mnogi mednarodni sejmi v tujini, poznanjski, plovdiški, leipziški, solunski, izmirski, Damaščanski so v praksi dokazali, da lahko Tomos uspešno tekmuje z istovrstnimi industrijskimi

produkti tehnično visoko razvitih držav. To dejstvo pa podčrtuje še drugega: da se domača in tuja tržišča zanimajo za Tomosove izdelke, da so le-ti postali doma in v svetu popularni in da je zato popularnost skrita predvsem v kvaliteti in solidnosti: spomnimo se samo na evropsko pomemben Tomosov triumf v Hockenheimu!

Tu naj bi se končal skromen pregled kronike, ki pripoveduje o naši tovarni motornih koles. Kronika nekega zapisa, nekih dejstev, nekaterih števil, vsekakor. Omembe vredno pa je še eno poglavje, ki nam pove o zadovoljstvu koristnikov Tomosovih izdelkov.

Obrnimo list! Tovarna, kateri velja pripoved, je iniciator svojevrstne akcije na domačem trgu v korist potrošnika. Njena zasluga je, da je svoj osnovni proizvod — moped Colibri — približala delavčevim potrebam, saj je njen propagandni oddelek z neusiljivim nastopom pred mnogimi delovnimi kolektivi omogočil prenekanterim delavcem nakup tega vozila.

Postopek v tej akciji je dokaj enostaven! Njegovo bistvo je vsekakor v nekoliko nižji ceni, predvsem pa v organizaciji individualnih posojil. Investicija v hitro in ceneno prevozno sredstvo pa pomeni delavcu prihranek na času in na denarju.

Zahvaljujoč tej iniciativi Tomosa, razumevanju posameznih podjetij in seveda tudi uvidevnosti bančnih ustanov, so marsikje že danes na dlani rezultati, ki izhajajo iz dejstva da se je velik del delavstva motoriziral. V mnogih podjetjih v Sloveniji, ki so že pred meseci nabavili Colibrije, statistika ugotavlja dvig produktivnosti dela tudi do 20 odstotkov v primerjavi z lanskim letom. S tem, da je podjetje pomagalo delavcem, da so pod ugodnimi pogoji dobili Colibrije, je pomagalo tudi sebi, ne le s tem, da je zmanjšalo visoke prevozne stroške za avtobuse in železnico, temveč predvsem s povečano storilnostjo svojih delavcev.

To novo v odnosu tovarna—delavec, pa je najzanimivejše poglavje v razvoju naših družbenih odnosov, ki ob gospodarski preračunljivosti uveljavlja zaupanje med ljudmi in zaupanje v človeka.

Nakup Colibrijev s strani kolektivov raznih podjetij ter ustanov, ki je

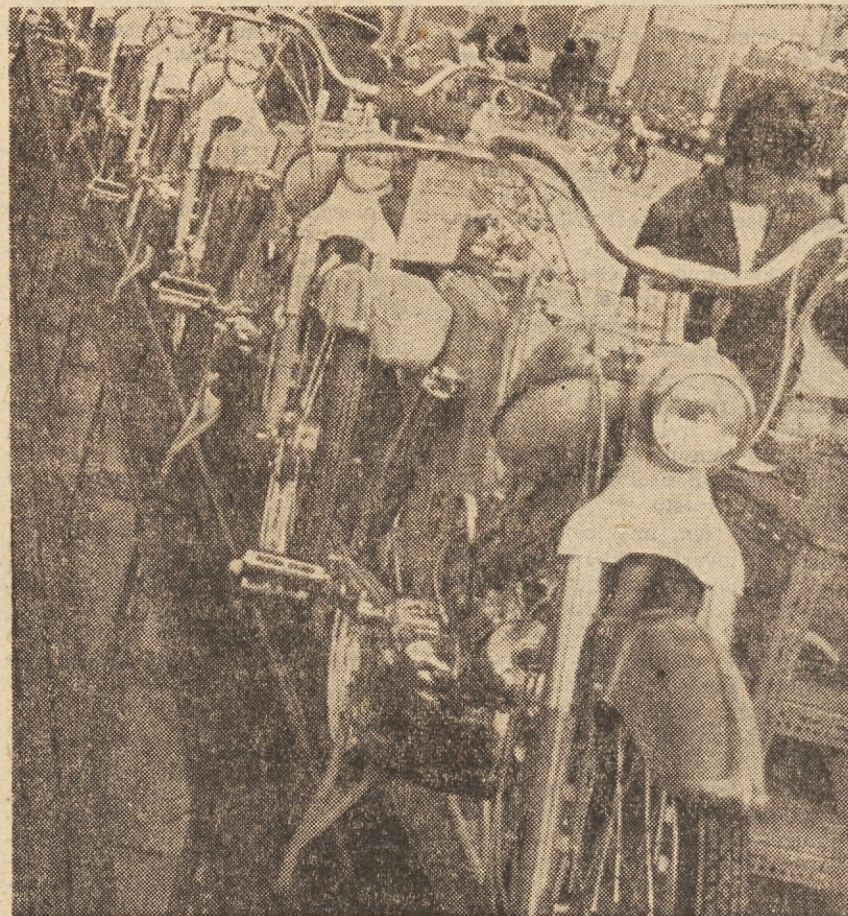
zajela mnoge slovenske in hrvatske gospodarske organizacije, pa je že tudi prekoračil meje Srbije in Vojvodine. Za ilustracijo: letošnje leto bo izročilo Colibrije podjetjem: »Morava« v Požarevcu, »Železarna« v Smederevu, »Gradjevinarsko preduzeće« v Boru, »Sloboda« v Kumanu, »Zemljoradniška zadruga« v Zabarih, »29. november« v Subotici, podjetjem v Zrenjaninu in še marsikje, kjer čas narekuje delavcem sodobnejši način prihajanja ter odhajanja na delo, opravljanja vsakodnevnih opravil.

Z raznobarvnimi »železnimi konjički« pa ne raste samo ugled Tomosa, tovarne, ki jo pozna najzajetnejši kraj v naši domovini, pač pa tudi ugled Kopra in z njim slovenskega obalnega pasu. Tomos in

Koper — to je dandanes že enoten pojem za najzapadnejšo mejo Jugoslavije!

In smo spet pri namenu našega pisanja, pri kroniki, ki se to pot obrača v zgodovino kraja, kjer stoji naša tovarna:

Serrenissima potrebuje zdaj moč na očala z dioptrijo: njen podložni Konstantinopolis, ki je bil nekoč Egida, pa Capris in kasneje Capodistria ter danes Koper, je na svojem nekoč solinarskem področju zgradil veliko, belo utrdbo. Stari koperski pretor, ves pogrbljen od strahu pred Benetkami, je prečital: TOMOS. Potem je odšel, stopil na svoj stari kamniti steber in zaspal. Mimo nje ga pa je iz belega giganta prhnila kolona nasmejanih Colibrijev!

TAINI POHOD

mitar milošević

»Daj mu vode,« je rekel Rade. Mašan je odprl čutaro in jo Gavru nastavil na ustrnice, ki so hlastno, vročično srkale hladno pijačo. Voda je klokotala po grlu. Mašan je vedel, da to ni prav, toda zdaj je bilo že vseeno. »Tako... Hvala... Se...«

»Daj svojo čutaro, Rade, moja je prazna,« je rekel Mašan.

Ranjenec je izpraznil tudi drugo čutaro. Potem ni več govoril, le drgetal je. Izpod skale sta Mašan in Rade videla nebo in vrh Komova. Prvi sončni žarki so obsijali planino. Ranjenec je zajel sapo, potem je hlipnil in omahnil. Bil je mrtev.

Kmalu je bil na tistem kraju izkopan grob v rdečkasti zemlji. Mašan in Rade sta ga izgrebla z noži in z rokami. K mrtvemu tovarišu sta položila orožje, vzela sta le strelivo in bombo, ki jo je Gavro še imel.

Potem sta se tiho odpravila na kraj, od koder sta imela pregled nad cesto, ki se je vila nad Levo reko.

»Ali veš, kaj imam v mislih?« je bil Mijat vprašal Jakša, ko sta sedla pod jelko na vrhu Travske gore.

»Mislim, da bi kar uganil. Nisem potrčen, zato sem manj navezan na domačo hišo, vendar mi misli kar naprej uhajajo k njej. Tudi ti misliš na dom, na ženo in otroke,« je odgovoril Jakša.

»Potem me boš razumel. Rad bi, da bi malo zavila v stran in šla mimo moje hiše. Samo za trenutek... Otroke bi pogledal, ženo bi pozdravil. Kaj meni?«

»Kamen bi moral imeti namesto srca, kdor si tega ne bi želel... Po pravici ti povem, nečloveško bi bilo, če ti šla kar tako mimo... Toda naloga. Tri mesta in toliko ljudi je odvisnih od nas petih, torej tudi od naju dveh.«

»Vem, prav zato se ne morem odločiti. Samo vprašal sem te.«

»Če tako vzameva, bi lahko rekla... Pol ure daljša pot, bi lahko rekla... Pol ure daljša pot, pa toliko veselja zate, za ženo in za drobiž... In spet: v pol ure so ljudje že zapravili krajnost.«

»Prav imaš, vendar mislim...«

»Nimaš kaj misliti! Na desno bova zavila in se ustavila pri tvojih domačinih. Ne bi te mogel gledati, če bi se od tod spet odpravili proti Hercegovini ali bi nas zaneslo celo do Krajine, kakor nas je že, ti pa bi opustil sedanjo priložnost in ne bi videl tega svojega drobiža.«

Manjši otroci so najbrž že pozabili name... Dajva, pojdiva, pa naj bo, kar bo. Samo da mi ne boš kasneje govoril o tem.«

»Ne bom, kar brez skrbi! Pohitela bova, pa se nama te pol ure ne bo poznalo,« je rekel Jakša.

Naglo sta se odpravila. Pazila sta, da ju je drevje kar najbolj zakrivalo tujim očem. Potem sta se začela spuščati po pobočju. Poganjala sta se v dolgih, neslišnih skokih, tako da sta bila bolj podobna poskakujočim sencam kot pa partizanskima izvidnikoma.

Ko sta spodaj pohitela skozi hrastov gozd in mimo samotnih bukev, sta zagledala Mijatovo hišo. Obema se je zdela nekam manjša, kot sta jo imela v spominu. Jasno sta razločevala njene obrise, ker jo je od strani oblivala mesečina.

»Jaz bom ostal nad hišo na straži, ti pa kar pojdi,« je Jakša rekel Mijatu.

Tudi on bi bil rad videl Joka in Mijatove otroke. Čeprav je bil Mijat starši, manjši otroci so najbrž že pozabili rejši, sta z Jakšo skupaj fantovala, dokler se ni oženil. Takrat je Jakša ostal stari fant, dobričina, kvartopirec, ljubimec vaških vdov in večni pomočnik pri vseh opraviilih ob žetvi, košnji in takih rečeh. Njegove roke, prevelike za koščato telo, so pokosile marsikatero senožet in zorale marsikatero borno njivo, čeprav je vedel, da mu ne bo tega nihče povrnil. Jakša je živel veselo, kar dobro se je počutil, ker je imel majhne zahteve.

Najprijetneje mu je bilo, kadar je prišel k Mijatovim. Njegova žena Joka ga je vselej sprejela s širokim, dobrodušnim nasmehom in z vzklikom: »Oho, vsak je prišel!« Otroci so se motovili okoli njega, Jakša je ugotavljal, da se Mijatova družina pomnoži vsako leto za enega kričča. To je vedel že po tem, ker je moral imeti v žepu iz leta v leto več sladkorčkov, lešnikov ali jabolč.

V Mijatovi hiši je bil Jakša vedno dobrodošel, gospodinja je vedno imela kaj zanj, čeprav je okoli nje kar vrvelo otrok in je bilo kot v čebelnem panju.

Zdaj je Jakša gledal, kako so se Mijatu na poti proti domači hiši tresle roke od nemira. Upala sta, da bosta prišla neopažena, ker je bil Mijatov dom v stran od pogostnih pohodov četniških enot, in tako tudi odmaknjen od ceste, stisnjen na skrajni rob rodovitne zemlje in obkrožen z murvami, ki so jim nekoč skrbno izpodrezovali spodnje veje.

Mijat je stopil k vratom in prisluhnil, potem pa je potrkal na nizko okno. »Kdo je?« se je zaskrbljeno oglasila Joka.

»Odpri, žena, pa otroke zbudi, da bodo videli očeta!« ji je zaklical presrečni Mijat.

V hiši je završalo, Joka se je ogrinjala in mimogrede budila otroke, potem pa je skočila k vratom in odrinila zapah. Stekla je na dvorišče, ki ga je

oblivala mesečina, in se vsa v solzah obesila možu okoli vratu.

»Mama, kdo je prišel, pravi?« se je oglasila najstarejša deklica, ki ji je bilo dvanajst let.

»Oče je prišel!« je zaklicala mama in se na poti v hišo oklepala moževe roke.

Eden izmed otrok je jokal. Zmedel se je bil zaradi naglega bujenja in zavoljo vrveža v hiši. Joka je v temi segla po skrbno varovanem koščku lojence. Petroleja že zdavnaj ni bilo več pri hiši. Medla luč je obsijala štiri postelje, iz katerih sta razen iz ene vstala ali pa gledala izpod odeje po dva otroka.

Mijat je široko razprostrl roke in objel pet otrok hkrati. Potem sta ostala v postelji le še štiriletna Djuka in triletni Vidak.

»Vido, Djuka, oče je prišel, pozdravita ga!« jima je rekla Joka.

Otroka sta se strmežljivo stisnila in se skrila osem velikega moža. Mijat je stopil k njima, ju pobožal in oba hkrati vzel v naročje. Sedel je na posteljo, otroci so se zgnili okoli njega. Ta mu je zlezal na hrbet, oni sedel na kolena, najstarejša ga je božala po lasih. S solznimi očmi je Joka gledala ta čudni grozd življenja pred seboj. Srce ji je utripalo in se širilo, da se ji je hiša nenadoma zazdela strašno tesna.

Pokleknila je h kupu otrok okoli moža. Tudi ona bi se ga rada oklenila, pa ni našla prostora med sedmimi pari rok in med kuštravimi glavicami.

»Glej jih, miške!« je zadovoljno vzklikal Mijat. »Kako ste zrasli!«

Ni vedel, kaj naj reče, le s prsti je božal otroške lase in poljubljaj lica, ki so se odmikala od njegove brade s štrlečimi koccinami.

»Pa ti, Joka, kako kaj? Ali zmoreš

»Oh, ali že? Saj se še odžejal nisi!« se je vznemirila Joka.

»Upam, da se bomo lahko kmalu vrnili vsak na svoj dom,« jo je tolažil Mijat.

Tisti trenutek je počila puška v gmajni nad hišo.

Jakša je strmel v zrak in napeto prisluškoval. Vetrce se je lovil med listjem, kdaj pa kdaj je kak listič zanihal k tlom. Morda prav zaradi tega Jakša ni pravočasno slišal, da se bliža Mijatovi hiši dolga vrsta ljudi. Zagledal jih je šele, ko so bili kakih dvajset metrov od prijateljevega doma. Takoj potem je spoznal njihov namen: obkoljevali so hišo.

Zato je Jakša pritisnil na petelina. Naslednji trenutek je zletela ročna bomba, takoj potem pa je Mijat prišel iz hiše.

Četniki so že streljali. Ko so zagledali Mijata, so udarili po njem. Jakša je videl, kako se njegov prijatelj poganja z velikanskimi skoki. Še kakih deset korakov je bil od njega. Jakša je vrgel proti četnikom tretjo bombo.

Potem pa se je zgodilo tisto najstrašnejše, nekaj, kar je vso prejšnjo radost spremenilo v črno žalost in grozo: Mijat se je stresel, obstal in padel. Jakša je skočil k njemu, ga potegnul v zaklon in ga naglo izpuštil, nato pa je vrgel bombo.

Četniki so se umaknili, Jakša je slišal nekaj stokov in kletvic, pomešanih z vzdihji. Vse njegove bombe so zadele, le zadnja je padla k že mrtvemu četniku.

»Kaj je, Mijat?« je Jakša skušal preprosti odmev, ki se je vračal od okoliških hribov.

Odgovora ni dobil. Mijat je bil mrtev. Jakša ni mogel verjeti strašne resnice. Njegova roka je nehotе zdr-

ob vsej tej množici drobiža?« se je obrnil k njej.

»Gre, gre, saj mora! Samo da si živ in zdrav,« je rekla in odrinila dva otroka, da je mogla sesti k njemu. Potem je poskočila. »Gotovo si truden in lačen. Ali si sam?«

»Jakša je zunaj!«

»O, vsak je prišel!« je vzkliknila Joka. »Zakaj pa ne pride v hišo?«

»Ne more! Saj veš, da je okoli Tare vse polno četnikov. Le mimogrede sva prišla... Dalje morava.«

nila po Mijatovem vratu in zadržala ob dotiku hude rane na glavi, iz katere so se raztresli po tleh človeški mozgani.

Veter je premaknil veje, blede soj lune je osvetlil Mijatovo glavo in Jakševemu pogledu razodel vso strahoto smrti, ki mu je nekaj trenutkov poprej ugrabila tovariša. Jakša je vedel, da ne more storiti ničesar. Ni mogel v pokojnikovo hišo, da bi z besedo tolažil Mijatovo ženo in z roko pogladil njegove otroke. Vedel je tudi, da ne bo mogel

niti minuto ostati ob mrtvem prijatelju.

Ozrl se je in spoznal, da tudi zanj slabo kaže. Izpuštil je tovariša, se še enkrat ozrl v njegov spremenjeni obraz, snel z njegovega opasaka zadnji dve bombi, potem pa se je sprazil v gozd. Nad njim so žvižgale kroglice, ki so trgale veje in porumenele liste.

Po nekaj metrih je Jakša vstal in stekel. Zdelo se mu je, da je izven neposredne nevarnosti, zato je omahnil med korenine velikega drevega. Moči so ga zapustile, misli so mu zamrle od groze. Nič hujšega bi ne mogel doživeti ta trdi, trpljenja vajeni borec, kot je bila zavest, da je bil priča smrti najboljšega prijatelja, ki je padel pred domačo hišo, pred očmi žene in svojih sedmih otrok. Za trenutek je Jakša obšla misel na jok in krike groze v hišici med murvami. Zadržal je, potem pa so se mu v navalu moškega joka stresla pleča. Hkrati je bilo to zanj tudi trenutna rešitev. Možgani so začeli delovati, misli so se mu vrnile. Jakša je vstal in se kot pijan opotekel proti planini.

Ugotoviti je treba, si je rekel, ali se bliža nemška divizija, ali bo treba zaradi tega izseliti sto in sto družin, med katerimi jih je mnogo s sedmimi otroki, ali se bo moralo na tisoče družin posloviti od domačega ognjišča. Tri mesta in mnoge vasi čakajo na zanesljivo sporočilo o tem, se je zavedal Jakša.

Vsa trda ob strahu in groze je bila Joka ob pogledu na prizor, ki ga je videla, ko je skočila za Mijatovo na vežni prag. Videla je moža, ki je padel kot od strele zadet, potem pa so bombe trgale telesa na njivi in okoli hiše. Joka ni vedela, kaj naj stori. Ali naj skrije otroke za ognjišče, kjer je bila kamnita stena, da bi jih ne dosegle kroglice, ali naj steče med drevje, kamor je Jakša potegnil Mijata?

Iz otroplosti so jo zbudile puškine cevi, ki so se pokazale izza vogala in se bližale njenim grudim.

»Ali je še kak bandit tu?« je nekdo vprašal.

»Tu ni bilo banditov,« je rekla Joka. »Kdo pa je bil tisti, ki je tekkel iz hiše?« je hotel vedeti četnik.

»Moj mož je bil... Dve leti ga nisem videla... Zdaj ste ga ubili...« Kakor v sanjah je govorila Joka.

»Ven! Pokličite vse svoje kričalce!« je revnil četnik.

Joka je vzela v naročje dva najmlajša, drugi pa so šli za njo bos in v srajčkah. Sedem otrok je imela Mijatova Joka.

Četnik je vrgel butaro na ogenj. Ko so jo obžigali plameni, je segel po njo in stopil k postelji. Odrinil je koce in odeje, privzdignil slamo in priknil gorečo butaro. Štiri postelje so zagorele. Četnik je vrgel butaro na ogenj, zgrabil vedro z vodo in začel piti.

Hiša se je spreminjala v veliko baklo. V njeni svetlobi so četniki pripravljali nosila iz čotorskih kril in iz kolov, ki so jih našli pri hlevu. Tri mrtve in dva nevarno ranjena četnika so položili na nosila, potem pa so odprli hlev, segnili iz njega krave in ovce ter se odpravili navkreber po strmini.

Prišli so bili z namenom, da bi izropali partizansko domačijo. Niso vedeli, da se je prav takrat mudil v njej gospodar, ki je bil že dve leti v partizanih.

Kuštaste otroške glave so se zbrale na robu gozda ob mrtvem očetu. Otroci so jokali in hlipali, Joka pa je strmel nekam daleč.

Tudi hlev so obžigali plameni. Iz doline, kjer se je nekaj lučeval od Mijatove hiše stiskala pečica domačij, so se razlegli kriki.

»O, gori! Pri Mijatu Miljaniču gori!«

Kmalu potem se je kakih deset žensk in starcev zbralo na kraju potaknjene- nega požara.

Danilo se je, ogenj je pojema.

Spored RTV Ljubljana za teden od 28. avgusta do 3. septembra 1961

PONEDELEK	TOREK	SREDA	ČETRTEK	PETER	SOBOTA	NEDELJA
28. avgusta	29. avgusta	30. avgusta	31. avgusta	1. september	2. septembra	3. septembra
8.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 5.10-5.30 Reklame - 6.30-6.40 Reklame - 8.05 Poje komorni zbor RTVL - 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.00 Od arje do arje - 10.15 Ob obalah južnih morij - 11.00 Anton Forster: Sonatina za violino in klavir - 11.09 Tri samospeve Aleksandra Lajovića zapoje mezzosopranistka Dragica Sadnikova - 11.19 Ljubljanski gledališki kvartet - 11.40 Otroci pozdravljajo - 12.00 Marija Gazvoda in Lovro Rešek pojeta ljudske narodne - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije za opoldne - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Narodne in umetne pesmi - 13.35 Bogo Leskovic: Domovina - simfonija v enem stavku - 14.30 Prireditve dneva - 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov - 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 15.40 Iz filmov in glasbenih revij - 16.00 Naši popotniki na tujem - 16.20 Violinistka Nelli Skolnikova in pianist Solomon - 17.00 Lokalni dnevnik - 17.15 Sferjem na poti! - 18.00 Odlomki iz Dvorkove Rusalka - 18.40 Kulturni globus - 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij - 20.45-22.50 Koncert Krakovske filharmonije - 22.50 Literarni nokturno - 23.05 Plesna glasba - 24.00 Kijucke oddaje	8.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 5.25-5.45 Reklame - 6.30-6.40 Reklame - 8.05 Poje komorni zbor RTVL - 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.00 Od arje do arje - 10.15 Ob obalah južnih morij - 11.00 Anton Forster: Sonatina za violino in klavir - 11.09 Tri samospeve Aleksandra Lajovića zapoje mezzosopranistka Dragica Sadnikova - 11.19 Ljubljanski gledališki kvartet - 11.40 Otroci pozdravljajo - 12.00 Marija Gazvoda in Lovro Rešek pojeta ljudske narodne - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije za opoldne - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Narodne in umetne pesmi - 13.35 Bogo Leskovic: Domovina - simfonija v enem stavku - 14.30 Prireditve dneva - 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov - 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 15.40 Iz filmov in glasbenih revij - 16.00 Naši popotniki na tujem - 16.20 Violinistka Nelli Skolnikova in pianist Solomon - 17.00 Lokalni dnevnik - 17.15 Sferjem na poti! - 18.00 Odlomki iz Dvorkove Rusalka - 18.40 Kulturni globus - 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij - 20.45-22.50 Koncert Krakovske filharmonije - 22.50 Literarni nokturno - 23.05 Plesna glasba - 24.00 Kijucke oddaje	8.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 5.25-5.45 Reklame - 6.30-6.40 Reklame - 8.05 Poje komorni zbor RTVL - 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.00 Od arje do arje - 10.15 Ob obalah južnih morij - 11.00 Anton Forster: Sonatina za violino in klavir - 11.09 Tri samospeve Aleksandra Lajovića zapoje mezzosopranistka Dragica Sadnikova - 11.19 Ljubljanski gledališki kvartet - 11.40 Otroci pozdravljajo - 12.00 Marija Gazvoda in Lovro Rešek pojeta ljudske narodne - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije za opoldne - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Narodne in umetne pesmi - 13.35 Bogo Leskovic: Domovina - simfonija v enem stavku - 14.30 Prireditve dneva - 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov - 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 15.40 Iz filmov in glasbenih revij - 16.00 Naši popotniki na tujem - 16.20 Violinistka Nelli Skolnikova in pianist Solomon - 17.00 Lokalni dnevnik - 17.15 Sferjem na poti! - 18.00 Odlomki iz Dvorkove Rusalka - 18.40 Kulturni globus - 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij - 20.45-22.50 Koncert Krakovske filharmonije - 22.50 Literarni nokturno - 23.05 Plesna glasba - 24.00 Kijucke oddaje	8.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 5.25-5.45 Reklame - 6.30-6.40 Reklame - 8.05 Poje komorni zbor RTVL - 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.00 Od arje do arje - 10.15 Ob obalah južnih morij - 11.00 Anton Forster: Sonatina za violino in klavir - 11.09 Tri samospeve Aleksandra Lajovića zapoje mezzosopranistka Dragica Sadnikova - 11.19 Ljubljanski gledališki kvartet - 11.40 Otroci pozdravljajo - 12.00 Marija Gazvoda in Lovro Rešek pojeta ljudske narodne - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije za opoldne - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Narodne in umetne pesmi - 13.35 Bogo Leskovic: Domovina - simfonija v enem stavku - 14.30 Prireditve dneva - 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov - 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 15.40 Iz filmov in glasbenih revij - 16.00 Naši popotniki na tujem - 16.20 Violinistka Nelli Skolnikova in pianist Solomon - 17.00 Lokalni dnevnik - 17.15 Sferjem na poti! - 18.00 Odlomki iz Dvorkove Rusalka - 18.40 Kulturni globus - 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij - 20.45-22.50 Koncert Krakovske filharmonije - 22.50 Literarni nokturno - 23.05 Plesna glasba - 24.00 Kijucke oddaje	8.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 5.25-5.45 Reklame - 6.30-6.40 Reklame - 8.05 Poje komorni zbor RTVL - 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.00 Od arje do arje - 10.15 Ob obalah južnih morij - 11.00 Anton Forster: Sonatina za violino in klavir - 11.09 Tri samospeve Aleksandra Lajovića zapoje mezzosopranistka Dragica Sadnikova - 11.19 Ljubljanski gledališki kvartet - 11.40 Otroci pozdravljajo - 12.00 Marija Gazvoda in Lovro Rešek pojeta ljudske narodne - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije za opoldne - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Narodne in umetne pesmi - 13.35 Bogo Leskovic: Domovina - simfonija v enem stavku - 14.30 Prireditve dneva - 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov - 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 15.40 Iz filmov in glasbenih revij - 16.00 Naši popotniki na tujem - 16.20 Violinistka Nelli Skolnikova in pianist Solomon - 17.00 Lokalni dnevnik - 17.15 Sferjem na poti! - 18.00 Odlomki iz Dvorkove Rusalka - 18.40 Kulturni globus - 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij - 20.45-22.50 Koncert Krakovske filharmonije - 22.50 Literarni nokturno - 23.05 Plesna glasba - 24.00 Kijucke oddaje	8.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 5.25-5.45 Reklame - 6.30-6.40 Reklame - 8.05 Poje komorni zbor RTVL - 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.00 Od arje do arje - 10.15 Ob obalah južnih morij - 11.00 Anton Forster: Sonatina za violino in klavir - 11.09 Tri samospeve Aleksandra Lajovića zapoje mezzosopranistka Dragica Sadnikova - 11.19 Ljubljanski gledališki kvartet - 11.40 Otroci pozdravljajo - 12.00 Marija Gazvoda in Lovro Rešek pojeta ljudske narodne - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije za opoldne - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Narodne in umetne pesmi - 13.35 Bogo Leskovic: Domovina - simfonija v enem stavku - 14.30 Prireditve dneva - 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov - 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 15.40 Iz filmov in glasbenih revij - 16.00 Naši popotniki na tujem - 16.20 Violinistka Nelli Skolnikova in pianist Solomon - 17.00 Lokalni dnevnik - 17.15 Sferjem na poti! - 18.00 Odlomki iz Dvorkove Rusalka - 18.40 Kulturni globus - 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij - 20.45-22.50 Koncert Krakovske filharmonije - 22.50 Literarni nokturno - 23.05 Plesna glasba - 24.00 Kijucke oddaje	8.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) - 5.25-5.45 Reklame - 6.30-6.40 Reklame - 8.05 Poje komorni zbor RTVL - 8.30 Počitniško popotovanje od strani do strani - 9.00 Od arje do arje - 10.15 Ob obalah južnih morij - 11.00 Anton Forster: Sonatina za violino in klavir - 11.09 Tri samospeve Aleksandra Lajovića zapoje mezzosopranistka Dragica Sadnikova - 11.19 Ljubljanski gledališki kvartet - 11.40 Otroci pozdravljajo - 12.00 Marija Gazvoda in Lovro Rešek pojeta ljudske narodne - 12.15 Kmetijski nasveti - 12.25 Melodije za opoldne - 13.15 Obvestila in zabavna glasba - 13.30 Narodne in umetne pesmi - 13.35 Bogo Leskovic: Domovina - simfonija v enem stavku - 14.30 Prireditve dneva - 14.35 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov - 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 15.40 Iz filmov in glasbenih revij - 16.00 Naši popotniki na tujem - 16.20 Violinistka Nelli Skolnikova in pianist Solomon - 17.00 Lokalni dnevnik - 17.15 Sferjem na poti! - 18.00 Odlomki iz Dvorkove Rusalka - 18.40 Kulturni globus - 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba - 19.30 Radijski dnevnik - 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij - 20.45-22.50 Koncert Krakovske filharmonije - 22.50 Literarni nokturno - 23.05 Plesna glasba - 24.00 Kijucke oddaje

DELAVSKA ENOTNOST

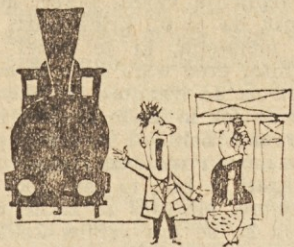
Od SKUPNOSTI PTT PODJETIJ LRS v Ljubljani smo dobili pismo, v katerem nam sporočajo, da so verjetno mnogi naši naročniki v teku let menjali svoj naslov, bodisi da so se preselili ali preimenovali, bodisi da so se menjali nazivi naselij, pošt, ulic ali trgov. Številni naslovi so tudi pomanjkljivi, ker jim manjkajo nekateri podatki, na primer ulica, hišna številka, naselje, nadstropje ali podobno.

Že doslej smo dobili zaradi pomanjkljivih naslovov mnogo zavrnitev časopisa in so nastale neprilike v našem naročninskem oddelku. Prav tako pa so tudi mnogi naši naročniki neupravičeno negodovali in odpovedovali list zaradi neredne dostave, češ da ga naša uprava ali pa pošta ne dostavlja, čeprav so bili sami krivi zaradi pomanjkljivega naslova.

Skupnost PTT podjetij LRS sporoča, da bodo pismonoše odslej nagrajevani po učinku in se seveda zavoljo tega ne bodo več toliko ubadali z razvozlanjem pomanjkljivih naslovov.

Ob zaključku pisma piše tole: »Zaradi tega vas prosimo, da v svojem glasilu večkrat objavite kratek poziv naročnikom, naj vse spremembe naslova sproti sporočajo, ker bo sicer nastalo nepotrebno razburjanje pri njih samih, v upravi časopisa pa stroški.«

OH TE CENE...

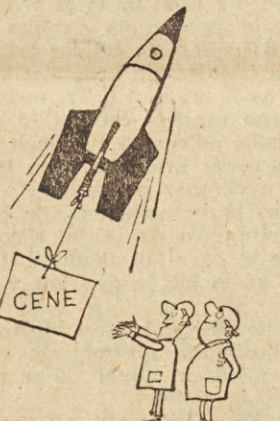
— Kar naprej godeš, ker se je mleko podražilo za dva kovača — da so se pa lokomotive pocenile za pet kovačev, še omeniš ne!

— Bojim se, da sem za danes nastavlil previsoke cene.
— Nič ne de, bodo pa še jutri držale.

— Se toliko bomo počakali s podražitvijo, da pride po solato moja žena.

— No, končno smo jih le fiksirali na solidno osnovo.

HUMORESKA

SAVO MARIČ:

REORGANIZACIJA

Pripovedka pravi takole:

»Ko poletijo v jeseni žerjavi v topla kraja, zabodi, medtem ko ti preletijo hišo, veliko iglo pried hišni prag in izgovori čarovnijo — naenkrat se bodo zmedli, ne bodo znali naprej, vrtili se bodo stalno in do onemoglosti v krogu in če se jih ne usmiliš in ne izdereš igle, ti bodo strmoglavili v naročje, kot bi hoteli reči: »Tvoj nož — naše glave.«

Eh, na to pripovedko moram vedno misliti, kadar pretrese naše podjetje reorganizacijska vročica. To se pogosto zgodi. Kot da je zaklet. Komaj se po oddelkih vse uredi, določi vsakemu delo, postane »azurnik«, in organiziramo tekmovanje, že se prične šušljati o novih načrtih, že nas preplavljajo okrožnice, letijo direktive in protidirektive, eno navodilo zamenja drugo, dežuje polno raznih prehodnih odlokov in že nas vse kot uklete žerjave prevzame nemir, raztresenost, omotica, vsi postanemo tosonki, nezadovoljni, jezni. Kdor je pameten, dobro ve: zopet je reorganizacija na vidiku.

Že zopet — godejo veterani. Oni dobro vedo, da bodo morali preživeti stole in premeščati omare, prekladati prašne fascikle in prepolne mape odloženih aktov, urejati in razporejati, se vrtili v krogu in biti drug drugemu v napoto.

Ne zopet, temveč popolnoma nekaj novega. Odkrilo se je nekaj neverjetnega: naše podjetje, podjetje zveznega značaja, ki ima podružnice v vseh republiških središčih, nima posebne direktorije za Srbijo. Kako je neki moglo podjetje sploh delati. Ne morem si predstavljati brez direktorije za Srbijo? — pravi projektant reorganizacije in si skoraj puli lase iz obupa.

Po oddelkih brendi. Ugibanje, diskusije. Vsi oblegajo daktilografke, ker te najprej vse vedo. Tovariš projektant nove reorganizacije je med tem dvakrat obrnil ključ, izključil telefon, da bi ga kdo ne vznemirjal in — piše. Planira. Organizira.

Takoj je imenovana reorganizacijska komisija in hitro izdelan konkreten načrt. Sledi čitanje načrta in komanda:

— Jutri pričnemo.

To ni samo prerivanje stolov, premeščanje omar in prekladanje aktov. Sedaj je velika selitev:

Tovariši iz sobe številka 5 se preselijo v sobo številka 8, 8 gre v 3, 3 gre v prvo nadstropje, iz prvega nadstropja v sobo številka 5.

Številka 18 gre v 19, 19 v 1, 1 v 4, 4 v 18.

Tovariš Aco iz številke 2 gre na 16, Rado v 11, Milko v 7, Pajo iz 1 gre v 4, Pero v 9, Anka v 14, Stančević iz 2 v 6.

In tako dalje po vrsti. Selijo se ljudje, selijo se stvari. No, ljudje že kako, ampak stvari. Na ozkem stopnišču se srečata omara iz 18 v smeri pritličja z omaro iz 3 v smeri nadstropja in se ne moreta srečati. Omari sta si tako podobni kot dvojčka. Ljudje javijo projektantu neverjetno odkritje:

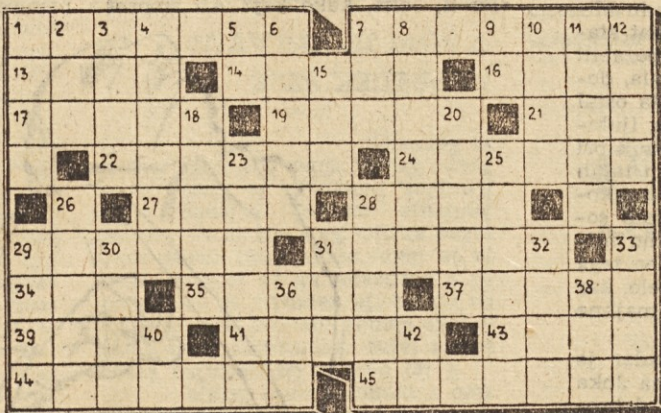
— Kako bi bilo, če se vrneta vsaka na svoje mesto?

— Nemogoče. Plan se mora dobesedno izpolniti.

Tako je bil plan dobesedno izpolnjen. Odprli so se novi oddelki, stari so dobili nova imena, ki jih do takrat nismo poznali, pojavili so se novi nazivi, pojavili so se novi čefi, pomočniki šefov, namestniki pomočnikov in pomočniki namestnikov. Projektant je postal namestnik pomočnika vršilca dolžnosti direktorja.

Nastala je splošna zmeda. Zgubili so se razni naslovi in uslužbenici se stalno iščejo. Vrtijo se, vsi iščejo, toda nihče nikogar ne najde. Prerivajo se med pohištvo, spotikajo se, jezijo se, in psujejo.

Končno, po desetih dneh smo nekako došli, kam kdo spada. Oči-

Križanka

VODORAVNO: 1. razprava, 7. gorski travnik, 13. telesna poškodba, 14. vrsta žlahtnega plina, 16. stara nordijska junaška pravljica, 17. prevara, 19. časovni prislov, 21. samec domačega goveda, 22. afriški močvirski ptič, 24. zaščitno pokrivalo, 27. otroci, 28. vrsta palme, katere stržene meljejo v okusno moko, 29. vrsta tropskih sadežev, 31. kabine na ladji, 34. splošni poziv za otok v našem Podonavju, 35. glasbena vaja, 37. ugodna priložnost, 39. penec se vino, 41. vrsta vulkanskih otokov, 43. nedorasta krava, 44. del moške garderobe, 45. zdravilna rastlina z zelo grenko korenino.

NAVPIČNO: 1. del telesa, 2. vodna žival, 3. pokrajina v Indokinii, 4. severnoameriška država, 5. enaka samoglasnika, 6. slonov rilec, 7. velika posoda, 8. matematično znamenje, 9. del kolesa, 10. močvirna dvoživka, 11. ščit, zaščita, 12. kazalni zaimek, 15. vrsta antilope, 18. borišča, 20. naslov etipskih vladarjev, 23. sol očetne kisline, 25. spajati, zalivati, 26. stalna vojska, 28. nemška reka, levi pritok Labe, 29. pripadnik majhnega pirenejskega naroda, 30. nikalni prislov, 31. vpašalni zaimek, 32. glavni junak Vergilovega junaškega epa, 33. glavno mesto severnofrancoske province Calvados, 36. vrtna hišica, 38. strast, 40. kratka za »televizijo«, 42. veznik.

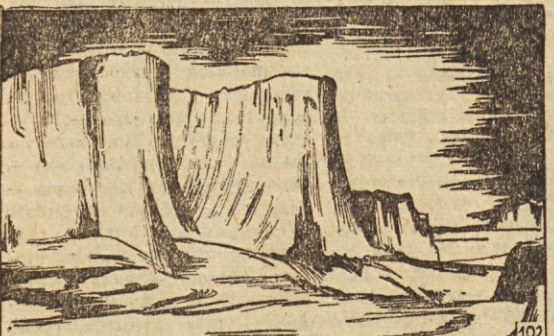
REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. Trisul, 6. gruden, 11. Ra, 12. spomenik, 15. la, 16. ala, 18. Ikarus, 19. kap, 20. kolo, 22. Eros, 23. Lena, 24. ost, 25. az, 26. rob, 27. soja, 29. stik, 31. seme, 34. Ika, 35. krojač, 37. las, 38. tu, 39. grenadir, 41. ne, 42. ostriz, 43. iridij.

NIKO TOVARNA KOVINSKIH IN ELEKTROMEHANSKIH IZDELKOV ŽELEZNIKI-SLOVENIJA

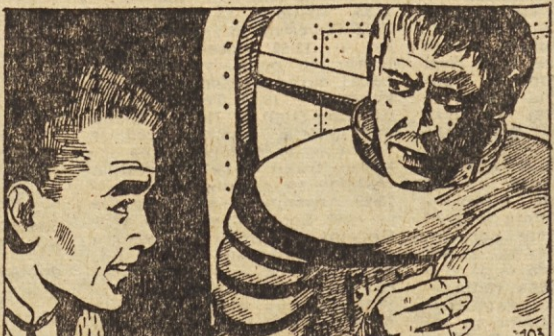
IZDELUJE: mikserje — gospodinske mešalce, sesalce za prah, lčšilce za parket, namizne ventilatorje, električne kavne mlinčke itd.
SERVISI: »NIKO« Železniki, Ljubljana, Elektromehanski servis, Rimska 11, Maribor, Vetrinjska 11.

102. Vstajala sva s krajevnim svitom, obiskala vse kraje, kjer se je delalo. Potem se nisva takoj vrnila v visokotlačno celico, ampak sva šla na sprehod in spoznala okolico. To je bila neznanska skala, ki jo je obdajala prav tako mrtva pokrajina. Na severozahodu, tri sto kilometrov od najinega doma, je razmeroma plana skalna ravan prehajala v obrov, porasel z goščavo čudnih oblik.

103. Nekega dne se je Zorin vrnil iz vseмирske opazovalnice najslabše volje. — Kaj je? — sem vprašal. — Zdi se, da bova imela kašo! — Kaša pomeni v jeziku pilotov roj meteoritov. Radar je ulovil senco takega roja, ki doseže hitrost do dve sto kilometrov na sekundo in nosi s seboj neizogibno razdejanje. Ukrenila sva vse, kar sva mogla, da bi zavarovala najin dom in gradnjo.

104. Ponoči me je prebudil tako silovit grom, kakor da bi se mi tik nad glavo razpočil železen zvon. Uselel sem se, spustil noge s postelje in z bosimi stopali začutil, kako se tla rahlo tresejo. Zdelo se mi je, kot da je planetoid živa pošast, ki se prebujala in premika, raztezajoč svojo lupino. Tla so se tresla vse močnejše. — Slišiš? — sem zavpil v temo, Zorin ni odgovoril.

105. Poslovala sva se s tovariši in stopila na poševno ploskev prvega tira, na katerem je stala za odlet pripravljena raketa. Nenadoma je stopil pred naju otrok, objemajoč velik šop bele lipovke. Obstala sva nepremično, a otrok je z nekakšnim naporom dvignil šopek in ga izročil Zorinu. — Tu imaš, — je rekel deček, — a ko se vrneš, nam boš spet pripovedoval pravljice. — Odletela sva.

106. Delo na najini vseмирski postaji je hitro napredovalo. Avtomati so delali ob vsakem času. Dan in noč, to je bilo zanje vseeno. Vsak večer sva sedela pri sprejemnikih, ki so bili nameščeni v nadstropju najinega doma, in pazljivo zasledovala Geine signale. Gea je letela naravnost proti Belamu planetu; do cilja je imela še štirinajst dni. Morala sva pohiteti z delom.

107. Čez četrte ure je sonce vzšlo in do koder je segalo oko, povsod je skalna ravnina pokala na deset krajih obnem. Skale so se dimile, peščeni viharji so brizgali kvišku. Meteorji so padali kar naprej. Oklep najinega bivališča je odbijal njihovo sunke in pri tem močno, nenavadno brnel. Naslednjo noč je bila toča meteorjev in kamenja še gostejša, da se nisva mogla premakniti iz celice.

108. Delo na najini vseмирski postaji je hitro napredovalo. Avtomati so delali ob vsakem času. Dan in noč, to je bilo zanje vseeno. Vsak večer sva sedela pri sprejemnikih, ki so bili nameščeni v nadstropju najinega doma, in pazljivo zasledovala Geine signale. Gea je letela naravnost proti Belamu planetu; do cilja je imela še štirinajst dni. Morala sva pohiteti z delom.